

DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH ORAZ SKALI
I CHARAKTERU POTRZEB REWITALIZACYJNYCH W MIEŚCIE
OSTRÓW MAZOWIECKA

Zamawiający:

Miasto Ostrów Mazowiecka

ul. 3 Maja 66

07-300 Ostrów Mazowiecka

Opracowanie:

KAMON Consulting

Ul. Meissnera 1/3 lok. 192

03-982 Warszawa

Twój partner w gospodarce opartej na wiedzy

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	4
1.1. Metodyka prowadzenia diagnozy.....	4
1.2. Proces konsultacji społecznych.....	7
2. SFERA SPOŁECZNA	9
2.1. Struktura społeczno-demograficzna.....	9
2.2. Edukacja i poziom oświaty.....	16
2.3. Kultura.....	20
2.4. Ochrona zdrowia.....	24
2.5. Pomoc społeczna i struktura udzielanych świadczeń.....	27
2.6. Bezpieczeństwo i porządek publiczny.....	31
2.7. Frekwencja wyborcza.....	35
2.8. Działalność organizacji pozarządowych.....	36
3. SFERA GOSPODARCZA	41
3.1. Gospodarka lokalna.....	41
3.2. Stan i struktura bezrobocia.....	46
4. SFERA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA	52
4.1. Użytkowanie terenów.....	52
4.2. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.....	53
4.3. Infrastruktura techniczna.....	56
4.4. Przestrzenie publiczne oraz infrastruktura rekreacyjna i turystyczna.....	64
5. SFERA ŚRODOWISKOWA	69
5.1. Obszary prawnie chronione i tereny zieleni.....	69
5.2. Gospodarka wodno-ściekowa.....	71
5.3. Substancje szkodliwe.....	73
6. ZJAWISKA KRYZYSOWE ORAZ POTRZEBY REWITALIZACYJNE W OSTROWI MAZOWIECKIEJ W OPINI MIESZKAŃCÓW	78
6.1. Zjawiska kryzysowe oraz ich skala.....	78
6.2. Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.....	83
7. WNIOSKI	87
7.1. Czynniki i zjawiska kryzysowe w mieście Ostrów Mazowiecka.....	87
7.2. Skala i potrzeby rewitalizacyjne w mieście Ostrów Mazowiecka.....	91
Spisy ilustracji.....	94

1. WPROWADZENIE

Niniejsza diagnoza powstała na potrzeby delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w mieście Ostrów Mazowiecka. Została ona przygotowana w oparciu o dane i informacje pozyskane przez zespół KAMON Consulting (KMC) oraz dostarczone przez pracowników Urzędu Miasta Ostrów Mazowiecka i dotyczy spraw kluczowych związanych z degradacją przestrzeni miasta w podstawowych wymiarach: społeczno-ekonomicznym, funkcjonalnym i materialnym (tkanka fizyczna).

Diagnoza została przygotowana zgodnie z zapisami Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 (Dz. U. 2015 poz. 1777). Art. 4. powyższej Ustawy stanowi bowiem, że w celu opracowania diagnoz służących między innymi wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz sporządzeniu gminnego programu rewitalizacji władze lokalne prowadzą analizy, w których wykorzystuje się obiektywne i weryfikowalne mierniki i metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań. Ustawodawca nie precyzuje zatem listy wskaźników, wskazuje natomiast że diagnoza nie powinna mieć charakteru pozornego. Przygotowując „Diagnozę czynników i zjawisk kryzysowych oraz skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych w mieście Ostrów Mazowiecka” wykorzystano różnorodne instrumentarium badawcze, co pozwoliło jednocześnie solidnie wskazać zjawiska kryzysowe w mieście oraz ich rozkład przestrzenny jak również zidentyfikować zróżnicowanie potrzeb rewitalizacyjnych.

1.1. Metodyka prowadzenia diagnozy

Diagnoza prowadzona była w kilku etapach a jej konstrukcja oparta została na wytycznych zawartych w dokumentach: Ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 (Dz. U. 2015 poz. 1777) oraz Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju z dnia 3 lipca 2015 roku. W pierwszym etapie analizowano dotychczasowe działania rewitalizacyjne w Ostrowi Mazowieckiej. Gromadzone były także dane i informacje na temat sytuacji społeczno-ekonomicznej i rozwoju przestrzennego. Ze względu na braki w danych statystycznych okresy objęte analizami różnią się w zależności od analizowanego pola tematycznego; w każdym jednak przypadku starano się dobierać lata objęte analizami tak, by można było najpełniej opisać określone zjawiska i procesy. Na tym etapie prowadzono głównie analizy wskaźnikowe. W kolejnym etapie analizowano w kontekście rewitalizacji **potencjał rozwojowy miasta i potrzeby mieszkańców**.

Kolejnym etapem, w którym prace oparte były na technologiach GIS, było wyznaczenie obszaru zdegradowanego i delimitacja obszaru rewitalizacji. Wyniki analiz zawartych w *Diagnozie ...* były konsultowane na pierwszym spotkaniu z interesariuszami procesu rewitalizacji w lipcu 2016 r.

Podstawowym zadaniem prowadzonych prac analitycznych było **wyznaczenie obszaru zdegradowanego** w Ostrowi Mazowieckiej. Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (zwana dalej Ustawą) definiuje obszar zdegradowany jako „obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych [...] oraz występowania na

nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych”. Kluczowym kryterium wyznaczenia obszaru zdegradowanego jest obecność negatywnych zjawisk społecznych. Ustawa nie wskazuje jednak w jaki sposób należy zidentyfikować obecność tychże negatywnych zjawisk. Dla możliwie najbardziej obiektywnej oceny problemów rozwojowych Ostrowi Mazowieckiej zastosowano procedurę składającą się z czterech kroków.

W pierwszym kroku wyróżniono dwie grupy kryteriów do wyznaczenia obszaru zdegradowanego:

- kryteria wynikające z negatywnych wartości wskaźników społeczno-demograficznych, ekonomicznych i funkcjonalno-przestrzennych (kryteria twarde),
- kryteria wynikające ze wskazań obszarów z koncentracją różnych problemów (społeczne, ekonomiczne, zagospodarowanie przestrzenne, itd.) przez mieszkańców w badaniu kwestionariuszowym (kryteria miękkie).

Kolejnym krokiem procedury było przeprowadzenie analiz, w tym analiz przestrzennych z wykorzystaniem technologii GIS, w celu oceny przestrzennego zróżnicowania skali degradacji przy wykorzystaniu obu grup kryteriów. Wyniki analiz porównano i określono koncentrację występowania problemów społecznych oraz jednocześnie występowanie co najmniej jednej z grup pozostałych problemów. W ten sposób wyznaczono obszar zdegradowany.

W celu uzyskania opinii mieszkańców w sprawie lokalizacji obszarów koncentracji problemów społeczno-ekonomicznych i funkcjonalno-przestrzennych przeprowadzono **badanie kwestionariuszowe** w formie ankiety papierowej i elektronicznej. Ankieta papierowa została udostępniona m.in. w szkołach i obiektach instytucji publicznych oraz podczas wydarzeń kulturalnych i sportowych, organizowanych w mieście w czerwcu 2016 roku. Ankieta elektroniczna była dostępna na stronie internetowej <http://ostrow.47.pl/rewitalizacja/> w okresie 7.06.2016 - 24.06.2016. Informacje o badaniu ankietowym pojawiły się na stronie Urzędu Miasta i w lokalnej prasie. Obie wersje (papierowa i internetowa) zawierały ten sam zestaw pytań. Badanie miało na celu:

- identyfikację kluczowych problemów występujących w mieście, dostrzeganych przez mieszkańców,
- wskazanie celów rewitalizacji służących mieszkańcom,
- określenie obszarów koncentracji problemów społecznych oraz problemów związanych z ładem przestrzennym i infrastrukturą,
- zidentyfikowanie miejsc i obiektów, które zdaniem mieszkańców należy w pierwszej kolejności poddać procesowi rewitalizacji.

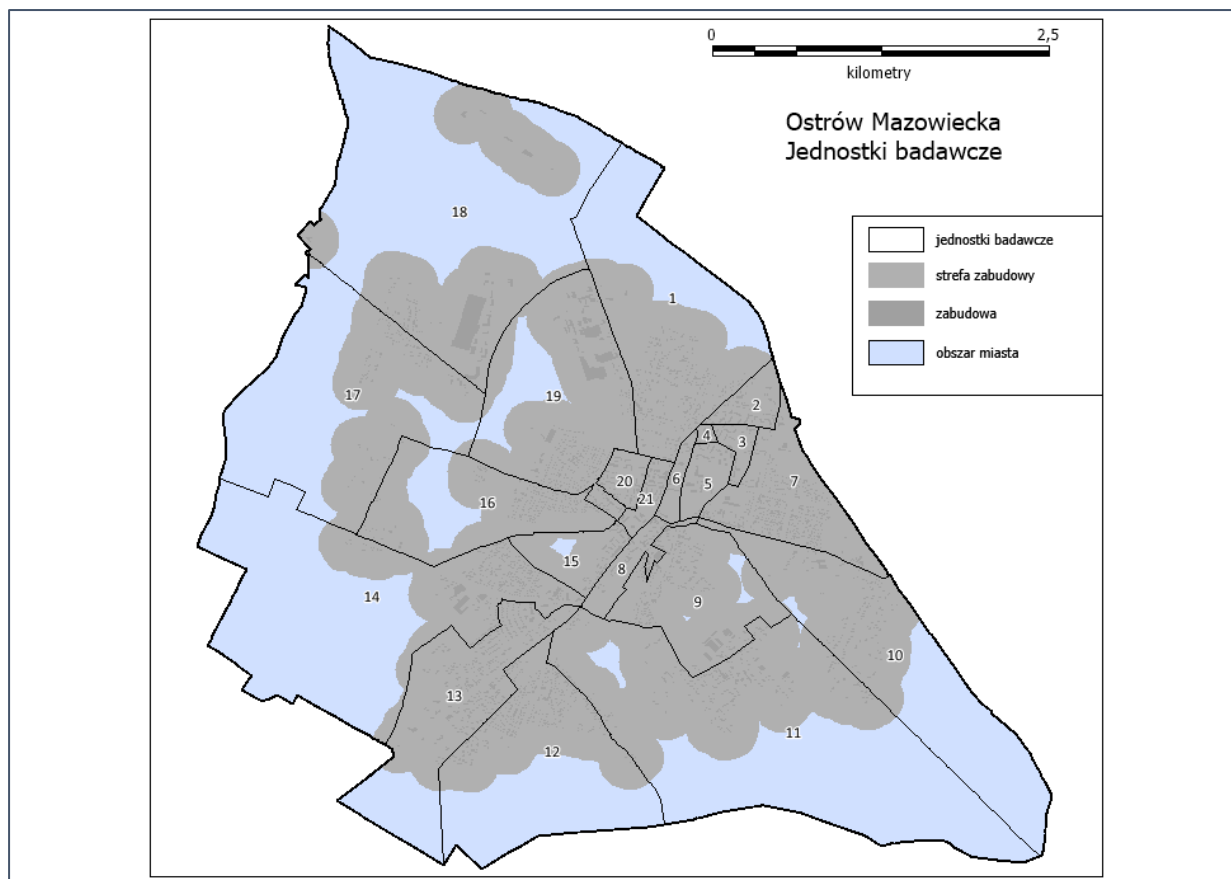
Jednym z pytań było pytanie o lokalizację miejsc i obszarów problemowych, osobno dla problemów społecznych oraz problemów związanych z ładem przestrzennym i infrastrukturą. Mieszkańcy udzielali odpowiedzi na to pytanie, zaznaczając na mapie miasta kwadraty (w

regularnej siatce kwadratów poprowadzonej co jeden kilometr, a na terenach z obecnością zabudowy mieszkaniowej poprowadzonej co 250 metrów), obejmujące tereny z problemami. Następnie policzone zostały częstości wskazań każdego kwadratu a wyniki naniesione zostały na mapę miasta osobno dla grupy problemów społeczno-ekonomicznych oraz funkcjonalno-przestrzennych.

W celu wyznaczenia **twardych kryteriów delimitacji** obszaru zdegradowanego zgromadzono dane dotyczące przestrzennego zróżnicowania sytuacji społecznej (S), gospodarczo-technicznej (GT) i przyrodniczej (P). Na ich podstawie przygotowano wskaźniki, obrazujące sytuację w Ostrowi Mazowieckiej w podziale na 21 jednostek badawczych.

Tabela 1. Zestawienie wskaźników do wypracowania kryteriów twardych (opracowanie własne)

Nr	Grupa	Wskaźnik	Rok	Źródło
1	S	Udział osób w wieku 60+ w stosunku do całkowitej liczby ludności	2015	Urząd Miasta
2	S	Udział osób w wieku 0-12 w stosunku do całkowitej liczby ludności	2015	Urząd Miasta
3	S	Liczba oddanych głosów w wyborach samorządowych w 2014 roku w stosunku do osób 18+	2014	PKW
4	S	Liczba osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do osób w wieku produkcyjnym	2015	Urząd Pracy
5	S	Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w stosunku do liczby osób w wieku 0-18 lat	2015	PCPR
6	S	Osoby w gospodarstwach domowych, korzystających z pomocy społecznej w stosunku do całkowitej liczby ludności	2015	MOPS
7	GT	Liczba podmiotów gospodarczych w stosunku do całkowitej liczby ludności	2016	CEIDG
8	GT	Udział podmiotów zawieszonych (zawieszona działalność gospodarcza) w stosunku do wszystkich podmiotów gospodarczych	2016	CEIDG
9	GT	Liczba zabytków w stosunku do całkowitej powierzchni	2012	GEZ
10	P	Średni na obszarze udział powierzchni biologicznie czynnej w stosunku do całkowitej powierzchni	2009	SUIKZP
11	P	Powierzchnia obszarów chronionych w stosunku do całkowitej powierzchni	2016	GDOŚ

Mapa 1. Podział miasta Ostrów Mazowiecka na jednostki przestrzenne przyjęte do analiz wskaźnikowych (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

Rozkład terenów w mieście o różnych wartościach wskaźników przedstawiono na mapach w postaci kartogramu. Zastosowana metodyka pozwoliła na przygotowanie serii map obiektywnie charakteryzujących przestrzenne zróżnicowanie zjawisk i procesów związanych z rozwojem Ostrowi Mazowieckiej oraz obrazujących percepcję tychże zjawisk i procesów przez mieszkańców.

1.2. Proces konsultacji społecznych

„Gminny Program Rewitalizacji Miasta Ostrów Mazowiecka na lata 2016 – 2023” tworzony jest przez władze miasta wspólnie z mieszkańcami i innymi grupami interesariuszy. Uspołecznienie działań związanych z rewitalizacją przewidziane jest na wszystkich etapach, łącznie z etapem realizacji. Planowana rewitalizacja może bowiem zakończyć się sukcesem tylko w sytuacji zaangażowania społeczności lokalnej w działania z nią związane.

Prace nad GPR podzielone są na trzy etapy: diagnostyczny, projektowania i programowania. Na każdym z etapów przewidziane jest włączenie różnych grup społecznych w prowadzone prace. Na **etapie diagnostycznym** mieszkańcy i różne grupy interesariuszy związanych z miastem

przedstawiali swoje oceny dotyczące problemów rozwojowych miasta i obszarów oraz obiektów wymagających interwencji. Stosując metody CAWI¹ i PAPI² zebrano interesujący materiał studialny dotyczący funkcjonowania miasta w różnych sferach życia publicznego, zidentyfikowano obszary postrzegane przez mieszkańców jako kryzysowe i wymagające interwencji publicznej. Wykorzystując media elektroniczne i tradycyjne dotarło z informacją o rewitalizacji, jej istocie i zadaniach do różnych grup interesariuszy. Na tym etapie zorganizowana została debata na temat problemów rozwojowych miasta i rewitalizacji. Debata była okazją do poznania opinii różnych grup: mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, spółdzielni mieszkaniowych i innych podmiotów. Formułowano potrzeby i komentowano dotychczasowe oraz pożądane rozwiązania. W czasie przygotowywania diagnozy zorganizowano także warsztaty, które były poświęcone konsultacjom projektu wyznaczenia granic obszarów zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz diagnozy stanowiącej podstawę wyznaczenia tych granic. Diagnoza określała czynniki i zjawiska kryzysowe oraz skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.

Debata i warsztaty zorganizowane w fazie diagnostycznej oraz przyjęcie przez Radę Miasta zasięgow granic obszarów zdegradowanego i rewitalizacji zapoczątkowały proces zbierania propozycji projektów, które w opinii interesariuszy, służyłyby naprawie sytuacji w mieście.

Na etapie projektowania powstanie wizja rewitalizacji oraz określone będą kierunki działań i cele rewitalizacji. Po zakończeniu fazy diagnostycznej zrealizowano już dodatkowe wywiady z przedstawicielami różnych instytucji i organizacji, które prowadzą działalność w obszarach, które będą przedmiotem interwencji w ramach rewitalizacji. Planowane jest zorganizowanie spotkania, na którym przedstawiona zostanie wizja, cele rewitalizacji i kierunki działań w celu ich skonsultowania z interesariuszami i zebrania informacji na temat projektów niezbędnych do zrealizowania celów programu rewitalizacji.

W etap programowania również wpisane jest prowadzenie konsultacji społecznych. Przewidziana jest debata na temat przygotowanego projektu GPR oraz warsztaty, na których przedstawiciele interesariuszy pracować będą nad modyfikacjami projektu GPR w celu uwzględnienia zgłaszanych uwag i postulatów przy zachowaniu spójności GPR i zapewnieniu możliwości realizacji jego głównych celów.

---

¹ CAWI (ang. Computer-Assisted Web Interview – wywiad wspomagany komputerowo przy pomocy strony WWW) – metoda zbierania informacji w ilościowych badaniach opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej.

² PAPI (ang. Paper & Pen Personal Interview) – metoda zbierania informacji w ilościowych opinii publicznej, bezpośredni indywidualny wywiad kwestionariuszowy.

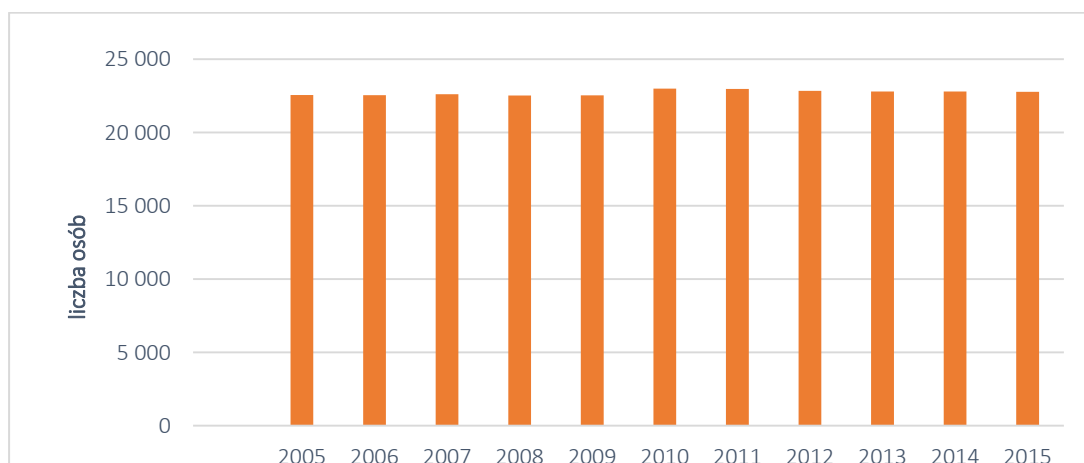
2. SFERA SPOŁECZNA

Ostrów Mazowiecka położona jest w północno-wschodniej części Mazowsza w odległości 90 km od Warszawy i 100 km od Białegostoku. Atutem lokalizacji Ostrowi Mazowieckiej jest nie tylko bliskość innych, dużych ośrodków miejskich ale także jej położenie na skrzyżowaniu ważnych drogowych międzynarodowych, krajowych i wojewódzkich szlaków transportowych.

2.1. Struktura społeczno-demograficzna

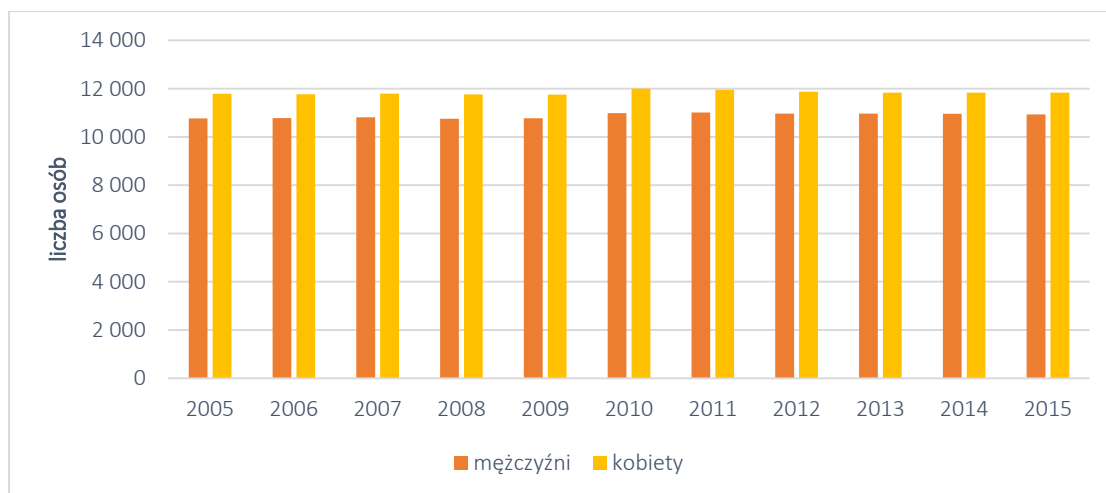
Liczba ludności Ostrowi Mazowieckiej na koniec 2015 roku wyniosła 22 772 osób. W okresie 2005-2015 liczba mieszkańców miasta zwiększyła się o 0,98%, w 2005 roku wyniosła 22 552 osób. W prezentowanym okresie trudno wskazać jasny trend w zmianie liczby ludności, obserwowano delikatne wahania w liczbie ludności. Można to uznać za przejaw stabilnej sytuacji ludnościowej miasta bądź też postrzegać jako trend negatywny związany z niską atrakcyjnością osiedleńczą Ostrowi. Gdyby nawet tak było, to sytuacja Ostrowi Mazowieckiej pod tym względem nie jest wyjątkowa w populacji małych i średnich miast w Polsce. Większość z nich w okresie przemian ustrojowych doświadczyła negatywnych zmian w bazie rozwoju ekonomicznego. Efektem tego był spadek liczby miejsc pracy w przemyśle, wyjazdy „za pracą” do innych miast, upadek usług na które zabrakło klientów, także migracje za granicę. Osłabienie endogenicznego potencjału rozwojowego małych i średnich miast jest problemem o charakterze strukturalnym i dotyka praktycznie wszystkich sfer życia publicznego w tych miastach.

Gęstość zaludnienia wynosiła w 2005 roku 1 021 osoby na km² i wzrosła do 1 023 osób na km² w 2015 roku. Wahania gęstości zaludnienia odzwierciedlają wahania liczby ludności.

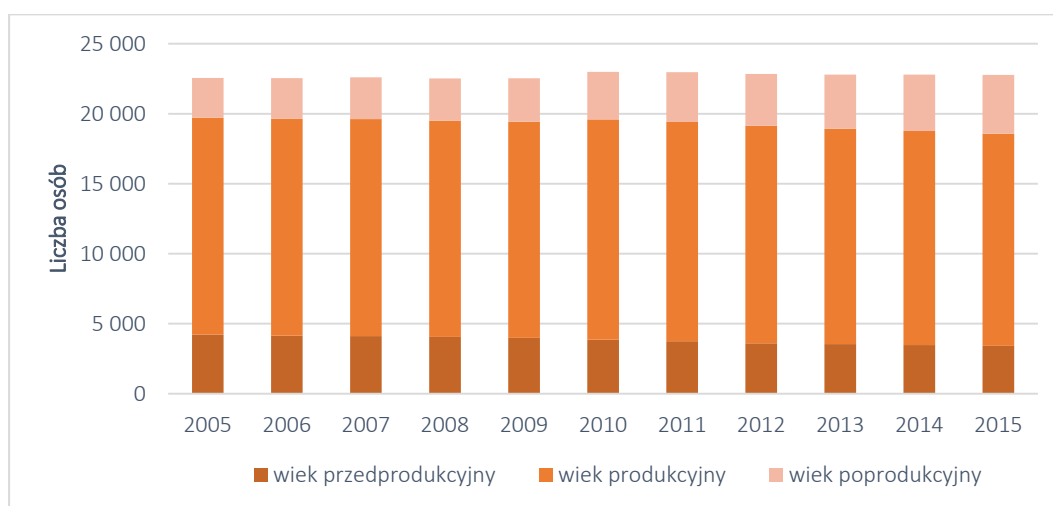
Wykres 1. Liczba ludności w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005-2015
(opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

W tym samym czasie liczba kobiet wzrosła o 0,36%, a mężczyzn o 1,58%. Kobiety przez cały okres 2005-2015 stanowiły około 52% ogółu ludności, współczynnik feminizacji utrzymał się na poziomie 108 lub 109.

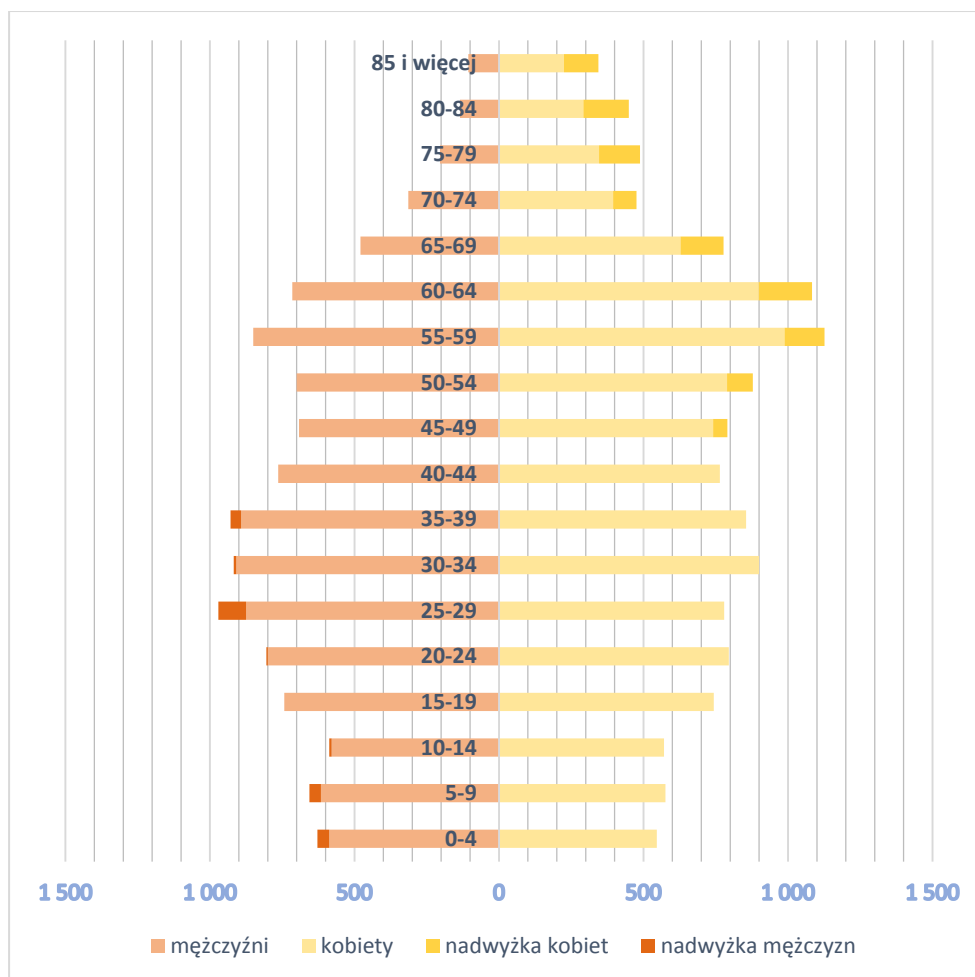
Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005-2015
(opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

Struktura wieku ludności uległa niewielkim zmianom i są to zmiany zgodne z ogólnokrajowymi tendencjami. W 2005 roku udział osób w wieku przedprodukcyjnym wynosił 18,7% i do 2015 roku zmniejszył się do 15,0%. Liczba tych osób zmniejszyła się o ponad 19%. Osoby w wieku produkcyjnym stanowiły w 2005 roku 68,8% wszystkich mieszkańców miasta i ich udział zmniejszył się do 66,6%. Liczba tych osób zmniejszyła się jedynie o 2,2%. Największe zmiany dotyczą najstarszych mieszkańców. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w 2005 roku wynosił 12,6%, w 2015 roku 18,4%. Wzrost liczby osób w tej grupie wiekowej wyniósł ponad 48%.

Wykres 3. Struktura wieku ludności Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005-2015
(opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

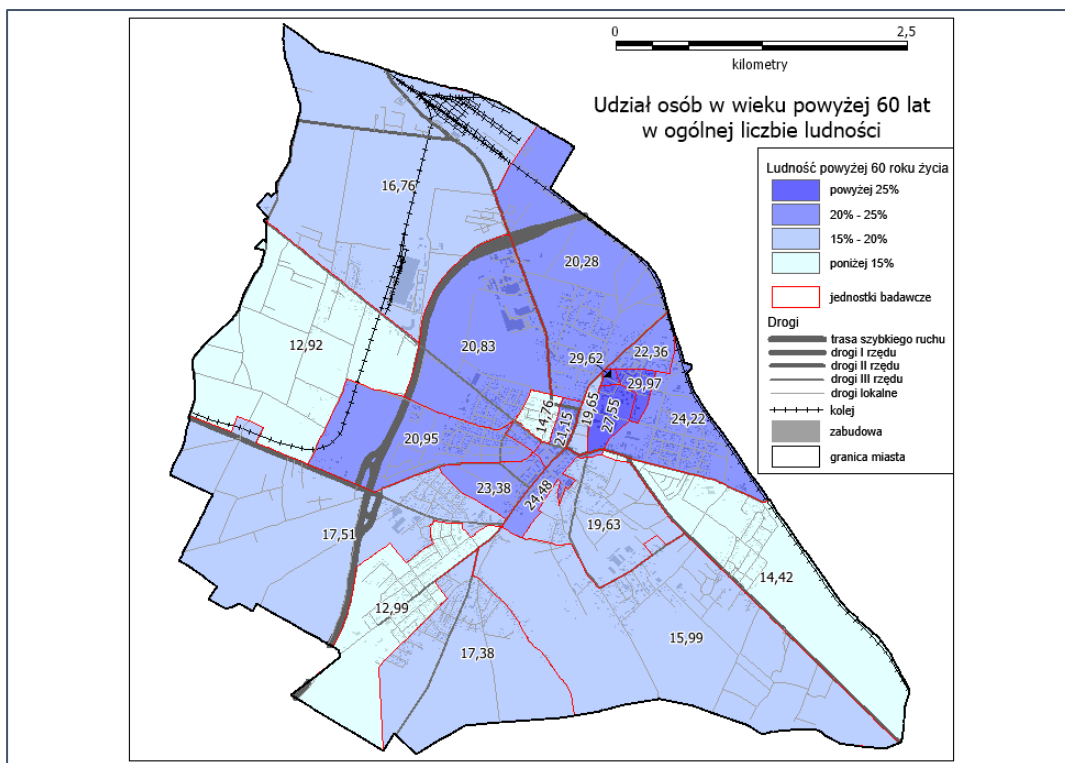
W strukturze wieku i płci mieszkańców Ostrowi Mazowieckiej widoczna jest nieznaczna przewaga mężczyzn w grupach wiekowych 0-9 lat oraz 25-29 i 35-39, kobiety natomiast żyjące statystycznie dłużej przeważają w grupach wiekowych 45 lat i więcej. Pozytywnym trendem jest odmładzająca się struktura wieku w Ostrowi Mazowieckiej – liczba dzieci w wieku 0-4 lata jest większa aniżeli w wieku 10-14 lat.

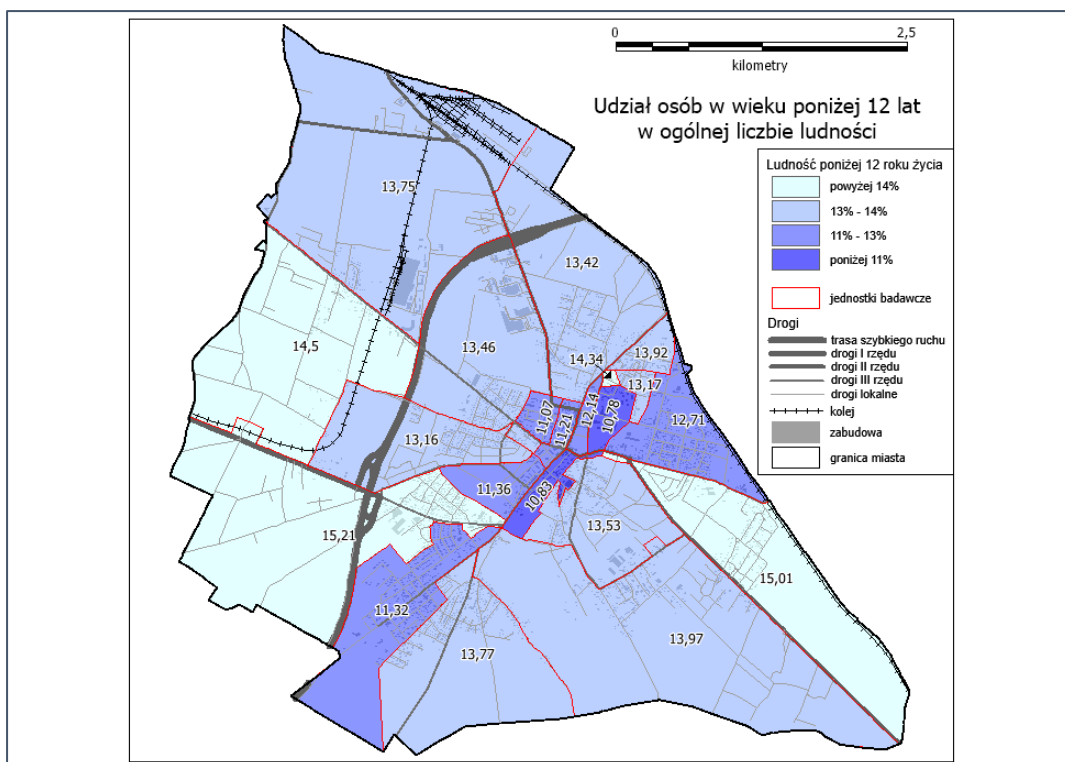
Wykres 4. Piramida wieku i płci mieszkańców Ostrowi Mazowieckiej w 2014 roku (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

Struktura wieku w poszczególnych jednostkach badawczych była zróżnicowana. Największy odsetek osób powyżej 60 roku życia zaobserwowano w 2015 roku w centralnej i wschodniej części miasta. Najwyższe wartości wskaźnik ten osiągnął w jednostkach nr 3, 4 oraz 5 i przekroczył 25%. Wysoki udział osób powyżej 60 roku życia odnotowano również w jednostkach nr 8, 7 i 15. W jednostkach peryferyjnych, tj. nr 17, 13, 10 odsetek ten był najniższy i wynosił poniżej 15%. Niski udział osób powyżej 60 roku życia odnotowano również w jednostce centralnej nr 20 (15%). W całym mieście osoby w tym wieku stanowiły 20,3% ogółu ludności.

W Ostrowi Mazowieckiej udział mieszkańców w wieku poniżej 12 lat w 2015 roku wyniósł 13%. Najbardziej korzystna sytuacja demograficzna, wynikająca ze znacznego udziału osób w tym wieku, dostrzegalna była w jednostkach peryferyjnych miasta, tj. nr 10 i 14; udział mieszkańców w wieku 0-12 wynosił tam powyżej 15%. Niski udział osób poniżej 12 roku życia odnotowano w jednostkach centralnych nr 5 i 8, gdzie odsetek ten wynosił poniżej 10%. Niekorzystna sytuacja demograficzna występuje ponadto w innych jednostkach centralnych, tj. nr 20, 21 i 6. Niewielu młodych ostrowian zamieszkuje również obszary wzdłuż ulicy Warszawskiej (jednostka nr 13)

Mapa 2. Udział osób w wieku powyżej 60 lat w ogólnej liczbie ludności w Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku – wartość znormalizowana wskaźnika (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta)

Mapa 3. Udział osób w wieku 0-12 lat w ogólnej liczbie ludności w Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku – wartość znormalizowana wskaźnika (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta)

Ze strukturą wieku ludności związane są wskaźniki obciążenia ekonomicznego. W Ostrowi Mazowieckiej w okresie 2005-2015 wyraźnie wzrosły wszystkie trzy wskaźniki. Liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym wzrosła z poziomu 55,6 do 58,5. Ma to związek ze zjawiskiem starzenia się społeczeństwa. Wraz ze wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym (wyniósł on w badanym okresie 48%) rośnie również liczba tych osób przypadająca na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym: wskaźnik wzrósł z wartości 54,1 w 2005 roku do wartości aż 99,9 w 2015 roku. W całym prezentowanym okresie nie zaobserwowano ani razu spadku tej wartości. Jednocześnie wzrosła wartość wskaźnika odnosząca się do liczby osób w wieku poprodukcyjnym przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym – z 19,5 w 2005 roku do 29,2 w 2015 roku.

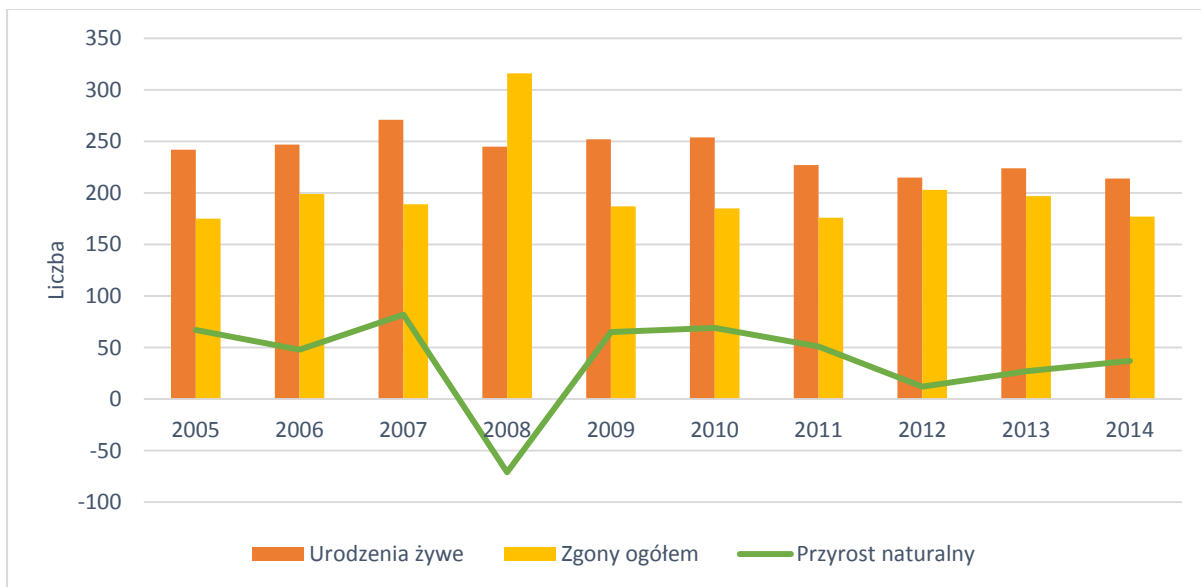
Tabela 2. Wskaźniki obciążenia ekonomicznego ludności w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005-2015 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

Wskaźnik	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	55,6	55,0	55,3	54,9	55,2	55,7	56,1	56,4	57,2	58,0	58,5
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	54,2	56,8	59,0	60,7	63,2	70,2	75,4	81,8	87,1	92,7	99,9
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	19,5	19,9	20,5	20,8	21,4	23,0	24,1	25,4	26,6	27,9	29,2

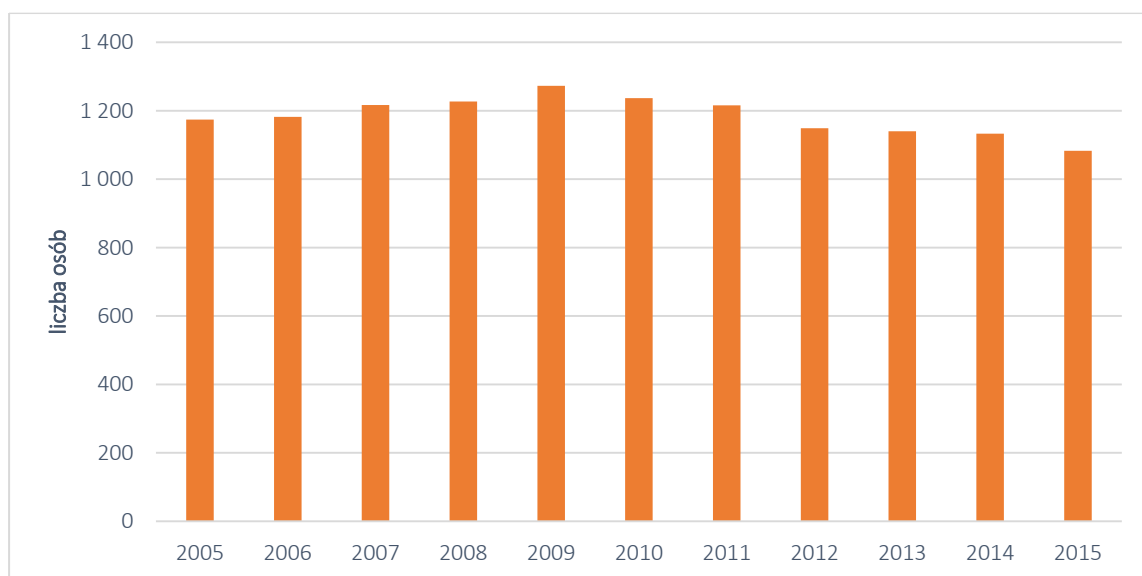
W 2014 roku Ostrów Mazowiecka odnotowała przyrost naturalny na poziomie 1,6 ‰ (w 2014 roku urodziło się 214 dzieci) to wskaźnik dynamiki demograficznej (stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów) wynosi 0,88 i jest znacznie niższy od średniej dla województwa oraz dla kraju. Wiąże się to m.in. ze wspomnianym przyrostem liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Z kolei średni wiek mieszkańców wynosi 39,1 lat i jest nieznacznie niższy od średniego wieku mieszkańców województwa mazowieckiego i średniego wieku mieszkańców Polski. Trzy najważniejsze przyczyny zgonów w Ostrowi Mazowieckiej w 2013 roku to: choroby układu krążenia (49,1% zgonów), nowotwory (19,5% zgonów) i choroby układu oddechowego (7,0%).

W 2015 roku w Ostrowi Mazowieckiej liczba ludności w stosunku do roku 2014 nieznacznie spadła: z 22792 do 22772. Odnotowano ubytek naturalny ludności na poziomie -0,13.

Maleje liczba dzieci w wieku 0-4 lata. Spadek jest wyraźny szczególnie od roku 2009.

Wykres 5. Przyrost naturalny w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005-2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

Wykres 6. Liczba osób w wieku 0-4 lata w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005-2015 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

Ostrów Mazowiecka notuje ujemne saldo migracji. W 2014 roku zarejestrowano 379 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 121 wymeldowań. W tym samym roku zanotowano 4 zameldowania z zagranicy, odnotowano 9 wymeldowań za granicę. Saldo migracji wyniosło 262. Kwestia migracji jest zwykle problematyczna w sensie precyzji pomiaru skali zjawiska. Zameldowania i wymeldowania nie są standardowym zachowaniem, a właściwie one tylko mogą dać wiarygodną informację na temat wyjazdów. Dlatego też często uznaje się, że dostępne statystyki są niedoszacowane i poszukuje się innych źródeł informacji o wyjazdach.

Saldo migracji zarówno w powiecie ostrowskim jak we wszystkich jego gminach jest ujemne. Napływ ludności do powiatu ostrowskiego wyniósł 456 osób zaś odpływ 784. Saldo migracji w miastach było ujemne i wyniosło -67 zaś saldo migracji na wsi było około 4 razy wyższe i wyniosło - 261. Napływ ludności do miast powiatu zdominowany był migracjami z terenów wiejskich.

Tabela 3. Migracje w powiecie ostrowskim w 2015 roku (źródło: Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie mazowieckim w 2015 roku, Informacje i opracowania statystyczne, Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2016)

	Napływ	Odpływ	Saldo migracji na 1000 ludności
Powiat ostrowski		784	-4,43
m. Ostrów Mazowiecka	145	194	- 2,15
gm. m-w. Brok	23	41	- 6,19
gm. w. Andrzejewo	12	52	- 9,35
gm. w. Boguty-Pianki	14	35	- 7,77
gm. w. Małkinia Górna	52	149	-8,13
gm. w. Nur	14	29	- 5,26
gm. w. Ostrów Mazowiecka	117	141	-1,86
gm. w. Stary Lubotyń	26	34	- 2,10
gm. w. Szulborze Wielkie	12	29	- 9,66
gm. w. Wąsewo	20	57	- 8,33
gm. w. Zaręby Kościelne	21	23	- 0,53

W przypadku miasta Ostrów Mazowiecka większość napływających pochodziła z obszarów wiejskich. Wśród migrujących przeważały kobiety. Z kolei w grupie opuszczających miasto liczebność kobiet i mężczyzn była podobna. Więcej migrujących z Ostrowi wybierała inne miasta, można jednak przypuszczać, że wśród migrujących na wieś dużą grupę stanowiły osoby przeprowadzające się do gmin wiejskich wokół dużych miast. Migracje zagraniczne nie odgrywają żadnej roli w sytuacji ludnościowej Ostrowi Mazowieckiej.

Tabela 4. Migracje do Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku (źródło: Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie mazowieckim w 2015 roku, Informacje i opracowania statystyczne, Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2016)

Napływ ludności do Ostrowi Mazowieckiej				
Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Z liczby ogółem z miast	Z liczby ogółem ze wsi
145	54	91	36	109

Tabela 5. Migracje z Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku (źródło: Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie mazowieckim w 2015 roku, Informacje i opracowania statystyczne, Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2016)

Odpływ ludności z Ostrowi Mazowieckiej				
Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Z liczby ogółem do miast	Z liczby ogółem na wieś
194	85	109	112	82

Przyrost rzeczywisty ludności w Ostrowi Mazowieckiej w 2014 roku był dodatni i wyniósł 13,1%. Od 2005 roku ulegał on pewnym wahaniom: najwyższą wartość osiągnął w 2007 roku (29,4%),

najniższą natomiast w 2008 roku (6,6‰). W latach 2005-2014 saldo migracji znacznie przewyższało poziom przyrostu naturalnego.

W 2015 roku odnotowano ubytek rzeczywisty ludności na poziomie – 2,28.

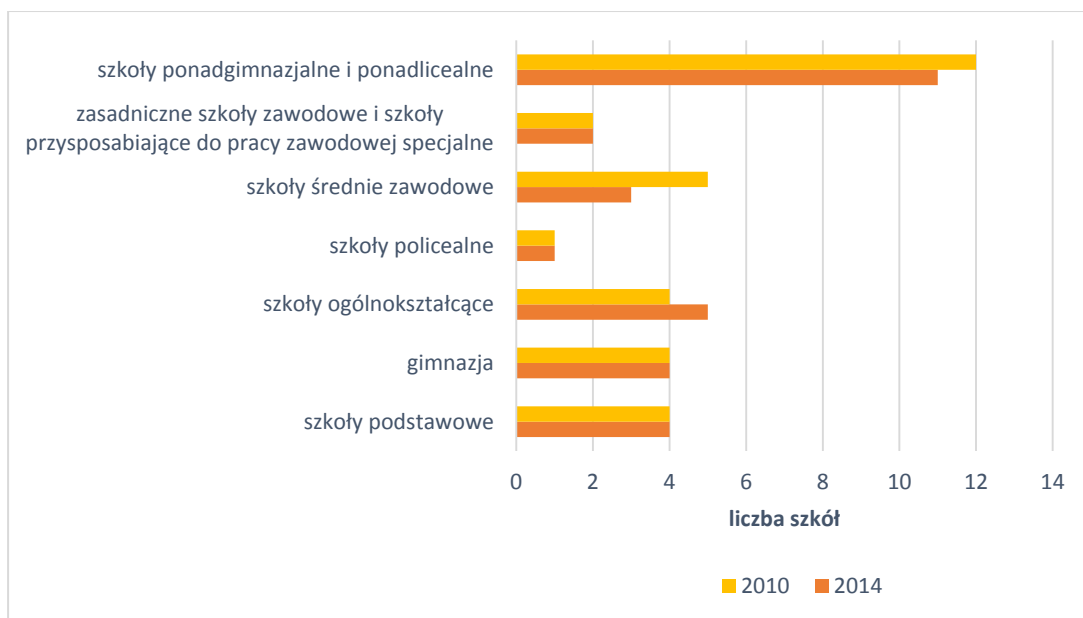
Wykres 7. Przyrost naturalny ludności w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005-2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

2.2. Edukacja i poziom oświaty

W latach 2010-2014 na terenie Ostrowi Mazowieckiej działały 3 przedszkola. Zmniejszyła się liczba miejsc w przedszkolach, z 479 w 2010 roku do 326 w 2014 roku. Wzrosła natomiast liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli: z 626 do 662. Wzrosła wartość wskaźnika liczby dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego: z 1,58 w 2010 roku do 2,15 w 2014 roku.

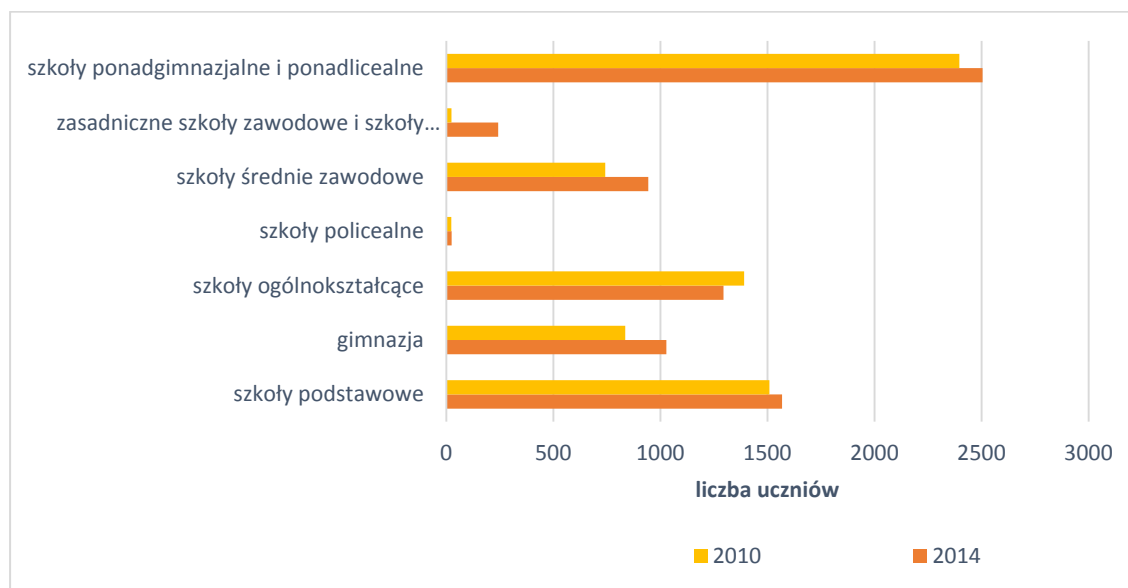
W 2014 roku na terenie Ostrowi Mazowieckiej funkcjonowało 30 placówek szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego, ponadpodstawowego i ponadgimnazjalnego, tj. o 2 placówki mniej niż w 2010 roku. Najwięcej było szkół ponadgimnazjalnych i ponadlicealnych (11) oraz szkół ogólnokształcących (5). Na terenie miasta działały również 4 szkoły podstawowe, 4 gimnazja, 3 szkoły średnie zawodowe, 2 zasadnicze szkoły zawodowe oraz 1 szkoła policealna.

Wykres 8. Liczba placówek szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego, ponadpodstawowego i ponadgimnazjalnego w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2010 i 2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

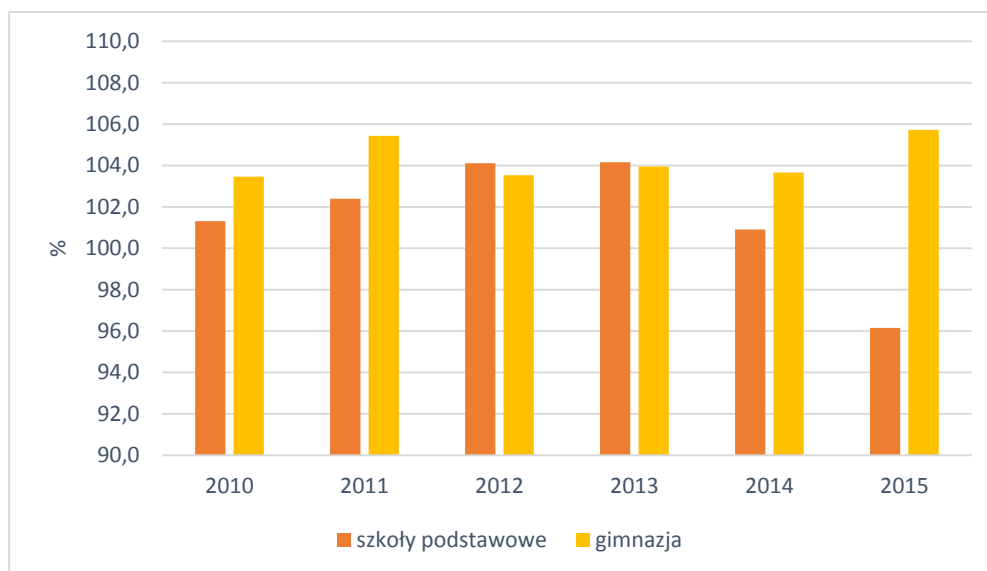
W latach 2010-2014 liczba uczniów zmniejszyła się o 9%, z 7 606 w 2010 roku do 6 921 w 2014 roku. Uczniów ubyło przede wszystkim w gimnazjach, szkołach średnich zawodowych oraz szkołach ponadgimnazjalnych i ponadlicealnych.

Wykres 9. Liczba uczniów w placówkach szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego, ponadpodstawowego w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2010 i 2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

Współczynnik skolaryzacji netto dla poziomu szkoły podstawowej wyniósł w 2015 roku 96,15%, wartość współczynnika malej od 2013 roku. Współczynnik skolaryzacji netto dla poziomu

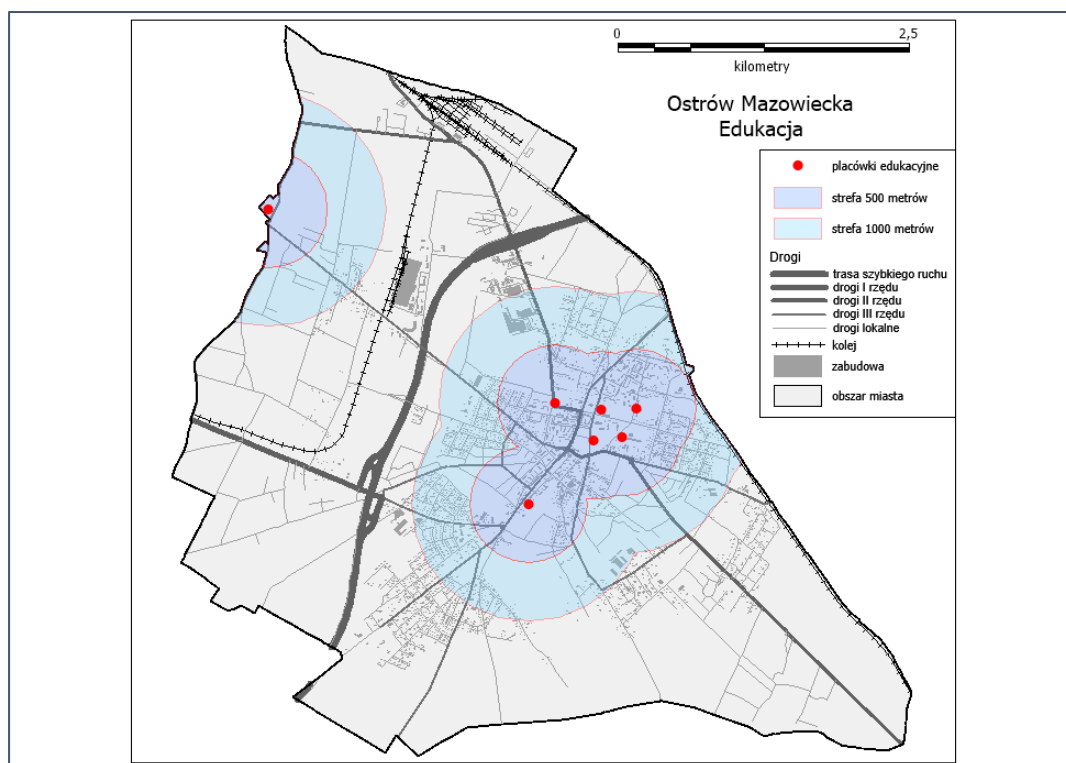
gimnazjum wyniósł natomiast w 2015 roku 105,73% i w latach 2010-2013 ulegał nieznacznym wahaniom.

Wykres 10. Współczynnik skolaryzacji netto dla poziomu szkoły podstawowej oraz gimnazjum w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2010-2015 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

Placówki edukacyjne w Ostrowi Mazowieckiej są rozmieszczone w różnych częściach miastach. Ich koncentracja dostrzegalna jest w części centralnej, w rejonie ulic: Kościuszki-Dubois-Sportowa-Lipowa. Zlokalizowane są tam Zespoły Szkół Publicznych nr 1, 2, 3 oraz Liceum Ogólnokształcące. Zespół Szkół Publicznych nr 1 położony jest również w centrum miasta, przy ulicy ul. Stefana Grota Roweckiego, Gimnazjum Publiczne nr 1 oraz Szkoła Podstawowa nr 1 zlokalizowane są przy ulicy ul. Partyzantów. Jedynie Zespół Szkół Publicznych nr 2 położony jest w peryferyjnej części miasta, na pograniczu Ostrowi Mazowieckiej i Komorowa. Szkoła funkcjonuje w Zespole, w skład którego wchodzi: Szkoła Podstawowa nr 4 i Gimnazjum nr 4. Na terenie miasta działają również podmioty gospodarcze świadczące usługi edukacyjne, są one zlokalizowane w różnych częściach miasta, jednak ich koncentracja obserwowana jest w centrum Ostrowi Mazowieckiej.

Biorąc pod uwagę rozmieszczenie placówek edukacyjnych w Ostrowi Mazowieckiej, najlepszy dostęp do tych placówek mają mieszkańcy jednostek przestrzennych nr 5 oraz 3. Dobrym dostępem wyróżniają się również jednostki nr 4, 6, 15 oraz 20. W znacznie gorszej sytuacji są mieszkańcy peryferyjnych obszarów w mieście. Jedynie ze względu na położenie Zespół Szkół Publicznych nr 2 w zasięgu oddziaływania placówki edukacyjnej znajduje się część jednostki przestrzennej nr 17.

Mapa 4. Zasięg przestrzenny placówek edukacyjnych w Ostrowi Mazowieckiej w 2016 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)

Wskaźnikami poziomu oświaty w mieście jest zdawalność oraz wyniki egzaminów. W 2015 roku w Ostrowi Mazowieckiej uczniowie uzyskali średnio 64,9% z egzaminu szóstoklasistów. Najlepszy wynik osiągnęli uczniowie Zespołu Szkół Publicznych Nr 3. W latach 2005-2010 wyniki osiągnięte przez szóstoklasistów pogorszyły się, najgorsze wyniki osiągnięto jednak w 2010 roku. Wyniki egzaminów systematycznie pogarszają się jedynie w Zespole Szkół Publicznych nr 1.

Tabela 6. Wyniki egzaminu szóstoklasistów w Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku (Urząd Miejski w Ostrowi Mazowieckiej)

Egzamin	ZS nr 1	ZS nr 2	ZS nr 3	średnia
	62,1	64,7	68,0	64,9

Poziom edukacji mierzony wynikami egzaminu gimnazjalnego w Ostrowi Mazowieckiej określić można jako wysoki, jednak wyniki uczniów w poszczególnych szkołach gimnazjalnych w są nieco zróżnicowane. Uczniowie najlepsze wyniki uzyskali z egzaminu z języka angielskiego na poziomie podstawowym (65,5%) oraz w części humanistycznej historia i wiedza o społeczeństwie (63,7%). Najgorsza sytuacja dotyczy umiejętności matematyczno-przyrodniczych (46,9% oraz 48,7%). W przypadku egzaminu gimnazjalnego trend jest podobny jak przy egzaminie szóstoklasistów: najlepsze wyniki uczniowie osiągnęli w 2005 roku. Wyniki egzaminu różniły się w poszczególnych placówkach edukacyjnych. Najlepsze wyniki z języka polskiego uzyskali uczniowie Zespołu Szkół Publicznych Nr 1, gimnazjaliści Zespołu Szkół Publicznych Nr 2 więcej punktów zdobyli z historii

i WOSu, matematyki oraz przedmiotów przyrodniczych, natomiast uczniowie Zespołu Szkół Publicznych Nr 3 z języka angielskiego.

Tabela 7. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku (Urząd Miejski w Ostrowi Mazowieckiej)

	ZS nr 1	ZS nr 2	ZS nr 3	średnia
J. polski	65,4	59,9	60,9	60,4
Historia i WOS	64,8	67,1	60,2	63,7
Matematyka	45,7	51,5	45,9	48,7
Przedmioty przyrodnicze	48,3	48,7	45,1	46,9
J. angielski podst.	61,8	63,2	67,7	65,5
J. angielski rozszerzony	41,5	41,1	49,4	45,3

W latach 2005-2015 pogorszyła się również zdawalność egzaminu maturalnego w ostrowskim Zespole Zespołu Szkół Publicznych Nr 3. W 2010 roku 93% absolwentów zdało egzamin, natomiast w 2015 roku zaledwie 68%.

Tabela 8. Wyniki egzaminu maturalnego w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005 - 2015 (Urząd Miejski w Ostrowi Mazowieckiej)

	Ukończyło	Przystąpiło	Zdało	Nie zdało	Poprawki	Zdane poprawki	Zdało ogółem	% zdanych
2005	325	318	281	8	29	21	302	93
2010	154	154	103	14	37	30	133	86
2015	143	131	84	16	31	13	97	68

2.3. Kultura

Do najważniejszych instytucji zajmujących się działalnością kulturalną w Ostrowi Mazowieckiej należą: Miejski Dom Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna, Teatr Scena Kotłownia, Młodzieżowa Orkiestra Dęta OSP i Muzeum Kresów i Ziemi Ostrowskiej.

Miejski Dom Kultury odgrywa kluczową rolę w animowaniu życia kulturalnego w mieście. Główne zadania MDK to edukacja kulturalna, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych, tworzenie warunków do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego i kształtowanie wzorów aktywnego uczestnictwa w kulturze. MDK prowadzi Kino Ostrowia, które jest członkiem ogólnopolskiej sieci kin studyjnych. W ramach edukacji kulturalnej i artystycznej prowadzi sekcje taneczną, muzyczną, teatralną i plastyczną. Zajęcia w ramach tych sekcji oferowane są dzieciom i młodzieży a także dorosłym, w tym słuchaczom aktywnie działającego w MDK Uniwersytetu Trzeciego Wieku. W 2015 roku zorganizowano dla studentów UTW 18 wykładów z literatury, socjologii, historii i zdrowia we współpracy z wykładowcami m.in. z Uniwersytetu Warszawskiego, Muzeum Narodowego w Warszawie, Instytutu Francuskiego i Książnicy Podlaskiej. W ramach działalności kinowo - widowiskowej MDK organizuje seanse kinowe, spektakle teatralne, koncerty oraz cykliczne imprezy m.in. Dni Ostrowi Mazowieckiej, Ostrow Mazowiecka Rock Festiwal czy,

Dzień Dziecka. MDK działa też na rzecz integracji społecznej prowadząc m.in. Młodzieżowy Klub Wolontariusza i Grupę PAT. Miejski Dom Kultury każdego roku organizuje ok. 2000 różnego rodzaju imprez. Współpracuje z wieloma organizacjami i jednostkami działającymi w Ostrowi Mazowieckiej, będąc tym samym współorganizatorem takich m.in. projektów jak: Festiwal Piosenki o Zdrowiu, Koncert życzeń dla Babci i Dziadka, zajęcia edukacyjne z cyklu „Lekcje w kinie”, warsztaty taneczne z udziałem animatorów MIK w Warszawie, „Słowiańska Baśń” w Grodzie Książąt Mazowieckich, Międzynarodowy Plener Malarski.

Miejski Dom Kultury jest także współorganizatorem przedsięwzięć, których pomysłodawcami są grupy i osoby z terenu miasta i okolic. W ostatnich latach w MDK zrealizowano m.in. następujące oddolne inicjatywy:

Ostrowska grupa PAT- „Profilaktyka a TY: co Ty zrobisz w sprawie profilaktyk i uzależnień?” Grupa powstała z inicjatywy lokalnej młodzieży i ma na celu: promowanie mody na życie bez uzależnień; zmniejszanie zjawiska uzależnień wśród młodzieży szkolnej, poprzez kształtowanie aktywności społecznej; umacnianie asertywnych postaw; inspirowanie rodziców do pogłębiania wiedzy z zakresu profilaktyki uzależnień i nakłanianie ich do częstej rozmowy na ten temat z własnymi dziećmi. Grupa przy współpracy MDK, policji, samorządu ostrowskiego i szkół organizuje Regionalny Mazowiecki Przystanek PAT - ogólnopolskie spotkanie młodzieży, w ramach którego odbywają się m. in. warsztaty edukacyjno-profilaktyczne prowadzone przez zawodowych instruktorów, zajęcia teatralne, wokalne, taneczne, plastyczne, dziennikarskie i wiele innych.

Cykl "Wakacyjne podwórka" Jest to inicjatywa realizowana przez pracowników MDK przy współpracy Spółdzielni Socjalnej AMELIA, Straży Pożarnej, Policji i Ostrowskiego Sanepidu. "Wakacyjne podwórka" to spotkania organizowane na osiedlach w mieście podczas których dzieci i młodzież mogą brać udział w zabawach, grach i konkursach. i animacjach oraz korzystać z urządzeń rekreacyjnych. Imprezom towarzyszy wspólne grillowanie i występy zespołów artystycznych.

"Lokomotywa marzeń" to projekt dający młodzieży możliwość rozwijania różnych zainteresowań i nabywania nowych umiejętności. Inicjatorem projektu była Młodzieżowa Grupa POMOST a w jego ramach przeprowadzono m.in. warsztaty dziennikarskie i taneczne oraz spotkania tematyczne "Poznaj siebie" oraz "Młodzież w działaniu".

W 1972 roku z inicjatywy pracowników Wydziału Zdrowia i Opieki Społecznej powstał Klub Seniora "Złota Jesień". Umożliwia on swoim członkom rozwijanie zainteresowań i ciekawe spędzanie wolnego czasu. Z kolei Klub Kolorowej Nitki założony w 2009 roku gromadzi osoby ze zdolnościami do haftowania. Produkty rękodzieła artystycznego prezentowane są na wystawach i w czasie różnych imprez plenerowych. Klub wspiera też akcje charytatywne. W 2012 roku rozpoczął działalność Młodzieżowy Klub Wolontariusza. Celem jego członków jest działalność na rzecz społeczności lokalnej. Członkowie klubu organizują różne akcje charytatywne.

Wymieniona na początku tej części raportu Miejska Biblioteka Publiczna działa od 1928 r. Posiada księgozbiór liczący ok. 95 tys. woluminów. Oferuje m.in. bezpłatne korzystanie z Internetu i przez Internet udostępnia katalogi zbiorów. MBP poza zadaniami statutowymi prowadzi działania edukacyjne i aktywizujące kulturalnie mieszkańców miasta, organizując wystawy, koncerty, spotkania autorskie, prelekcje, lekcje biblioteczne, konkursy, pikniki i festiwale. W opinii mieszkańców MBP to instytucja nie tylko zajmująca się wypożyczaniem i udostępnianiem księgozbioru, ale również ważne i popularne miejsce spotkań i różnego typu inspirujących działalności.

Wspomniany wcześniej Teatr Scena Kotłownia odgrywa również ważną rolę w życiu kulturalnym miasta. Jest to teatr amatorski z ambicjami bycia miejscem, dzięki któremu można realizować swoje pasje teatralne i mieć kontakt ze sztuką. Instytucją z długą tradycją działającą w Ostrowi Mazowieckiej jest Młodzieżowa Orkiestra Dęta, której początki sięgają 1904 roku. Działalność MOD jest ważna dla wzmacniania więzi i tradycji lokalnych. Z kolei Muzeum Kresów i Ziemi Ostrowskiej jest instytucją nową, powstało w 2013 r. Gromadzi eksponaty związane z historią jednostek wojskowych stacjonujących na terenach znajdujących się w granicach dzisiejszego powiatu ostrowskiego oraz dokumentujące dzieje Ziemi Ostrowskiej od średniowiecza. Wśród realizowanych w Ostrowi Mazowieckiej wydarzeń kulturalnych wysoko oceniane są te związane z kultywowaniem tradycji i ocaleniem od zapomnienia historii „małej Ojczyzny” (rekonstrukcje historyczne, spotkania z pasjonatami historii). Wydarzenia te są szczególnie ważne dla budowania więzi międzypokoleniowych i wzmacniania tożsamości lokalnej. W tym wypadku rolę nie do przecenienia odgrywa wspomniane Muzeum Kresów i Ziemi Ostrowskiej.

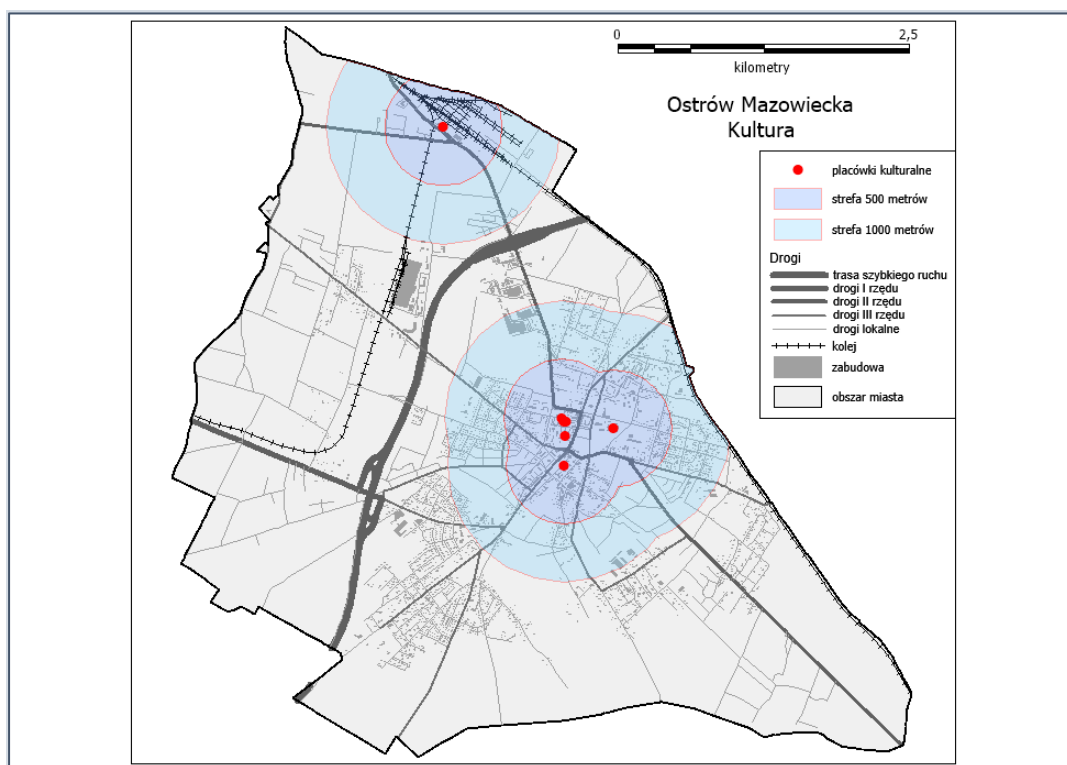
Z krótkiej charakterystyki głównych instytucji kulturalnych wynika, że oferta kulturalna miasta jest zróżnicowana i bogata. Jednocześnie jednak, jak wynika z wykonanego w 2016 roku opracowania Analiza potrzeb kulturalnych mieszkańców Ostrowi Mazowieckiej (opracowanie wykonano w ramach projektu „Ostrowskie pomysły na kulturę” dofinansowanego ze środków Narodowego Centrum Kultury z Programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalnej; publikacja: Miejski Dom Kultury w Ostrowi Mazowieckiej, Ostrow Mazowiecka 2016) oferta ta nie zaspokaja wszystkich potrzeb a kultura nie odgrywa takiej roli w życiu i rozwoju miasta jak powinna. W opracowaniu wskazuje się przede wszystkim, że mimo różnych inicjatyw oddolnych i wychodzenia do mieszkańców kultura jest konsumowanym produktem a nie produktem współtworzonym przez mieszkańców. Uczestnictwo w pojedynczych wydarzeniach kulturalnych sprowadza się do prostego korzystania z rozrywki, do której kultura nie powinna i nie może się ograniczać.

Wśród głównych problemów związanych z rozwojem kultury w mieście wskazuje się sytuację lokalową instytucji kultury. Dotyczy to kluczowych instytucji wspomnianych wyżej a więc Miejskiego Domu Kultury, w tym kina "Ostrowia" i Miejskiej Biblioteki Publicznej.

Innym problemem jest brak koordynacji w organizacji imprez kulturalnych: imprezy nakładają się czasowo; niewystarczająca jest też informacja i promocja wydarzeń kulturalnych. Poza tym głównymi adresatami oferty kulturalnej są rodziny z dziećmi i seniorzy, brakuje zaś oferty dla

pokolenia 20 i 30- latków. Problemem dla niektórych mieszkańców Ostrowi Mazowieckiej są też koszty jakie trzeba ponieść by uczestniczyć w wydarzeniach kulturalnych. Jako problem wskazywano też małe zaangażowanie nauczycieli w oddolne inicjatywy społeczne. Tymczasem szkoły powinny być ważnym elementem w sieci instytucji włączających dzieci i młodzież w życie kulturalne.

Wśród wniosków z cytowanego tu opracowania znalazł się także postulat stworzenia miejsca spotkań młodych ludzi, które sprzyjałoby integracji młodzieży, rozwijaniu zainteresowań i było atrakcyjną alternatywą dla spędzania czasu na ulicy czy przy komputerze. Innym ważnym wnioskiem była konieczność zwrócenia uwagi na potrzeby kulturalne 20 i 30 latków.

Mapa 5. Dostępność przestrzenna placówek kulturalnych w Ostrowi Mazowieckiej w 2016 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)

Placówki kulturalne w Ostrowi Mazowieckiej są rozmieszczone w centralnej części miasta. Ich koncentracja występuje przede wszystkim w rejonie ulic: Lubiejewska – Warchalskiego - 3 Maja - Sikorskiego. Zlokalizowane są tam: Miejska Biblioteka Publiczna, Kino Ostrowia, Miejski Dom Kultury oraz siedziba Młodzieżowej Orkiestry Dętej OSP. Poza tym obszarem zlokalizowane są 3 kolejne placówki kulturalne. Dwie z nich położone są również w części centralnej miasta, są to Teatr Scena Kotłownia przy ulicy Romana Rubinkowskiego oraz Centrum Dialogu Społecznego przy ulicy Partyzantów. W peryferyjnej części miasta zlokalizowane jest jedynie prywatne Muzeum Kresów i Ziemi Ostrowskiej. Obiekt ten mieści się w budynku obiektu hotelowego. Hotel położony jest przy ulicy Lubiejewskiej w przebudowanym wojennym spichlerzu, wybudowanym w 1941 roku przez Niemców na potrzeby frontu wschodniego. Na terenie miasta działają również

podmioty gospodarcze świadczące usługi kulturalne, są one jednak rozproszone w przestrzeni miasta.

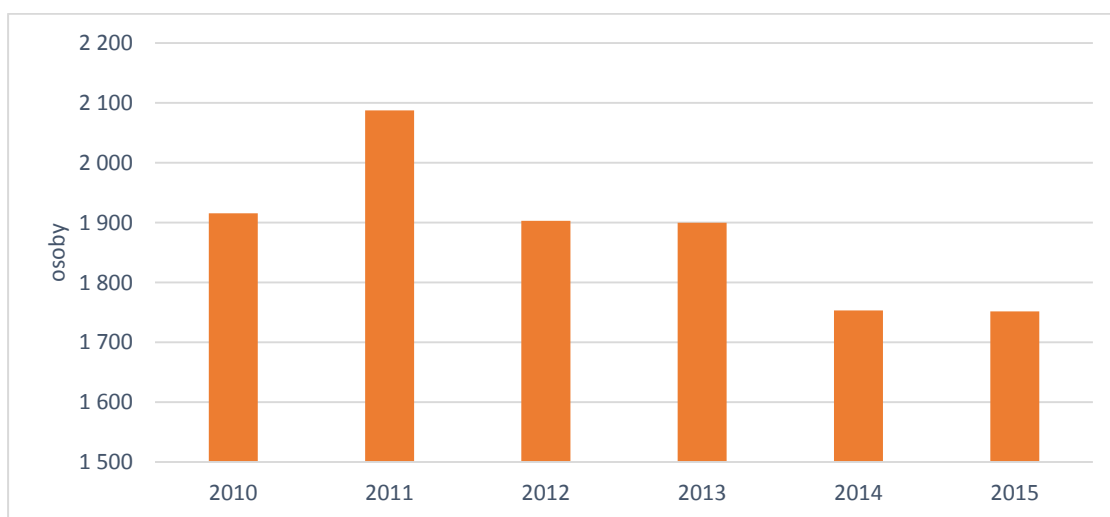
Najlepszy dostęp do tych placówek mają mieszkańcy centralnych jednostek przestrzennych nr 20 oraz 5,8 i 21. Ze względu na położenie muzeum w zasięgu oddziaływania placówki kulturalnej znajduje się część jednostki przestrzennej nr 18.

2.4. Ochrona zdrowia

Na terenie Ostrowi Mazowieckiej działa 1 szpital powiatowy oraz 5 jednostek organizacyjnych udzielających ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych. Liczba placówek medycznych na terenie miasta nie uległa zmianie, zmniejszyła się jednak liczba poradni i placówek w przychodniach zdrowia. Wzrosła liczba udzielonych porad i przeprowadzonych badań.

W latach 2005-2015 wyraźnie wzrosła liczba hospitalizacji (o 72%), z 13 453 w 2005 roku do 23 185 w 2015 roku.

W latach 2010-2015 wyraźnie poprawiła się również dostępność aptek w Ostrowi Mazowieckiej, od 2011 roku wartość wskaźnika liczby ludność przypadającej na aptekę ogólnodostępną wyraźnie maleje. W 2011 roku było to 2088 mieszkańców, w 2015 roku już tylko 1752 osoby.

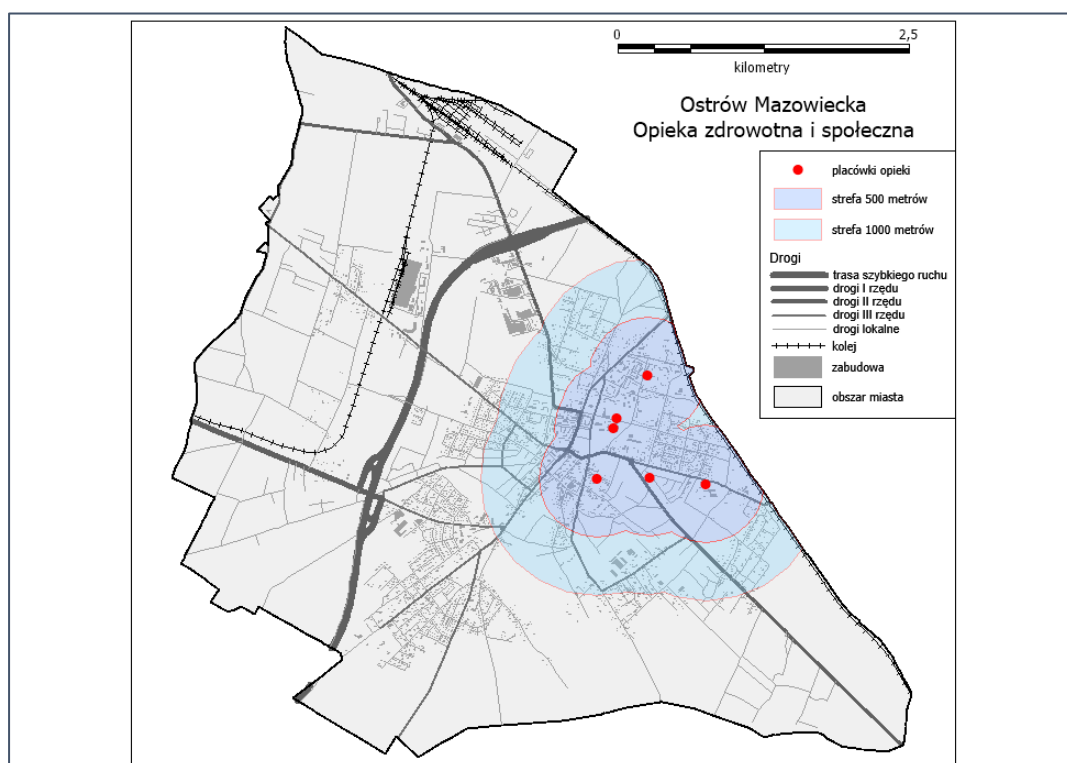
Wykres 11. Ludność na aptekę ogólnodostępną w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2010-2015 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

Na terenie Ostrowi Mazowieckiej działa łącznie 6 placówek opieki zdrowotnej oraz placówek pomocy społecznej. Są one rozmieszczone w różnych częściach miastach. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna oraz Powiatowa Przychodnia Zdrowia zlokalizowane są w centralnej części miasta. W pewnym oddaleniu od centrum położone są: Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej oraz Szpital Powiatowy. Na terenie Ostrowi Mazowieckiej

działa wiele podmiotów gospodarczych świadczących usługi z zakresu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej. Ich koncentracja występuje w centralnej części miasta, wzdłuż najważniejszych dróg.

Biorąc pod uwagę rozmieszczenie placówek opieki zdrowotnej oraz placówek pomocy społecznej w Ostrowi Mazowieckiej, najlepszy dostęp do świadczonych przez nie usług mają mieszkańcy jednostek przestrzennych nr 6, 5, 8, 9 oraz części jednostki nr 10. Mieszkańcy obszarów peryferyjnych miasta mają utrudniony dostęp do usług zdrowotnych i z zakresu pomocy społecznej. Jednostki peryferyjne są słabo wyposażone również w podmioty gospodarcze świadczące tego typu usługi.

Mapa 6. Dostępność przestrzenna placówek opieki zdrowotnej i placówek pomocy społecznej w Ostrowi Mazowieckiej w 2016 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)

Tabela 9. Placówki medyczne i udzielone świadczenia medyczne w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005 , 2010 i 2015
(SPZZOZ w Ostrowi Mazowieckiej)

Nazwa	2005			2010			2015		
	Liczba oddziałów	Liczba hospitalizacji	Liczba personelu	Liczba oddziałów	Liczba hospitalizacji	Liczba personelu	Liczba oddziałów	Liczba hospitalizacji	Liczba personelu
Szpital	11	13453	354	10	15769	407	10	230185	432
Nazwa	Ilość poradni/ pracowni	Liczba porad / badań	Liczba personelu	Ilość poradni/ pracowni	Liczba porad / badań	Liczba personelu	Ilość poradni/ pracowni	Liczba porad / badań	Liczba personelu
Powiatowa Przychodnia	26	77813 porad	79	24	80569 porad	47	25	89281 porad	48
Powiatowa Przychodnia	13	69611 porad	29	12	51876 porad	28	12	59130 porad	26
Dział Pomocy Doraźnej	11	7381 wyjazdów PR	Personel uwzględniony w liczbie personelu szpitala	2	6135 wyjazdów PR, 8198 NPL	Personel uwzględniony w liczbie personelu szpitala	1	10960 NPL	Personel uwzględniony w liczbie personelu szpitala
Dział Diagnostyki Medycznej	10	45410 badań	Personel uwzględniony w liczbie personelu szpitala	8	439790 badań	65	7	462875 badań	63
Dział Rehabilitacji Leczniczej	7	2581 pacjentów/64 262 zabiegów	Personel uwzględniony w liczbie personelu szpitala	7	4685 pacjentów / 86 874 zabiegów	27	7	3149 pacjentów/11 1810 zabiegów	29

2.5. Pomoc społeczna i struktura udzielanych świadczeń

Jednostką organizacyjną wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie miasta Ostrów Mazowiecka jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. W ramach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej działają :

- Poradnia Społeczna,
- Środowiskowy Dom Samopomocy,
- komórka organizacyjna do realizacji świadczeń rodzinnych.

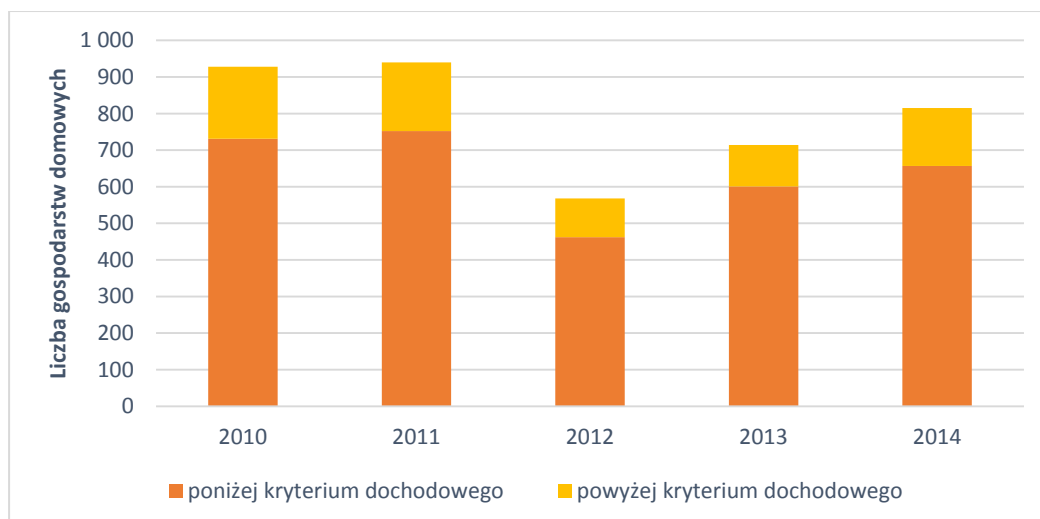
W Ostrowi Mazowieckiej w latach 2012-2014, liczba osób objętych pomocą społeczną nieznacznie zmieniała się, osiągając najniższy poziom w roku 2014. W roku 2014 udzielono pomocy 998 osobom, mieszkającym w 828 rodzinach, w sumie liczba członków rodzin obejmowała 1772 osoby.

Na realizację zadań pomocy społecznej w 2014 roku zostały przyznane środki finansowe w wysokości 3 778 544 zł, w tym:

- na zadania własne gminy: 3 552 771 zł, z tego na wypłatę świadczeń pieniężnych pomocy społecznej: 2 239 471 zł;
- na zadania zlecone: 225 773 zł, z tego na wypłatę świadczeń pieniężnych pomocy społecznej: 181 719 zł.

Ustawa o pomocy społecznej zawiera zamkniętą listę powodów, dla których każdy mieszkaniec ma prawo skorzystać z systemu pomocy społecznej. Podstawową przesłanką przyznawania pomocy jest spełnienie wspomnianego wcześniej kryterium dochodowego, informującego o istotnym braku środków do życia, zarówno w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jak i całej rodziny.

W 2014 roku w Ostrowi Mazowieckiej 815 gospodarstw domowych otrzymało pomoc społeczną. Były to w większości gospodarstwa znajdujące się poniżej kryterium dochodowego (80,6%). W okresie 2010-2014 liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej ulegała zmianie, osiągając najwyższą wartość w 2011 roku (940 gospodarstw) a następnie systematycznie malejąc do 2014 roku.

Wykres 12. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2010-2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

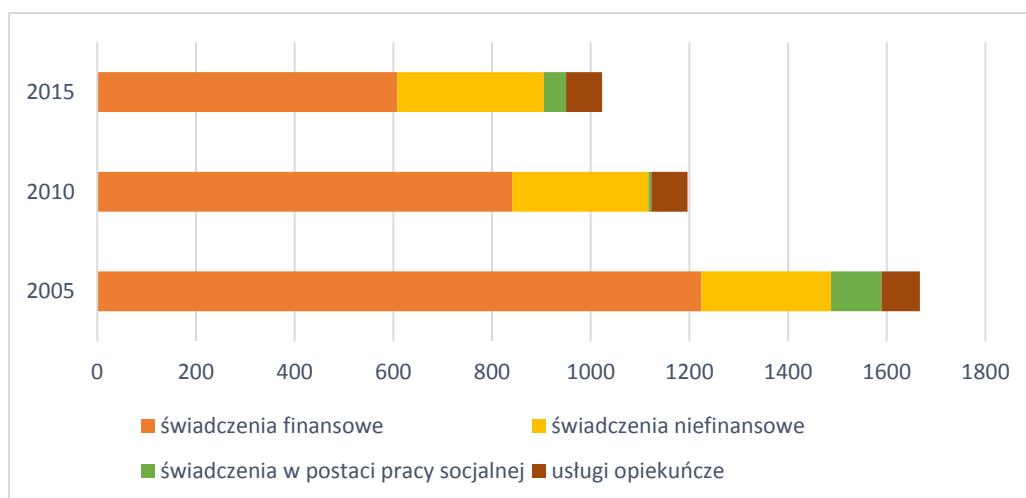
W 2015 roku główną przyczyną, w związku z którą mieszkańcy wnioskuje o pomoc z systemu pomocy społecznej było ubóstwo oraz bezrobocie. Były to dwa główne powody przyznania pomocy społecznej w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005, 2010 i 2015. Wyraźnie wzrasta liczba wniosków z tytułu niepełnosprawności, długotrwałej choroby oraz przemocy w rodzinie. Maleje natomiast znaczenie takich powodów jak bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, potrzeba ochrony macierzyństwa oraz alkoholizm.

Tabela 10. Powody przyznawania pomocy społecznej w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005 – 2015 (opracowanie własne na podstawie danych: MOPS w Ostrowi Mazowieckiej)

Problem	Liczba rodzin		
	2005	2010	2015
Ubóstwo	861	758	361
Bezrobocie	621	577	392
Niepełnosprawność	148	204	298
Długotrwała choroba	69	61	201
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	293	126	99
W tym: rodziny niepełne	149	68	82
W tym rodziny wielodzietne	48	32	28
Potrzeba ochrony macierzyństwa	63	31	25
Przemoc w rodzinie	12	21	56
Bezdomność	2	2	5
Alkoholizm	47	32	19
Narkomania	0	0	2
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	6	8	5
Zdarzenie losowe	1	6	2
Sytuacja kryzysowa	12	25	9
Ogółem	2332	1951	1584

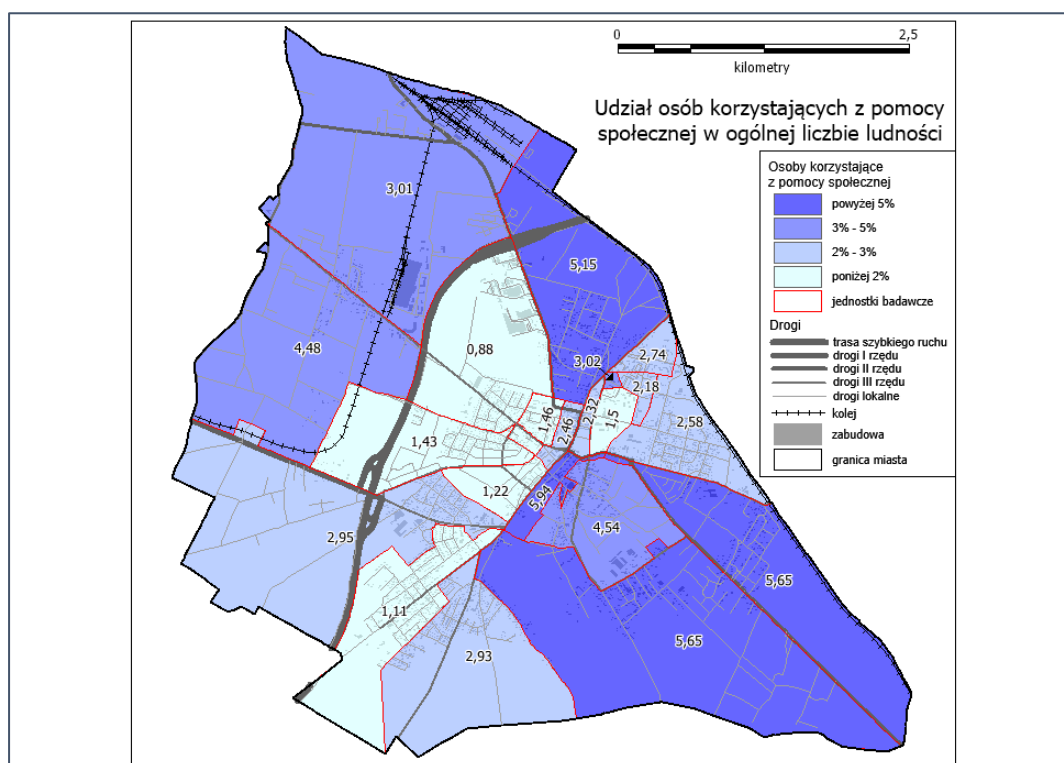
Pozytywnym zjawiskiem jest malejąca liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na terenie miasta w latach 2005 – 2010. W 2005 roku łącznie świadczenia takie pobierało 3672 mieszkańców, 10 lat później – 3038 osób. Maleje również świadczeń finansowych: z 33,3% ogółu świadczeń w 2005 roku do 20,0% w 2015 roku. Wzrasta natomiast znaczenie świadczeń niefinansowych (z 7,2% w 2005 roku 9,8% w 2015 roku) oraz usług opiekuńczych (z 2,1% w 2005 roku 2,4% w 2015 roku). Wzrosła również kwota wypłaconych świadczeń: w 2005 roku wartość świadczeń wyniosła 1 236 012,00zł, w 2015 roku było to o 22,6% więcej.

W poszczególnych jednostkach badawczych udział osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w Ostrowi Mazowieckiej był zróżnicowany. W 2015 roku wahał się od 0,9% w jednostce nr 19 do 5,9% w jednostce nr 8. Stosunkowo dużym udziałem osób w takiej sytuacji życiowej charakteryzowały się jednostki peryferyjne nr 1, 10 i 11 (powyżej 5%). Najlepsza sytuacja pod tym względem panowała w jednostkach położonych w centralnej i zachodniej części miasta - we wspomnianej jednostce nr 19 oraz w jednostkach nr 13, 15, 16 oraz 20 (poniżej 1,5%). Średni udział osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w mieście wyniósł 1,55%.

Wykres 13. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na terenie Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005, 2010 i 2015 (opracowanie własne na podstawie danych: MOPS w Ostrowi Mazowieckiej)

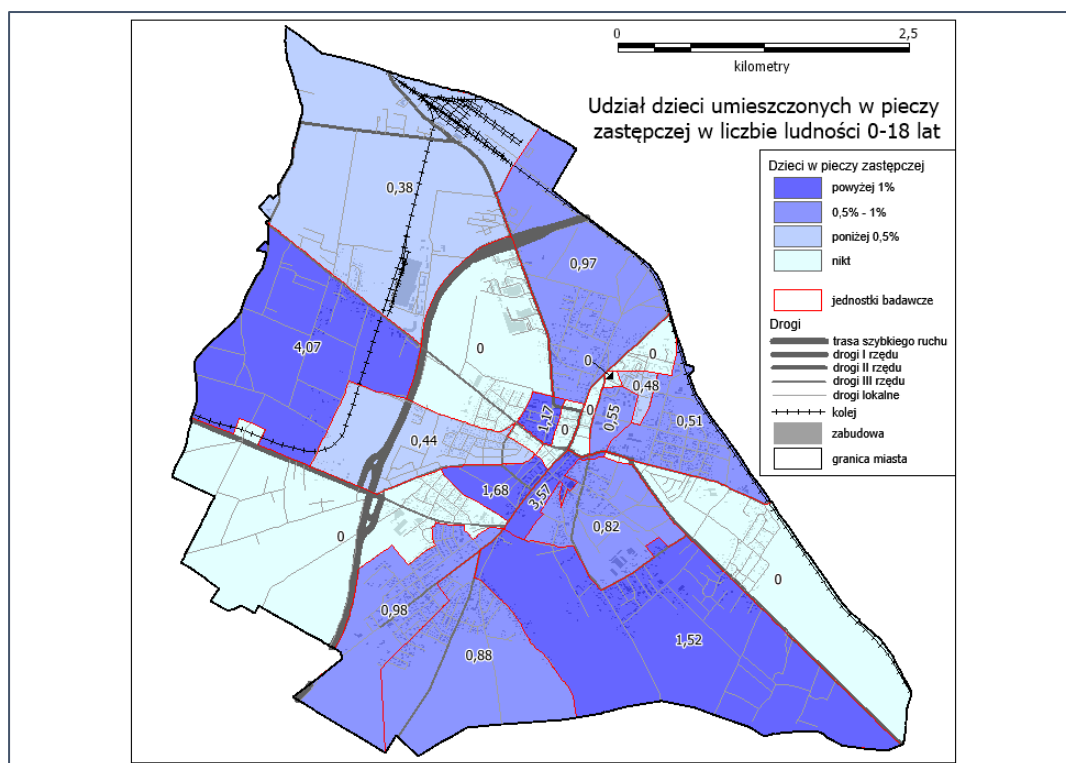
Usługi z zakresu pomocy społecznej na terenie Ostrowi Mazowieckiej świadczy również Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, które realizuje zadania powiatu dotyczące rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych. Celem tych działań jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Mapa 7. Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku – wartość znormalizowana wskaźnika (opracowanie własne na podstawie danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Ostrowi Mazowieckiej)

W 2015 roku w Ostrowi Mazowieckiej w pieczy zastępczej umieszczonych było 39 dzieci, tj. 0,87% ogółu mieszkańców miasta w wieku 0-18 lat. W rodzinnej pieczy zastępczej umieszczonych było 35 dzieci, w instytucjonalnej pieczy zastępczej – 4 dzieci. 28 rodzinom wydano postanowienia o umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej.

Udział dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w poszczególnych jednostkach był bardzo zróżnicowany. Żadne z dzieci zamieszkujących 7 jednostek przestrzennych nie było umieszczone w pieczy zastępczej. W grupie tej znalazły się zarówno jednostki centralne (nr 21 i 6), jak i peryferyjne (nr 10 i 14). W jednostkach nr 20, 11, 15, 8 i 7 udział ten nie przekroczył 1%. W jednostce nr 7 był najwyższy i wyniósł 4,07%.

Mapa 8. Udział dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w ogólnej liczbie osób w wieku 0-18 lat w Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku – wartość znormalizowana wskaźnika (opracowanie własne na podstawie danych: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrowi Mazowieckiej)

W 2015 roku rodzinom objętym opieką Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie 108 świadczeń na kontynuowanie nauki, najwięcej świadczeniobiorców zamieszkiwało badane jednostki nr 11 (22%), nr 5, 7, 8 oraz 19 (po 11%).

2.6. Bezpieczeństwo i porządek publiczny

Na terenie Ostrowi Mazowieckiej zadania z zakresu bezpieczeństwa publicznego realizują Komenda Powiatowa Policji z siedzibą w Ostrowi Mazowieckiej oraz Dzielnicowi działający w poszczególnych sektorach na terenie miasta.

Analiza poziomu bezpieczeństwa mieszkańców może być opracowana na podstawie danych udostępnionych przez Komendę Powiatową Policji w Ostrowi Mazowieckiej. W 2015 roku na terenie miasta ujawniono 232 przestępstwa, spośród których największy odsetek stanowiły kradzieże cudzej własności (50%) oraz kradzieże z włamaniem (24%).

W 2015 roku miasto było podzielone na 3 sektory. Najwięcej wykroczeń miało miejsce w sektorze II (41% ogółu).

Tabela 11. Przepięstwa ujawnione na terenie Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku według sektorów (opracowanie własne na podstawie danych: Komenda Powiatowa Policji w Ostrowi Mazowieckiej)

	Ostrow Mazowiecka			
	I	II	III	Ogółem
Kradzież cudzej rzeczy	24	59	33	116
Kradzież samochodu	2	5	4	11
Kradzież z włamaniem	10	9	34	53
Rozbój i wymuszenie rozbójnicze	2	2	4	8
Bójka lub pobicie	1	3	2	6
Uszkodzenie mienia	10	15	9	34
Uszczerbek na zdrowiu	1	2	1	4
Ogółem	50	95	87	232

W 2015 roku ujawniono 292 wykroczenia. Wyraźnie przeważały wykroczenia przeciwko mieniu (92%), pozostałe zdarzenia związane były umyślnym niszczeniem lub uszkodzaniem rzeczy cudzej. Najwięcej wykroczeń ujawniono w sektorze III (55%).

Najmniej przestępstw i wykroczeń łącznie ujawniono w sektorze I (14,7% ogółu zdarzeń), najwięcej natomiast w sektorze III (46,9%).

W 2015 roku w Ostrowi Mazowieckiej doszło do 309 zdarzeń drogowych, ich liczba w stosunku do 2010 roku wzrosła o 13,6%. Częściej dochodziło również do kolizji drogowych. Niepokoi natomiast znaczny wzrost liczby interwencji Policji na terenie miasta w tym okresie, liczba interwencji wzrosła o ponad 100%.

Tabela 12. Wykroczenia ujawnione na terenie Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku według sektorów (opracowanie własne na podstawie danych: Komenda Powiatowa Policji w Ostrowi Mazowieckiej)

	Ostrow Mazowiecka			
	I	II	III	Ogółem
Wykroczenie z art.119 kw ³	22	97	150	269
Wykroczenie z art.124 kw ⁴	5	9	9	23
Ogółem	27	106	159	292

³ Art. 119. § 1. Kto kradnie lub przywłaszcza sobie cudzą rzecz ruchomą, jeżeli jej wartość nie przekracza 250 złotych, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 2. Usiłowanie, podżeganie i pomocnictwo są karalne.

§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 dopuścił się go na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.

§ 4. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1, można orzec obowiązek zapłaty równowartości ukradzonego lub przywłaszczonego mienia, jeżeli szkoda nie została naprawiona

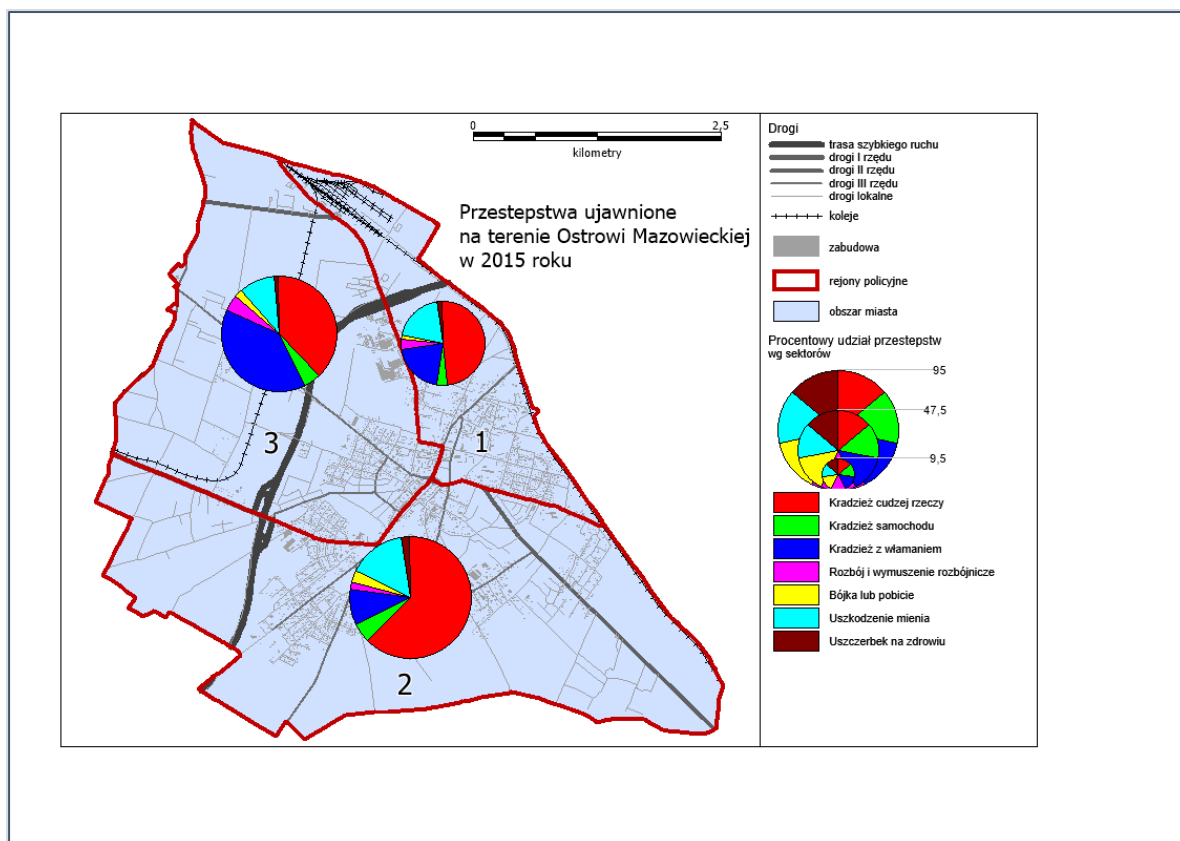
⁴ § 1. Kto cudzą rzecz umyślnie niszczy, uszkadza lub czyni niezdatną do użytku, jeżeli szkoda nie przekracza 1/4 minimalnego wynagrodzenia, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 2. Usiłowanie, podżeganie i pomocnictwo są karalne.

§ 3. Ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.

§ 4. W razie popełnienia wykroczenia można orzec obowiązek zapłaty równowartości wyrządzonej szkody lub obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.

Mapa 9. Przestępstwa ujawnione na terenie Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Komenda Powiatowa Policji w Ostrowi Mazowieckiej)

Tabela 13. Zdarzenia w ruchu drogowym oraz interwencje policji na terenie Ostrowi Mazowieckiej w 2010 i 2015 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Komenda Powiatowa Policji w Ostrowi Mazowieckiej)

	2010	2015
Liczba zdarzeń w ruchu drogowym na terenie miasta	Liczba zdarzeń – 272 Liczba wypadków – 15 Liczba zabitych – 0 Liczba rannych – 15 Liczba kolizji – 257	Liczba zdarzeń – 309 Liczba wypadków – 14 Liczba zabitych – 3 Liczba rannych – 11 Liczba kolizji – 295
Liczba interwencji Policji na terenie miasta	1358	2721

W 2015 roku funkcjonariusze Policji wypełnili 61 formularzy „Niebieskiej Karty”, służących dokumentowaniu faktów związanych z przemocą w rodzinie i ocenie zagrożenia dalszą przemocą.

Na podstawie materiałów przygotowanych przez Komendę Powiatową Policji w Ostrowi Mazowieckiej można wskazać obszary najbardziej zagrożone przestępczością w mieście. Miejscami, w których dochodzi do koncentracji wykroczeń i przestępstw są przede wszystkim: park wokół Stawu Miejskiego, park w pobliżu pomnika Księżnej Anny Mazowieckiej, Targowisko Miejskie, teren w pobliżu kiosku przy ulicy Okrzei, obszar w sąsiedztwie budynków komunalnych przy ulicy Wołodyjowskiego oraz Lubiejewskiej, skrzyżowanie ulicy Sielskiej z ulicą Zwycięstwa.

Mieszkańcy Ostrowi Mazowieckiej zagrożeni są przede wszystkim wykroczeniami związanymi z zakłócaniem porządku oraz wykroczeniami przeciwko mieniu.

Mapa 10. Miejsca zagrożone przestępczością w Ostrowi Mazowieckiej (opracowanie własne na podstawie danych: Komenda Powiatowa Policji w Ostrowi Mazowieckiej)

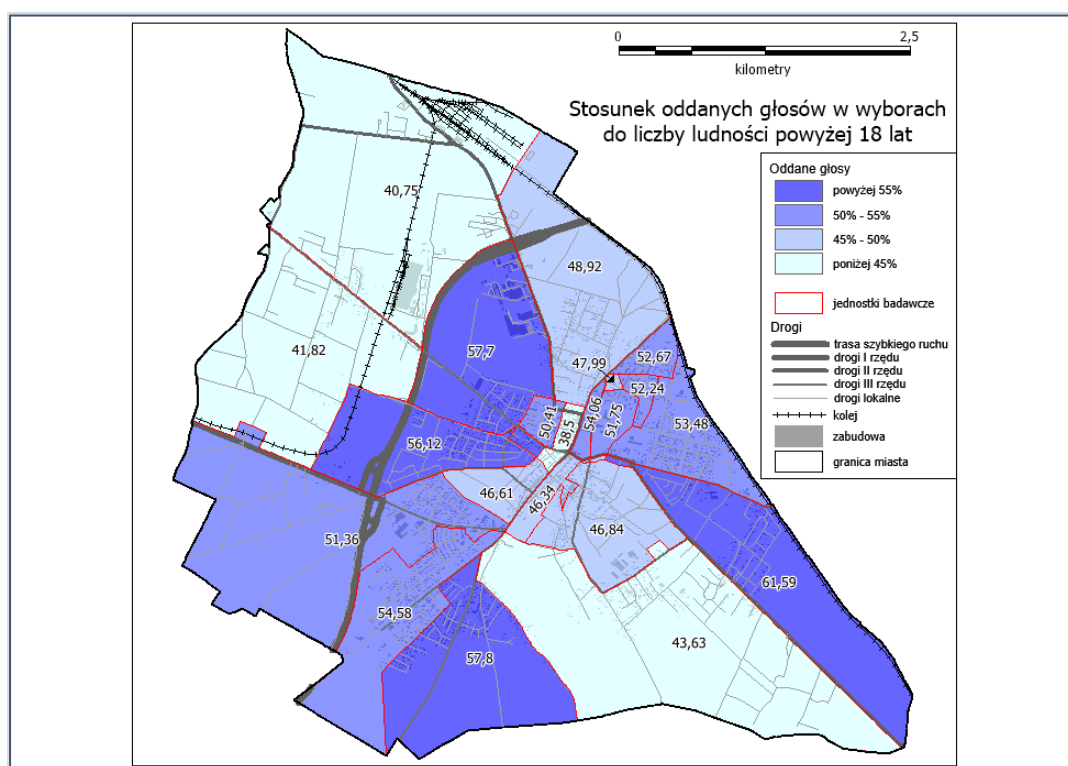
2.7. Frekwencja wyborcza

Mieszkańcy Ostrowi Mazowieckiej wykazują zróżnicowane zainteresowanie udziałem w wyborach władz publicznych poszczególnych szczebli. W 2014 roku w wyborach samorządowych 16 listopada wzięło udział 32,3% uprawnionych do głosowania mieszkańców miasta, 30 listopada frekwencja była wyższa i osiągnęła wartość 42,3%.

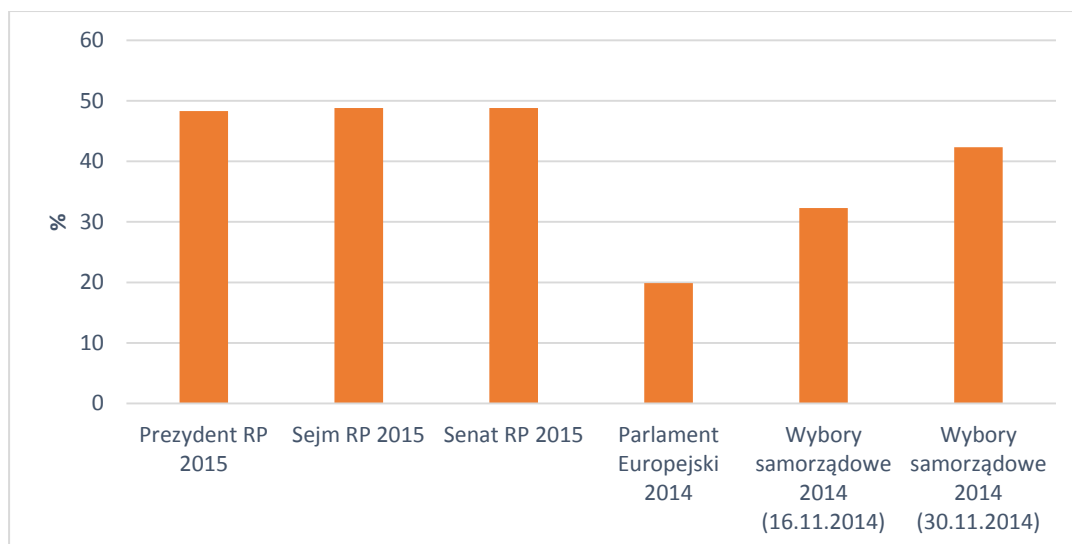
Zainteresowanie mieszkańców udziałem w wyborach samorządowych w 2014 roku znacznie różniło się w zależności od zamieszkiwanej jednostki badawczej. Nie można jednak wskazać związku pomiędzy poziomem frekwencji wyborczej a lokalizacją jednostki badawczej (centrum – peryferie).

Najwyższy poziom frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 r. osiągnęła w jednostce przestrzennej nr 10 (61,6%). W wyborach aktywnie uczestniczyli również mieszkańcy jednostek nr 16, 19, 12 (powyżej 55%). Najniższy poziom frekwencji odnotowano w jednostkach nr 21 (38,5%) oraz 18 (40,8%).

Znacznie mniej aktywnie ostrowianie wzięli udział w wyborach do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych w dniach 22-25 maja 2014 r. Frekwencja wyniosła zaledwie 19,9%.

Mapa 11. Liczba oddanych głosów w wyborach samorządowych w stosunku do liczby osób w wieku 18 lat i więcej w 2014 roku w Ostrowi Mazowieckiej (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)

Wykres 14. Frekwencja w wyborach w 2014 i 2015 roku w Ostrowi Mazowieckiej (opracowanie własne na podstawie danych: PKW)

W wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych 25 października 2015 r., udział wzięło udział 48,8% osób uprawnionych do głosowania mieszkańców miasta.

Nieco niższy poziom osiągnęła frekwencja w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, które odbyły się 24 maja 2015 roku. W Ostrowi Mazowieckiej do wyborów przystąpiło 48,3% uprawnionych.

2.8. Działalność organizacji pozarządowych

Na terenie Ostrowi Mazowieckiej funkcjonuje 40 organizacji pozarządowych. Podmioty te ze względu na profil działalności podzielić na następujące grupy:

- sportowe i turystyczne,
- ekologiczne,
- gospodarcze,
- edukacyjne i kulturalne,
- społeczne.

Najliczniejszą grupę stanowią organizacje, celem działalności których jest rozwiązywanie problemów społecznych w mieście oraz rozwijanie i propagowanie inicjatyw społecznych, postaw i działań sprzyjających integracji mieszkańców, przeciwdziałających wykluczeniu określonych grup ostrowian.

Organizacje te kierują swoje działania do mieszkańców walczących z uzależnieniami, bezdomnych, rodzin, osób niepełnosprawnych czy też znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Prowadzona działalność związana jest również z rozwojem świadomości społecznej oraz przeciwdziałaniem patologiom społecznym. Stowarzyszenia aktywizują również środowiska osób marginalizowanych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wskazać można także podmioty, które prowadzą działania na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa w mieście jak również niosące pomoc zwierzętom szczególnie potrzebującym w mieście oraz działające na rzecz ekologii i ochrony zwierząt, ochrony dziedzictwa przyrodniczego.

W obszarze tym działają następujące organizacje pozarządowe:

- Gminno- Miejskie Stowarzyszenie Rodzin Abstynenckich "Rodzina",
- Ostrowskie Stowarzyszenie na rzecz pomocy rodzinie,
- Fundacja AMF Nasza Droga,
- Stowarzyszenie Rodziców Dzieci Specjalnej Troski "Podaruj Uśmiech",
- Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych "Iskierka",
- Stowarzyszenie "Bezpieczny Powiat Ostrowski",
- Ostrowskie Stowarzyszenie na rzecz bezpieczeństwa Miasta i Powiatu,
- Stowarzyszenie Nadzieja,
- Stowarzyszenie Na Rzecz Bezpańskich Zwierząt "Niczyje",
- Równość Pomoc Przyjaźń,
- Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych "Przystań",
- Stowarzyszenie "Wspólne Dobro",
- Stowarzyszenie Promujące Abstynencję i Zdrowy Styl Życia "Zacznij Od Nowa",
- Ostrowskie Stowarzyszenie Razem-Więcej,
- Ostrowskie Stowarzyszenie Profilaktyki, Pomocy Psychospołecznej i Przedsiębiorczości "Feniks",
- Ostrowskie Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych OSIL,
- Fundacja "Dzień Dobry",
- Fundacja "A-D",
- Fundacja "Aktywacja",
- Ostrowskie Stowarzyszenie "Ludzie z Pasją".

Podstawową formułę samoorganizacji społecznej stanowią Ochotnicze Straże Pożarne. W Ostrowi Mazowieckiej również działa OSP. Organizacja prowadzi działalność mającą na celu zapobieganie pożarom oraz współdziała w tym zakresie z instytucjami i organizacjami społecznymi, bierze udział w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów i innych klęsk ale również uświadamia mieszkańców o konieczności i sposobach ochrony przed pożarami oraz rozwija wśród członków zainteresowania w dziedzinie kultury, oświaty i sportu.

Istotną rolę w obszarze działalności wspomagającej rozwój gospodarczy Ostrowi Mazowieckiej, odgrywają również organizacje pozarządowe. Są to zarówno stowarzyszenia reprezentujące interesy swoich członków wobec innych podmiotów, promujące ich wyroby lub usługi ale również związki zawodowe zrzeszające pracowników określonych instytucji czy przedsiębiorstw. Na terenie miasta działają także organizacje, których celem działalności jest inicjowanie i wspieranie nowoczesnych rozwiązań z zakresu przedsiębiorczości, integracja strefy nauki i biznesu. Do organizacji, które włączają się w działalność na rzecz rozwoju gospodarczego miasta zaliczyć należy:

- Stowarzyszenie Przewoźników Krajowych i Międzynarodowych Oraz Spedytorów Ziemi Ostrowskiej,
- Związek Zawodowy Pracowników Samorządowych Urzędu Miasta w Ostrowi Mazowieckiej,
- Ostrowska Izba Gospodarcza,
- Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Pracowników "Waryński Ostrów" Sp. z o.o.,
- Ostrowska Inicjatywa,
- Powiatowy Cech Rzemieślników i Przedsiębiorców,
- Związek Przedsiębiorców Małych i Średnich Przedsiębiorstw,
- Związek Zawodowy Pracowników Fabryki Mebli "Forte" W Ostrowi Mazowieckiej,
- Wspólna Przedsiębiorczość.

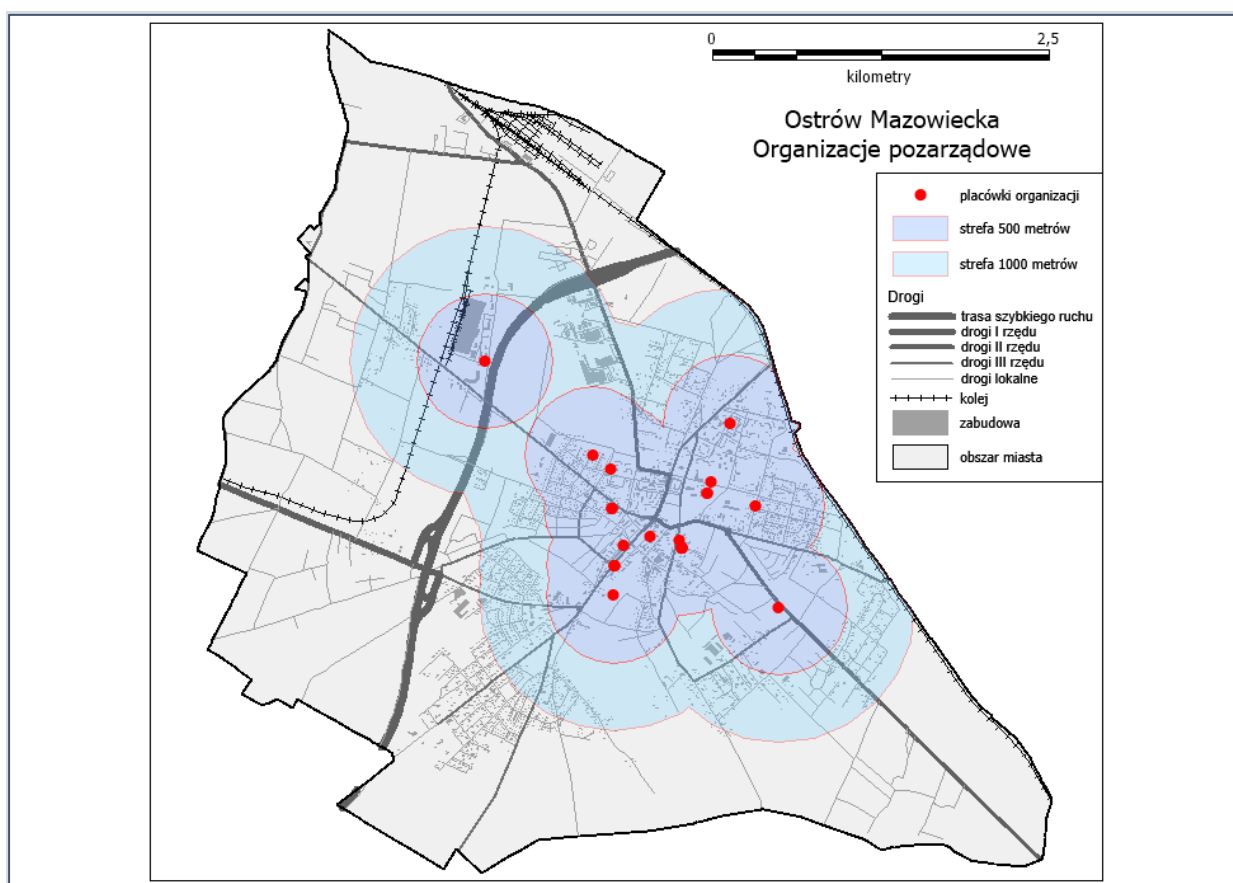
Do organizacji związanych ze sportem i turystyką zaliczyć można organizacje turystyczne, kluby sportowe oraz stowarzyszenia związane z wybraną dyscypliną. Podmioty te kierują swoje działania do aktywnych mieszkańców Ostrowi Mazowieckiej, poprzez organizację wydarzeń sportowych, tworząc warunki do rozwoju określonej dyscypliny sportu czy też pośrednio poprzez inicjowanie, opiniowanie i wspomaganie planów rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej. Do grupy tej zaliczyć należy:

- Powiatową Organizację Turystyczną w Ostrowi Mazowieckiej,
- Ludowy Klub Sportowy "Ostrowianka" W Ostrowi Mazowieckiej,
- Stowarzyszenie „Zakręcona Ostrów”.

Odrębną grupę stanowią również stowarzyszenia i fundacje wspierające i promujące kulturę, sztukę, ochronę dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, podtrzymujące i upowszechniające tradycję narodową, rozwój świadomości obywatelskiej i kulturowej, a także edukację, oświatę i wychowanie. Są to również organizacje zrzeszające absolwentów czy też przyjaciół określonych placówek edukacyjnych, które mają na celu zarówno utrzymanie więzi koleżeńskiej między członkami organizacji, nauczycielami i wychowankami szkoły oraz utrzymanie więzi ze szkołą jak również współdziałanie ze szkołą i promocję jej osiągnięć. Do grupy tej należą:

- Koło Wychowanków Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego W Ostrowi Mazowieckiej,
- Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Ekonomiczno-Rolniczego SGGW,
- Ostrowskie Towarzystwo Inicjatyw Kulturalno-Oświatowych "Otiko",
- Koło Wychowanków Zespołu Szkół Nr 1 W Ostrowi Mazowieckiej.

Mapa 12. Rozmieszczenie organizacji pozarządowych w Ostrowi Mazowieckiej w 2016 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)

Istotną rolę odgrywają organizacje prowadzące działania wspomagające rozwój Ostrowi Mazowieckiej i Ziemi Ostrowskiej. Ich działalność statutowa koncentruje się na pobudzeniu inicjatyw społecznych dla rozwoju tego obszaru, promocji jego walorów jak również podejmowaniu inicjatyw i działań mających na celu pobudzenie aktywności społeczności lokalnych. Działania te prowadzą:

- Porozumienie Samorządowe Powiatu Ostrowskiego - Ziemia Ostrowska,
- Lokalna Grupa Działania "Zielone Sióło",
- Towarzystwo Miłośników Ziemi Ostrowskiej w Ostrowi Mazowieckiej.

Organizacje pozarządowe zlokalizowane są w różnych częściach Ostrowi Mazowieckiej. Część podmiotów działa na terenie placówek edukacyjnych. Ich koncentracja występuje w centrum miasta oraz wzdłuż głównych dróg, tj. w rejonie ulic Warchalskiego, Kościuszki, 3 Maja, Piłata, Małkińskiej. Kilka organizacji ma swoje siedziby na obszarach peryferyjnych, są to przede wszystkim kluby sportowe.

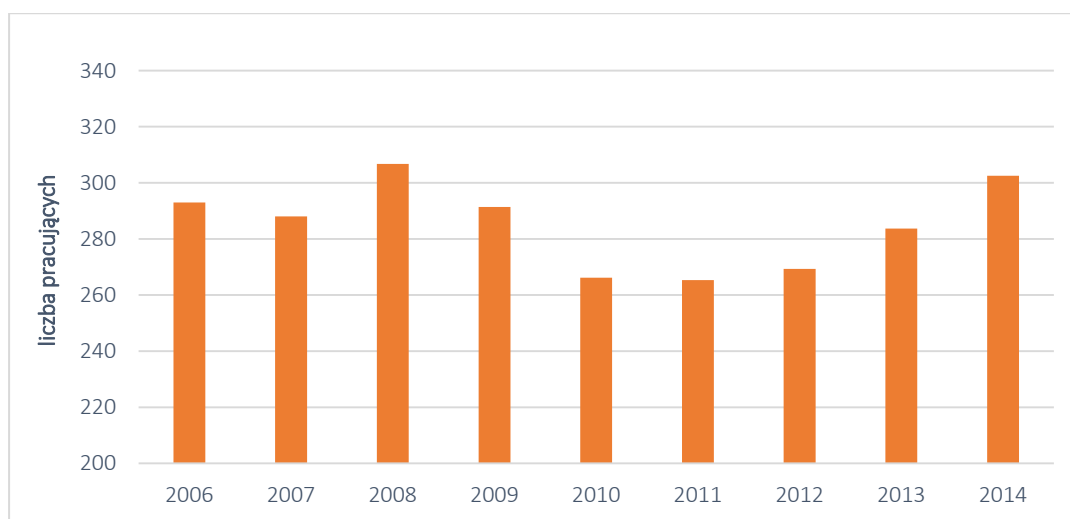

3. SFERA GOSPODARCZA

3.1. Gospodarka lokalna

Ostrow Mazowiecka jest miejscem lokalizacji wielu przedsiębiorstw znanych na rynku krajowym i rynkach międzynarodowych. Wśród nich wymienić można m.in. Fabryki Mebli Forte S.A., Rolstal Pawłowski, Genderka Sp. z o.o., Krüger Polska Sp. z o.o., Natur Produkt Pharma Sp. z o.o., Canexpol, Alpla Sp. z o.o., Schneider Polska Technika Samochodowa i Kontenerowa Sp. z o.o., Milkiland - Zakład produkcyjny „Ostrowia” Sp. z o.o. W Ostrowi ma swą siedzibę także wiele firm transportowych prowadzących działalność w kraju i za granicą.

W 2014 roku w Ostrowi Mazowieckiej było 6895 pracujących. Liczba pracujących na 1000 mieszkańców wyniosła 303 i od 2010 roku systematycznie rośnie. Wartość ta jest wyższą od średniej wartości dla województwa mazowieckiego oraz znacznie wyższą od wartości dla Polski.

Wykres 15. Pracujący na 1000 ludności w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2006-2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

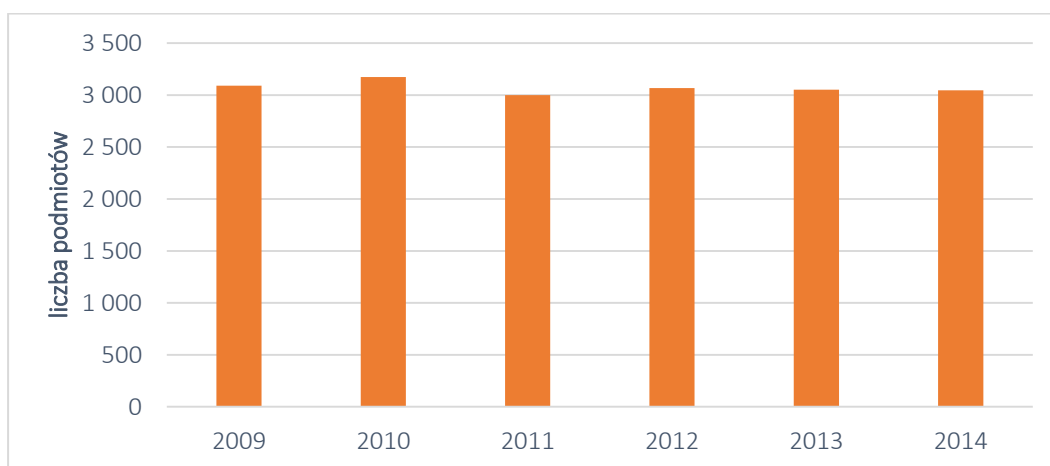
Na rynku pracy w Ostrowi Mazowieckiej aktywne są kobiety i mężczyźni: 48,4% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 51,6% mężczyźni. Warto zwrócić uwagę, że wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Ostrowi Mazowieckiej 705 osób wyjeżdża do pracy do innych miast, a 1 332 pracujących przyjeżdża do pracy spoza miasta. Brak jest informacji jakie zawody reprezentują osoby pracujące poza Ostrowią. Rynek pracy Ostrowi Mazowieckiej charakteryzuje też przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto, które wynosi 3395,05 złotych (84,80% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce).

Liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie Ostrowi Mazowieckiej wyniosła 2004 w 2015 roku i była wyższa aż o 163,3% niż w 2005 roku (761 podmiotów). W okresie przed

2015 rokiem, najwięcej przedsiębiorstw zarejestrowanych było w 2010 roku – 3174 podmiotów, najmniej natomiast w 2011 roku – 2 999.

Liczba podmiotów gospodarczych przypadająca na 1000 osób w wieku produkcyjnym zmniejszyła się o 3,6%: z 219 w 2005 roku do 211 w 2014 roku. Natomiast liczba podmiotów na 10 tys. ludności ogółem w 2005 roku wyniosła 1 407 i zmalała w 2014 roku do wartości 1336.

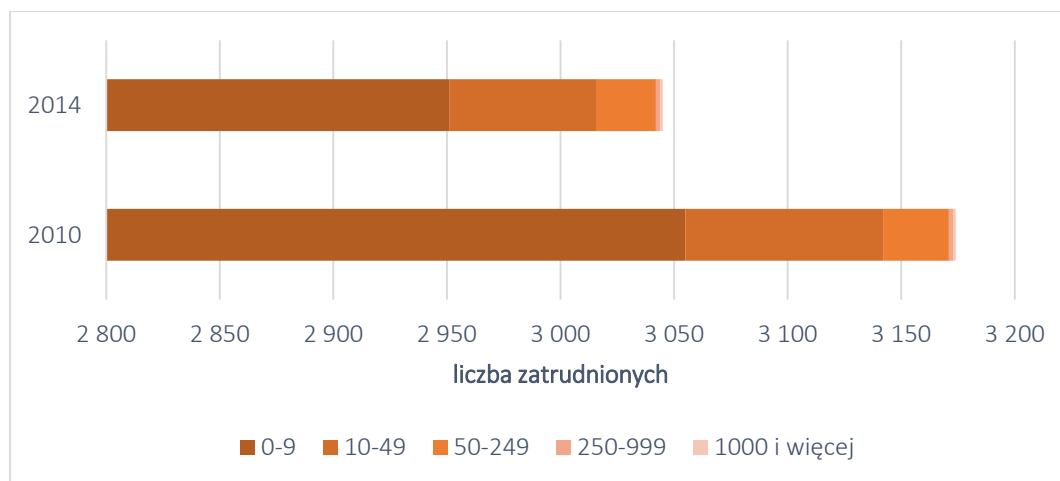
Co prawda, w 2014 roku przybyło 97 jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 000 mieszkańców, jednakże wskaźnik ten był wcześniej wyższy (np. w 2010 roku wskaźnik wynosił 118).

Wykres 16. Liczba podmiotów gospodarczych w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2009-2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

Z innych trendów warto zwrócić uwagę, że w latach 2005-2010 zmniejszyła się również liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności z 118 do 107; wzrosła natomiast liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców z 1,51 do 2,19. Maleje również udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem; w 2010 roku było to 6,25% a w 2015 roku 3,17%.

W okresie 2010-2014 struktura wielkości podmiotów gospodarczych w Ostrowi Mazowieckiej nie uległa znacznym zmianom. Największy udział miały mikroprzedsiębiorstwa (0-9 zatrudnionych), stanowiły one ok. 96-97% ogółu firm. Udział małych podmiotów gospodarczych (10-49 zatrudnionych) utrzymał się na poziomie 2-3%, udział średnich przedsiębiorstw (50-249 zatrudnionych) wynosił poniżej 1%. W 2014 roku na terenie Ostrowi Mazowieckiej działały 3 przedsiębiorstwa zatrudniające 250 i więcej osób.

Wykres 17. Podmioty gospodarki narodowej wg. klas wielkości w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2010 i 2014
opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

W latach 2010-2014 największy udział wśród wszystkich podmiotów gospodarczych w Ostrowi Mazowieckiej miały podmioty sekcji G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych włączając motocykle). W 2010 roku podmioty te stanowiły 32,3% wszystkich podmiotów, a ich liczba wynosiła 1 024. Firmy działające w sekcji G, w badanym okresie, nie zmieniły znacznie udziału w gospodarce miasta; w 2014 roku działało ich 964, tj. 31,7% wszystkich podmiotów. Drugim sektorem widocznym w gospodarce miasta jest budownictwo (sekcja F); jego udział w gospodarce wynosił w tym okresie ok. 13%. Trzecią grupę stanowią podmioty gospodarcze zajmujące się transportem i gospodarką magazynową (sekcja H). Ich liczba w 2010 roku wyniosła 352 co stanowiło 11,1% wszystkich podmiotów. Liczba ta zmalała do 315 w 2014 roku, a ich udział wyniósł wtedy 10,3%. Czwartą wyróżniającą się sekcją jest sekcja C (przetwórstwo przemysłowe), podmioty tej sekcji stanowiły w 2014 roku 7,8% wszystkich podmiotów w mieście, a ich liczba zmalała z 255 w 2010 roku do 237 w 2014 roku. W 2014 roku na terenie miasta działało również 237 podmiotów prowadzących działalność profesjonalną, naukową i techniczną (sekcja M), ich liczba od 2010 roku wzrosła o 6 firm.

Tabela 14. Liczba podmiotów gospodarczych w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2010 i 2014 wg sekcji PKD
(opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

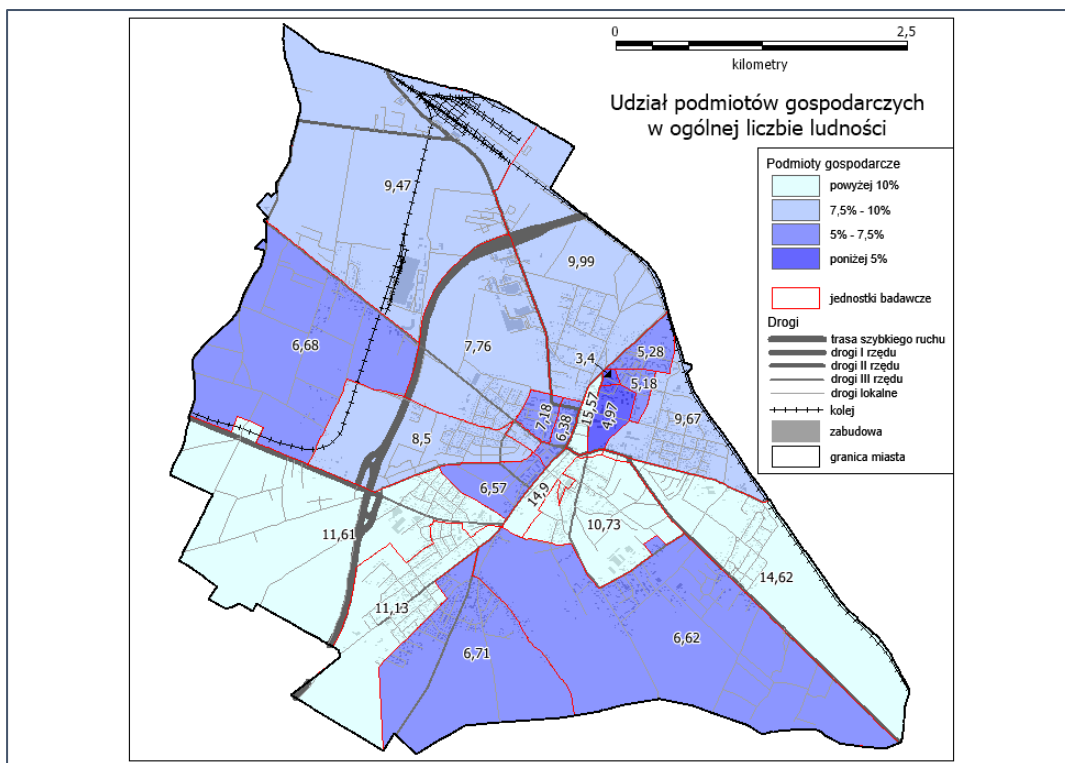
Sekcja		2010	2014
Sekcja A	rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo	57	18
Sekcja B	górnictwo i wydobywanie	3	4
Sekcja C	przetwórstwo przemysłowe	255	237
Sekcja D	wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i parę wodną	1	1
Sekcja E	dostawa wody	5	8
Sekcja F	budownictwo	404	394
Sekcja G	handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów	1 024	964
Sekcja H	transport i gospodarka magazynowa	352	315

Sekcja I	działalność z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	86	85
Sekcja J	informacja i komunikacja	49	43
Sekcja K	działalność finansowa i ubezpieczeniowa	73	62
Sekcja L	działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	84	88
Sekcja M	działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	231	237
Sekcja N	działalność z zakresie usług administrowania	15	15
Sekcja O	administracja publiczna i obrona narodowa	19	19
Sekcja P	edukacja	69	69
Sekcja Q	opieka zdrowotna i pomoc społeczna	194	214
Sekcja R	działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	27	34
Sekcje S i T	pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	184	183
Razem		3 174	3 045

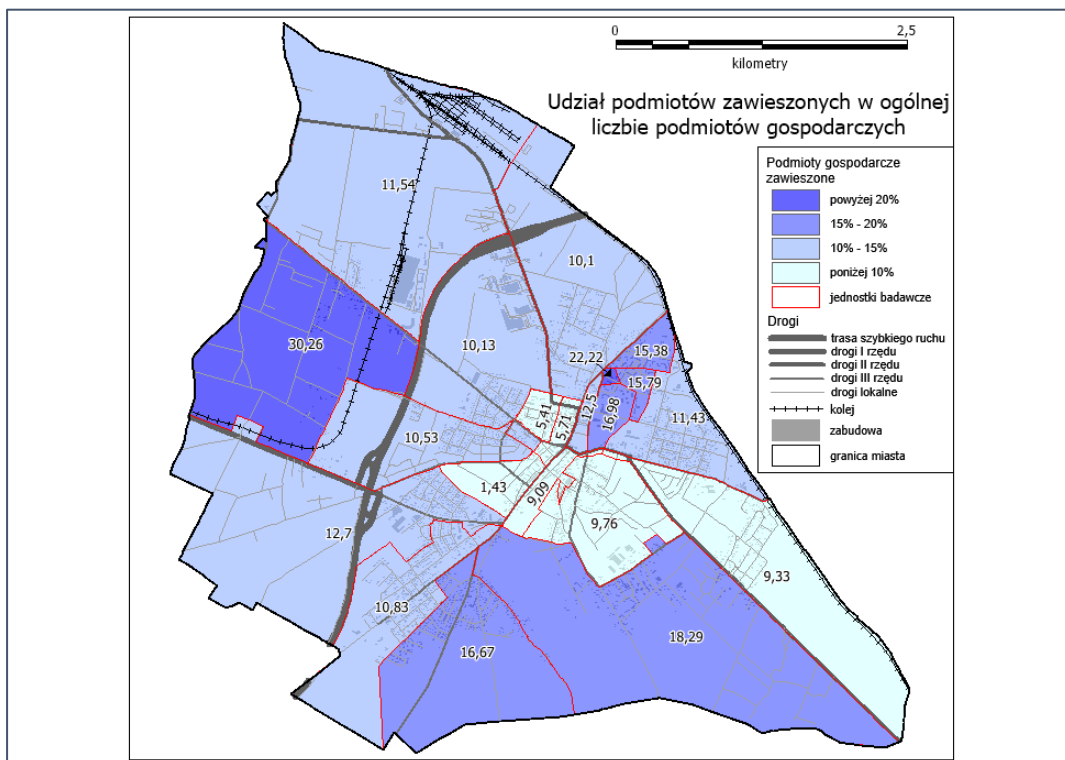
Podmioty gospodarcze są zlokalizowane we wszystkich jednostkach badawczych, ale ich rozmieszczenie jest nierównomierne. Najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych jest w jednostce centralnej nr 6 (168 podmiotów) oraz bardziej peryferyjnej jednostce nr 10 (150 podmiotów). Najmniej przedsiębiorstw działa w jednostce nr 4 (36 podmiotów), która co należy dodać jest najmniejsza ze wszystkich jednostek badawczych. Niewiele firm jest zarejestrowanych również w jednostkach nr 2 (53), 5 (53) oraz 3 (57).

Najwyższy wskaźnik nasycenia podmiotami gospodarczymi mierzony ich liczbą przypadającą na 1000 mieszkańców odnotowano w jednostkach 6, 8 oraz 10. Jego wartość jest natomiast najniższa w jednostkach badawczych nr 4, 5, 3, 2.

Wskaźnikiem kondycji sektora przedsiębiorstw jest udział podmiotów zawieszonych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych. W 2016 roku w Ostrowi Mazowieckiej zawieszonych było 235 podmiotów. Ich udział w poszczególnych jednostkach badawczych był bardzo zróżnicowany. Najmniejszy udział podmiotów zawieszonych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych odnotowano w jednostce nr 15 (1,4%). Niskie wartości wskaźnik ten osiągnął również w jednostkach nr 20 (5,4%) oraz 21 (5,7%). Największym udziałem podmiotów zawieszonych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych wyróżniała się jednostka nr 17 (30,3%). Niepokojąca sytuacja występowała również w jednostkach nr 12, 5, 11, i 4, dla których wartość wskaźnika przekroczyła 15%.

Mapa 13. Liczba podmiotów gospodarczych w stosunku do całkowitej liczby ludności w Ostrowi Mazowieckiej w 2016 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej)

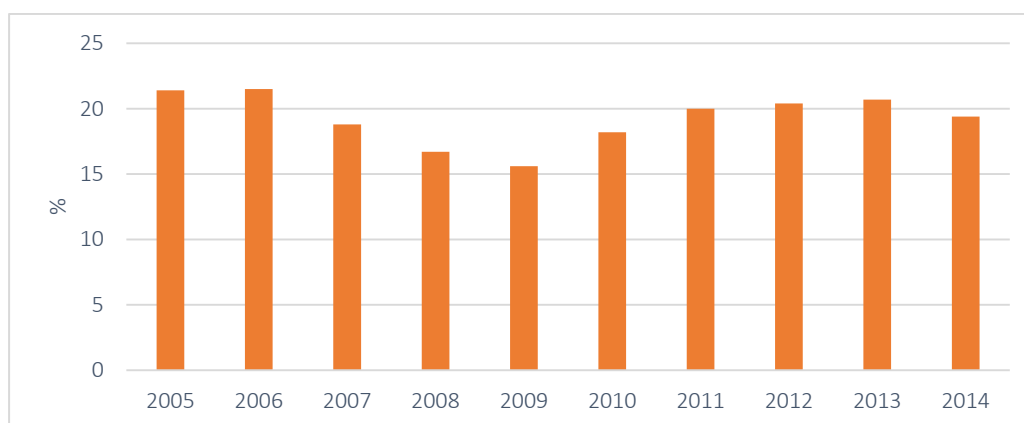

Mapa 14. Udział podmiotów zawieszonych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych w Ostrowi Mazowieckiej w 2016 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej)

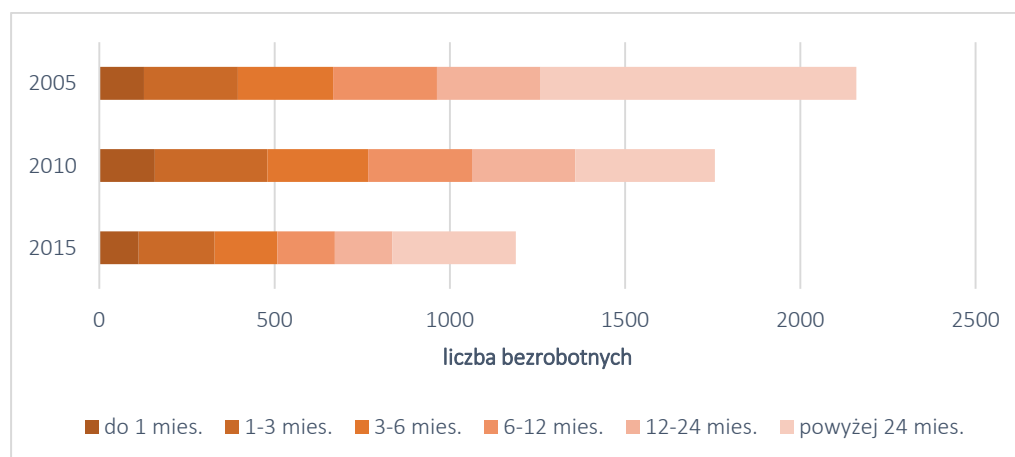
3.2. Stan i struktura bezrobocia

Problemem wciąż nie rozwiązany w Ostrowi Mazowieckiej jest bezrobocie: w 2014 roku wynosiło ono 16,5% (18,5% wśród kobiet i 14,6% wśród mężczyzn). Wskaźnik ten wyraźnie przekracza wielkość stopy bezrobocia dla województwa mazowieckiego i Polski. Na koniec 4. kwartału 2015 roku w Ostrowi Mazowieckiej zarejestrowanych było 1 188 osób bezrobotnych, z czego kobiety stanowiły 52,1%. Największy udział wśród bezrobotnych miały osoby pozostające w tej sytuacji dłużej niż 24 miesiące, stanowiąc blisko 27,4% wszystkich bezrobotnych w mieście.

W latach 2005-2015 wyraźnie zmalała liczba bezrobotnych w mieście, z 2160 osób w 2005 roku do 1188 osób w 2015 roku.

Wykres 18. Szacunkowa stopa bezrobocia w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005-2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

Wykres 19. Liczba bezrobotnych w mieście Ostrów Mazowiecka w latach 2005-2015 wg czasu pozostawania bez pracy (opracowanie własne na podstawie danych: PUP w Ostrowi Mazowieckiej)

W 2015 roku zarejestrowanych było 1 051 bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy tj. o 574 osoby mniej aniżeli w 2005 roku. W 2015 roku największy udział stanowi długotrwale bezrobotni oraz osoby powyżej 50 roku życia. W 2005 roku przeważali natomiast

długotrwale bezrobotni. W grupie osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy znalazły się jeszcze tylko osoby powyżej 50 roku życia oraz niepełnosprawni.

Tabela 15. Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy w ogólne bezrobotnych zarejestrowanych (opracowanie własne na podstawie danych: PUP w Ostrowi Mazowieckiej)

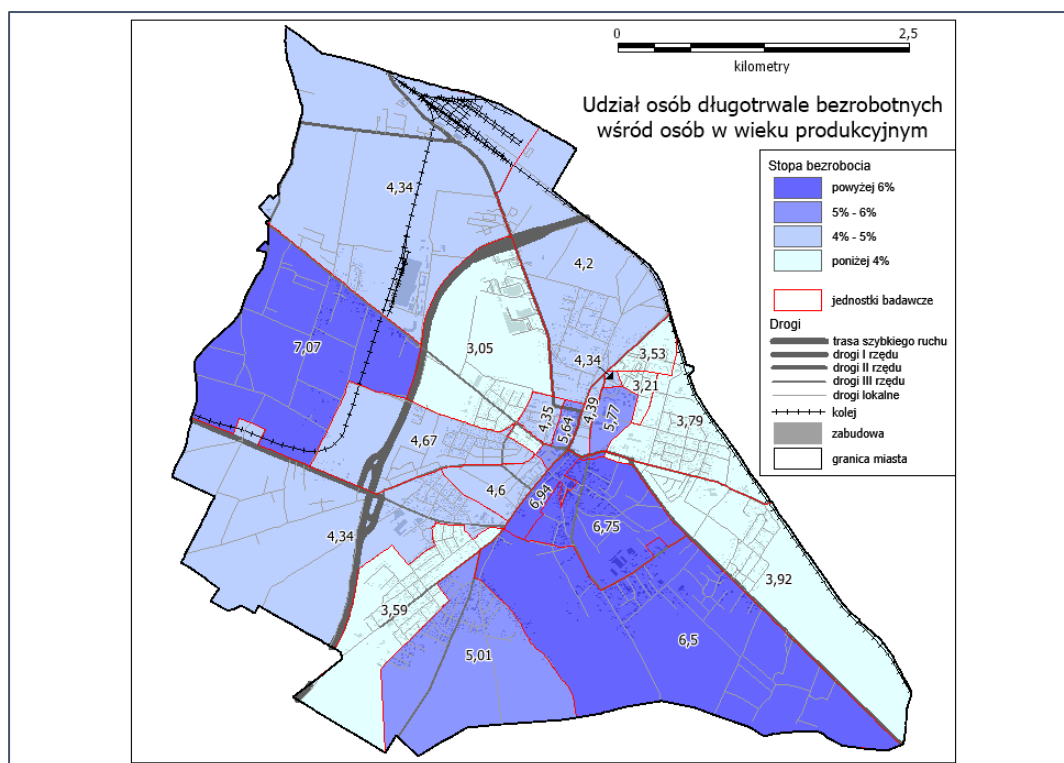
Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy	2005	2015
do 25 roku życia	0	209
długotrwale bezrobotni	1551	702
pow. 50 roku życia	346	301
korzystający ze świadczeń pomocy społecznej	0	9
posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku	0	210
posiadający co najmniej jedno dziecko	0	6
niepełnosprawni	76	88

Tabela 16. Wybrane kategorie bezrobotnych (opracowanie własne na podstawie danych: PUP w Ostrowi Mazowieckiej)

Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy	2005	2015
osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia	102	60
cudzoziemcy	2	2
bez kwalifikacji zawodowych	584	277
bez doświadczenia zawodowego	759	327

O rosnącym zagrożeniu bezrobociem długotrwałym świadczy wzrost udziału tej populacji w ogólnej liczbie bezrobotnych. O stopniu zagrożenia bezrobociem długotrwałym informuje również udział osób długotrwale bezrobotnych w ogóle osób w wieku produkcyjnym. Średnia wartość tego wskaźnika w 2015 roku w Ostrowi Mazowieckiej wyniosła 4,8%. Najniższą wartość tego wskaźnika odnotowano w jednostce nr 19 (3,1%). Niewielkim udziałem osób długotrwale bezrobotnych w ogóle osób w wieku produkcyjnym wyróżniły się również jednostki nr 3, 2, 13, 7 oraz 10 (poniżej 4%). Najwyższą wartość tego wskaźnika wyróżniała jednostkę nr 17 (7,1%). Trudna sytuacja występowała również w jednostkach nr 11, 9 oraz 8 (powyżej 6%). Obszary te można uznać za problemowe ze względu na zagrożenie bezrobociem długotrwałym.

Mapa 15. Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogóle osób w wieku produkcyjnym w Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Powiatowy Urząd Pracy w Ostrowi Mazowieckiej)

Władze miasta dostrzegają problem bezrobocia i jego różnorodne negatywne skutki i podejmują działania na rzecz ograniczenia bezrobocia. Urząd Miasta Ostrów Mazowiecka oraz jednostki organizacyjne w ramach prowadzonej działalności współpracują z Powiatowym Urzędem Pracy. W zakresie tej współpracy, zgodnie z zawartymi umowami zatrudniają osoby bezrobotne w ramach staży zawodowych, robót publicznych oraz prac interwencyjnych. W 2015 roku zatrudniono 39 osób w ramach staży zawodowych, 16 osób – robót publicznych oraz 3 osoby – prac interwencyjnych. Liczba zatrudnionych bezrobotnych w ramach tych form aktywizacji wzrosła w odniesieniu do 2014 roku, kiedy to zatrudniono 23 osoby w ramach staży zawodowych oraz 10 osób – robót publicznych.

W kontekście przygotowywanego gminnego programu rewitalizacji warto wymienić przykładowe działania prowadzone w Ostrowi Mazowieckiej, a mające przeciwdziałać bezrobociu. Doświadczenia z wcześniej realizowanych projektów mogą okazać się bardzo użyteczne w planowaniu działań o charakterze społecznym, które będą stanowiły ważną część programu rewitalizacji.

- Działania prowadzone przez Miasto Ostrów Mazowiecka:
  - Organizacja spotkań w ramach I Ostrowskiego Forum Rozwoju: pierwsze spotkanie organizowane było we współpracy z Fabryką Mebli „Forte” oraz Bankiem Spółdzielczym w Ostrowi Mazowieckiej (200 uczestników); drugie spotkanie miało formę panelu dyskusyjnego i dotyczyło terenów inwestycyjnych w mieście.

- Podpisanie porozumienia o współpracy pomiędzy Fabrykami Mebli FORTE S.A. w Ostrowi Mazowieckiej, Szkołą Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Powiatem Ostrowskim oraz Miastem Ostrów Mazowiecka. Celem Porozumienia jest współpraca pomiędzy Stronami w zakresie szeroko rozumianego doradztwa edukacyjno - zawodowego w zakresie rozwoju kształcenia zawodowego zgodnego z potrzebami lokalnej gospodarki na terenie miasta i powiatu Ostrów Mazowiecka (ukierunkowanie kształcenia zawodowego na potrzeby największego pracodawcy na terenie Miasta Ostrów Mazowiecka - Fabryk Mebli FORTE S.A).

- Działania prowadzone przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej:
  - Organizacja prac społecznie użytecznych w Zakładzie Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. i w Towarzystwie Budownictwa Społecznego Sp. z o.o. w wymiarze 40 godzin miesięcznie. Osoby wykonujące prace społecznie użyteczne po zakończeniu prac zostały zatrudnione na umowy zlecenie. W 2014 roku stworzono 16 miejsc pracy, na które skierowano 30 osób; w 2015 roku utworzono 18 miejsc pracy, na które skierowano 27 osób

  - Realizacja IV edycji projektu systemowego „Aktywizacja zawodowa i rozwój kompetencji społecznych osób pozostających bez pracy w Ostrowi Mazowieckiej”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Uczestnikami projektu byli mieszkańcy Ostrowi Mazowieckiej, osoby w wieku aktywności zawodowej – zarejestrowane jako osoby bezrobotne korzystające ze świadczeń pomocy społecznej. W projekcie wzięło 16 osób długotrwale bezrobotnych, wiek uczestników: 12 osób 18 – 35 lat oraz 4 osoby w wieku 40 – 55 lat w tym 3 osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności, realizujących instrumenty aktywnej integracji w ramach kontraktu socjalnego.

- Działania prowadzone przez Towarzystwo Budownictwa Społecznego w Ostrowi Mazowieckiej Sp. z o.o.:
  - W 2015 roku zorganizowano 7 staży dla osób fizycznych (w ramach współpracy z PUP). Dwie z czterech osób, których staż zakończył się w 2015 roku zgodnie z umową z Urzędem Pracy zostały zatrudnione na okres jednego miesiąca, a dwie osoby na okres dwóch miesięcy, natomiast trzem osobom staż kończy się w 2016 r. Jedna osoba po zakończeniu zatrudnienia podjęła działalność gospodarczą i świadczy usługi na rzecz TBS. W 2014 roku zorganizowano 4 staże dla osób fizycznych, przez okres 2015 roku zatrudniono 1 osobę

  - Zorganizowano 6 stanowisk pracy dla osób delegowanych do podjęcia aktywności zawodowej w ramach tego programu prac społeczno-użytecznych. W 2015 roku zorganizowano 8 miejsc pracy, z których skorzystało 11 osób, w 2014 roku było to 6 stanowisk, z których skorzystało 9 osób

  - Umożliwiono zadłużonym lokatorom zamiany formy spłaty zadłużenia ze świadczenia pieniężnego na świadczenie rzeczowe. W 2015 roku z takiej formy pomocy w spłacie zadłużenia skorzystało 18 osób, z którymi podpisano 14 umów. W TBS Sp. z o.o. w roku 2014 zatrudnionych na etacie było 19 osób a w 2015 - 18 osób.

Tabela 17. Formy aktywizacji zawodowej bezrobotnych w Ostrowi Mazowieckiej w 2014 i 2015 roku według form aktywizacji (opracowanie własne na podstawie danych: PUP w Ostrowi Mazowieckiej)

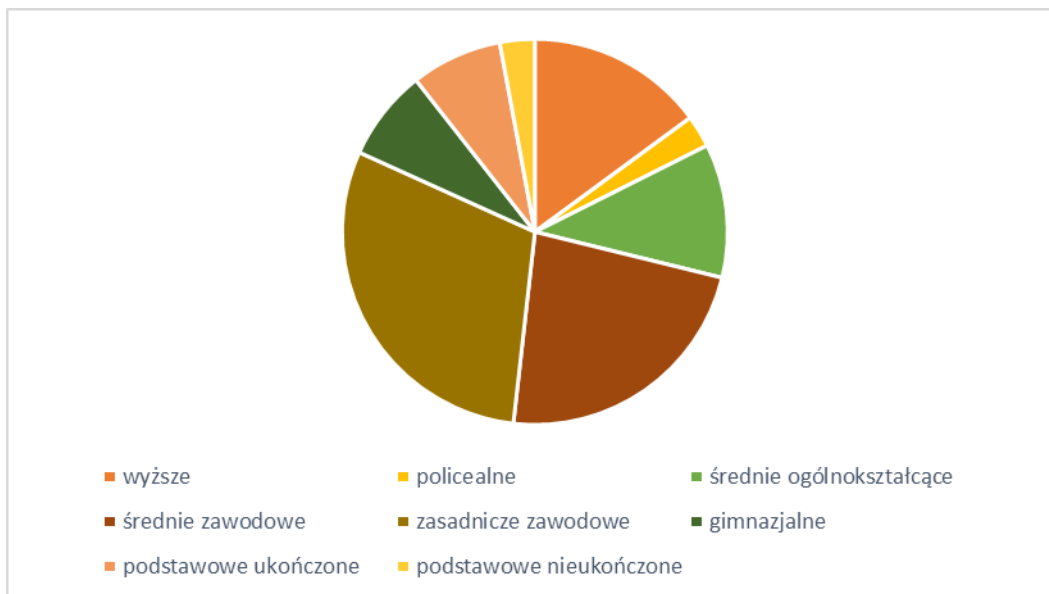
Jednostka	Formy aktywizacji zawodowej	2014	2015
Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej	staże zawodowe	15	14
	prace interwencyjne	4	1
	roboty publiczne	2	3
Miejski Dom Kultury	staże zawodowe	2	4
	prace interwencyjne	2	4
Miejska Biblioteka Publiczna	staże zawodowe	0	2
Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji	staże zawodowe	4	2
	prace interwencyjne	0	6
Szkoła Podstawowa nr 1	staże zawodowe	1	6
Gimnazjum Publiczne	staże zawodowe	0	1
Zespół Szkół Publicznych nr 1	staże zawodowe	0	2
Zespół Szkół Publicznych nr 2	staże zawodowe	1	2
Zespół Szkół Publicznych nr 3	staże zawodowe	3	2
Miejskie Przedszkole nr 1	staże zawodowe	1	0
	prace interwencyjne	1	1
Miejskie Przedszkole nr 2	staże zawodowe	0	1
	prace interwencyjne	3	3
Miejskie Przedszkole nr 3	staże zawodowe	0	2
	prace interwencyjne	0	1

- Działania prowadzone przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Ostrowi Mazowieckiej Sp. z o.o.:
  - W 2015 roku zawarto 23 umowy- zlecenia z osobami bezrobotnymi, które dotyczyły prac okresowych, w tym 4 umowy zostały zawarte z osobami w ramach prac społecznie użytecznych. Zawartych zostało 8 umów o dzieło z osobami bezrobotnymi po zakończeniu przez nie prac społecznie użytecznych.
  - W 2015 roku ZGK Sp. z o.o. zawarł w sumie 36 umów o dzieło.
  - Zatrudnionych zostało 13 osób na podstawie umowy o pracę na czas określony.
  - W ramach prac interwencyjnych zatrudniono 1 osobę zgodnie z zawartą umową w sprawie organizacji prac interwencyjnych.
  - Zorganizowano 4 staże zawodowe dla 4 osób zgodnie z umowami zawartymi z PUP.

Analizując problem bezrobocia i odnosząc się do rozwoju przedsiębiorczości w mieście oraz do rozwoju rynku pracy w Ostrowi Mazowieckiej w dłuższej perspektywie czasowej warto zwrócić uwagę na problem wykształcenia mieszkańców. W porównaniu do całego województwa mazowieckiego mieszkańcy Ostrowi Mazowieckiej mają znacznie niższy poziom wykształcenia.

Wśród kobiet mieszkających w Ostrowi Mazowieckiej największy odsetek ma

wykształcenie podstawowe ukończone (28,7%) oraz średnie zawodowe (17,1%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (30,4%) oraz podstawowe ukończone (26,4%).

Wykres 20. Struktura wykształcenia mieszkańców Ostrowi Mazowieckiej w 2011 roku (opracowanie własne na podstawie danych: NSP 2011)

4. SFERA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA

4.1. Użytkowanie terenów

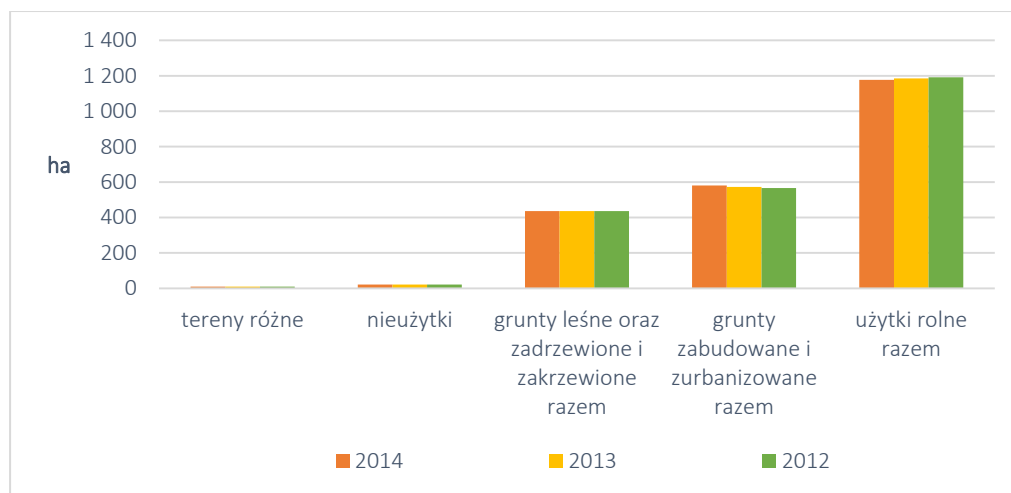
Miasto Ostrów Mazowiecka zajmuje obszar 20 227 ha, tj. 0,06% powierzchni województwa mazowieckiego. Użytki rolne zajmują łącznie 1 771 ha (tj. 52,9% powierzchni całego miasta) z czego większość, bo aż 906 ha stanowią grunty orne (40,7% powierzchni miasta). Niewielki udział w powierzchni miasta zajmują użytki rolne zabudowane (6,3%) oraz łąki trwałe, pastwiska trwałe a także sady. Nieznaczną powierzchnię zajmują grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione - 436 ha (tj. 19,6% powierzchni miasta), są to wyłącznie lasy. Grunty zabudowane i zurbanizowane obejmują 581 ha (tj. 26,1%), w tym tereny mieszkaniowe (8,3%), drogi (6,9%), inne tereny zabudowane (6,1%), tereny kolejowe (3,1%), tereny przemysłowe (0,3%) oraz tereny rekreacji i wypoczynku (0,3%).

Ostrów Mazowiecka wyróżniają się na tle województwa mazowieckiego znacznym udziałem gruntów zabudowanych i zurbanizowanych. Mniejszy niż średnia dla regionu jest natomiast odsetek użytków rolnych oraz gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych razem.

Tabela 18. Użytkowanie terenów Ostrowi Mazowieckiej i województwa mazowieckiego w 2014 roku – ogólne kategorie (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

Użytek	Ostrów Mazowiecka		mazowieckie	
	[ha]	%	[ha]	%
użytki rolne razem	1 177	52,85	2 403 643	67,60
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione razem	436	19,57	869 536	24,45
grunty pod wodami razem	1	0,05	41 923	1,18
grunty zabudowane i zurbanizowane razem	581	26,09	198 689	5,59
użytki ekologiczne	0	0	1 792	0,05
nieużytki	22	0,99	34 267	0,96
tereny różne	10	0,45	5 997	0,17
powierzchnia ogółem	2 227	100,0	3 555 847	100,0

W latach 2004-2014 powierzchnia miasta nie zmieniła się, struktura użytkowania terenów miasta Ostrów Mazowiecka także nie uległa znacznym zmianom: powierzchnia użytków rolnych zmniejszyła się o 15 ha, nieznacznie wzrosła gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 15 ha).

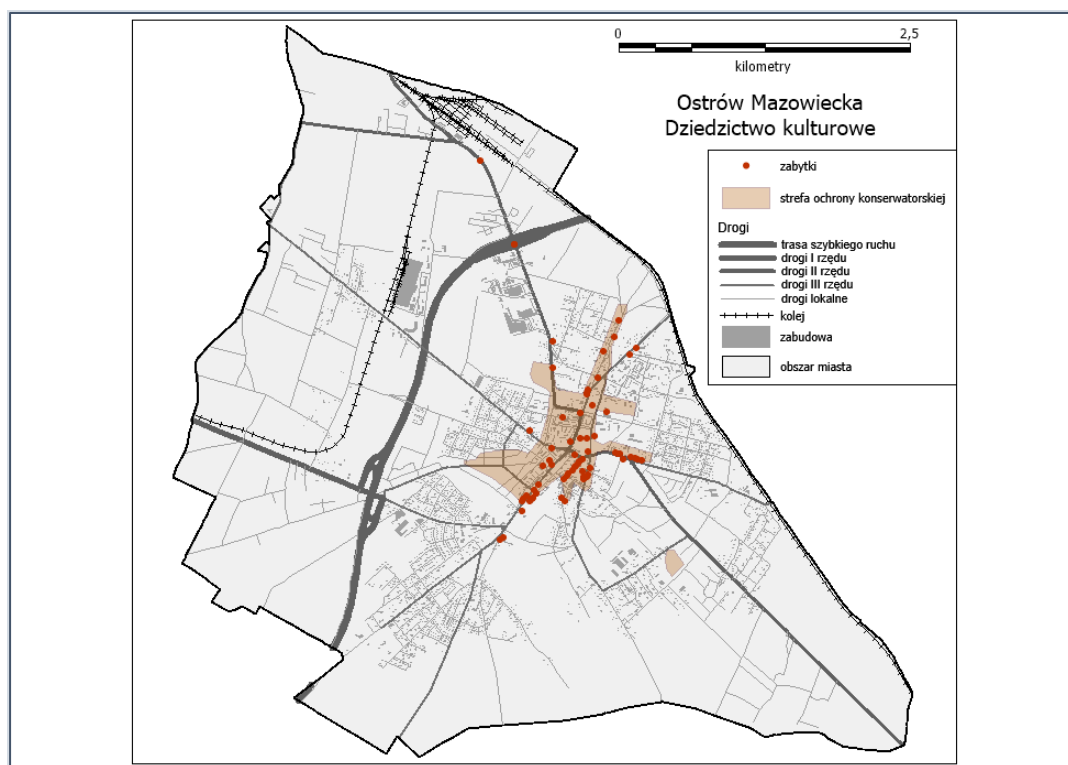

Wykres 21. Zmiany struktury użytkowania terenów miasta Ostrów Mazowiecka w latach 2012-2014 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

4.2. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

W Ostrowi Mazowieckiej do rejestru zabytków wpisane są następujące obiekty i obszary:

- Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP (rok budowy: 1885-93, ul. Kościuszki 39, nr. ewid. 21/1358),
- Kamienica (willa) (rok budowy: 1912 ul. 11 Listopada 8, nr. ewid. (10) 6/1358),
- Park zabytkowy (rok założenia: 1874-75 ul. 3 Maja, nr. ewid. 10/1358),
- Cmentarz parafialny (rok założenia: poł. XVIII w. ul. Lubiejewska, nr. ewid. 16/1358),
- Gmach Banku Spółdzielczego (Ludowego) (rok budowy: 1926 ul. 3 Maja 3, nr. ewid. 2 1/1358),
- Budynek PKO, tzw. „Dom Popa” (rok budowy: ok. 1900 ul. 3 Maja 57, nr. ewid. 2/1358),
- Jatki (rok budowy: 1902--03 ul. Poczтовая 20, nr. ewid. 7/1358),
- Dom (rok budowy: 1928 ul. Wileńska 2, nr. ewid. 3/1358),
- Dom (rok budowy: 1903 ul. Dubois 26, nr. ewid. 20/1358),
- Ratusz (rok budowy: 1927 ul. 3 Maja 66, nr. ewid. 8/1358),
- Kaplica cmentarna p.w. św. Zofii (rok budowy: ok. 1830 ul. Lubiejewska, nr. ewid. 11/1358),
- Poczta (rok budowy: ok. 1910 ul. Kościuszki 10, nr. ewid. 13/1358),
- Dom (willa) (rok budowy: 1913 ul. 3 Maja 67, nr. ewid. 12/1358),
- Szkoła (rok budowy: 1923-27 ul. Kościuszki 36, nr. ewid. 9/1358).

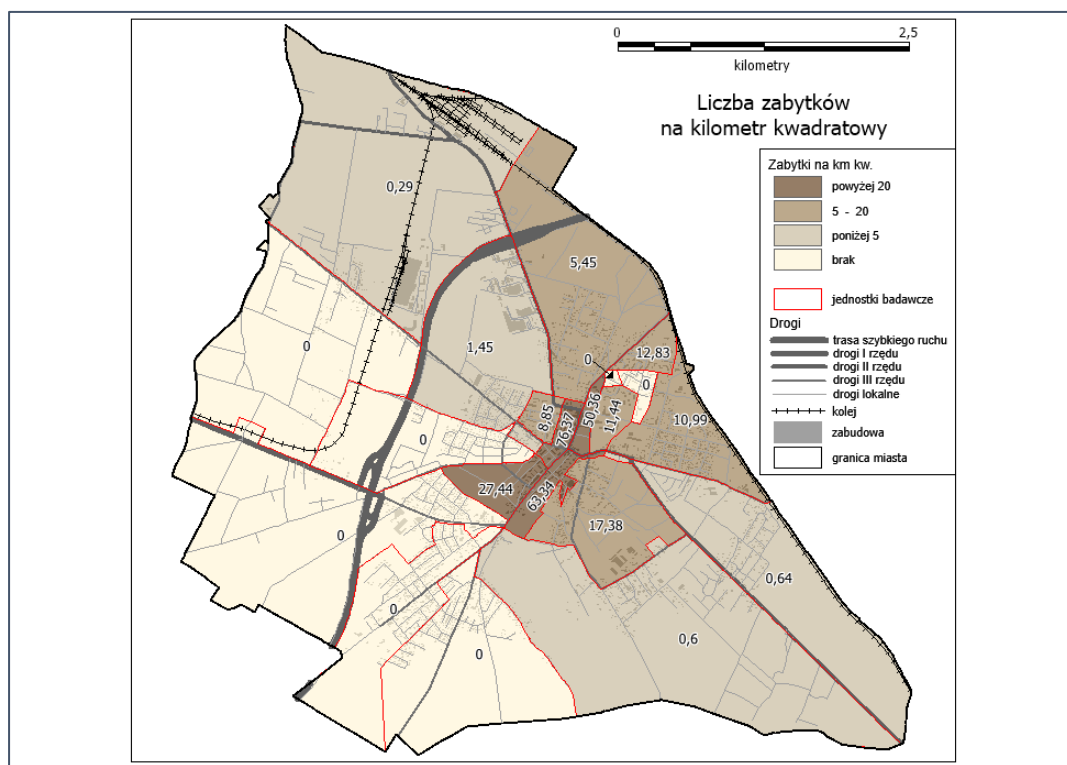
Mapa 16. Dziedzictwo kulturowe Ostrowi Mazowieckiej (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)

Obiekty dziedzictwa kulturowego to symbole i świadectwo historii miasta. Czynią miasto rozpoznawalnym, wpływają na identyfikację mieszkańców z miastem, wzmacniają tożsamość lokalną, są elementem budowania wizerunku miasta. Obiekty te stanowią także o atrakcyjności turystycznej miasta i są ważnymi komponentami przestrzeni miejskiej. W centralnej części miasta znajduje się cenny zabytek Ostrowi, którym jest ratusz miejski wybudowany w 1927 roku w stylu neobarokowym z inicjatywy burmistrza miasta Ludwika Mieczkowskiego. Budynek zniszczony podczas II wojny światowej został pieczołowicie odbudowany jako symbol miasta. Ratusz zlokalizowany jest przy Placu Ratuszowym, zwanym placem Anny Mazowieckiej od pomnika, który na nim stoi. Pomnik powstał w 2004 r. z okazji 570-lecia istnienia miasta. Ulica 3 Maja łączy Plac Ratuszowy z Placem Wolności, przy którym zlokalizowany jest kościół pw. Wniebowzięcia NMP. Świątynia pochodzi z końca XIX wieku a jej dwie wieże dominują nad zabudową miasta. Na Placu Wolności rośnie Dąb Wolności, zasadzony w 1919 r., na pamiątkę pierwszej rocznicy odzyskania niepodległości. Obszarem o charakterze przestrzeni publicznej jest park miejski, którego początki sięgają 1875 roku. Obiekty zabytkowe rozmieszczone są w różnych częściach miasta i pełnią m.in. funkcje publiczne (siedziba Banku Spółdzielczego; siedziba Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika – liceum mieści się w budynku nawiązującym swą formą architektoniczną do budowli pałacowej. Był on siedzibą Koedukacyjnego Gimnazjum Humanistycznego - jednej z najnowocześniejszych szkół II Rzeczypospolitej).

W mieście znajdują się też obiekty zabytkowe o dużej wartości i ciekawej historii wymagające pilnej interwencji. Należą do nich „Jatki” – budynek z początku XX wieku, gdzie sprzedawano mięso z rytualnego uboju. Na początku znajdowały się tutaj sklepy rzeźnicze, z biegiem lat zastąpione przez drobne sklepy z mięsem. Budynek służy mieszkańcom miasta ponad 100 lat. W roku 2003 obiekt został zamknięty. Jest to budynek o świetnej lokalizacji i dużym potencjale. Na forach dyskusyjnych można znaleźć ciekawe pomysły dotyczące przywrócenia go do życia i wykorzystania na cele kulturalne.

Nową inicjatywą związaną z kulturą jest utworzenie miejskiej instytucji kultury pod nazwą Muzeum - Dom Rodziny Pileckich w Ostrowi Mazowieckiej. Jest to inicjatywa władz miasta. Miasto zakupiło rodzinny dom Marii Pileckiej z domu Ostrowskiej na cele statutowe Muzeum. List intencyjny w sprawie współdziałania na rzecz rozwoju Muzeum - Dom Rodziny Pileckich w Ostrowi Mazowieckiej podpisano 8 maja 2016 roku między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego a Miastem Ostrow Mazowiecka.

Do Gminnej Ewidencji Zabytków wpisanych jest ogółem 76 zabytków zlokalizowanych w różnych częściach miasta. Na terenie 7 jednostek przestrzennych nie występują zabytki (nr 3, 4, 12, 13, 14, 16, 17). Najwięcej zabytków zlokalizowanych jest w jednostkach nr 9 (14 obiektów) oraz 8 (12 obiektów).

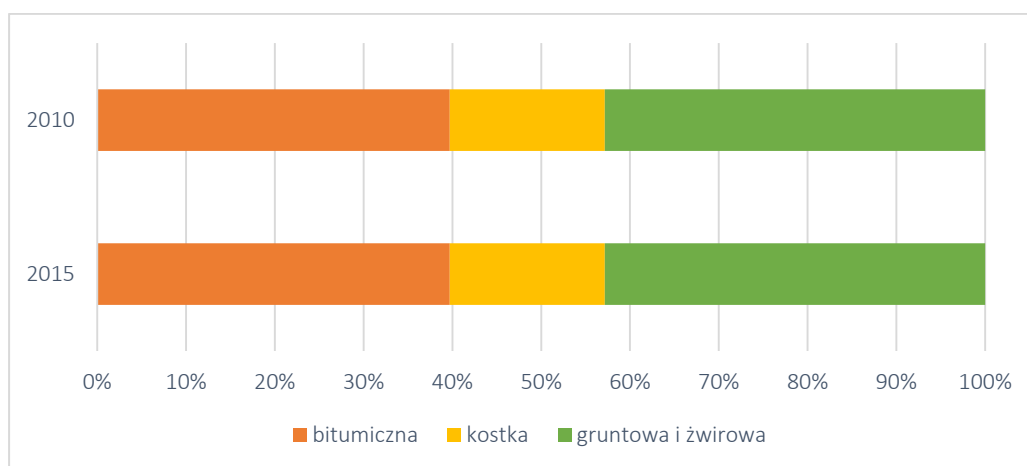
Mapa 17. Liczba zabytków w stosunku do powierzchni całkowitej w Ostrowi Mazowieckiej w 2012 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)

4.3. Infrastruktura techniczna

Infrastruktura transportowa i komunikacyjna

Ostrów Mazowiecka wyróżnia się dobrą dostępnością komunikacyjną, miasto leży na skrzyżowaniu ważnych krajowych (droga nr 8 wraz z oddaną kilka lat temu do użytku obwodnicą miasta) oraz międzynarodowych szlaków komunikacyjnych. Atrakcyjność inwestycyjna miasta zapewne wzrośnie po wybudowaniu I Pan-Europejskiego korytarza transportowego, łączącego kraje Europy Zachodniej - przez Polskę - z krajami Bałtyckimi (Litwą, Łotwą i Estonią), czyli korytarza drogowego Via Baltica. Na terenie Polski korytarz ten przebiegał będzie od granicy zachodniej autostradą A2 do Warszawy - potem przez Ostrów Mazowiecką - Łomżę - Szczuczyn - Ełk - Suwałki - do przejścia granicznego Budzisko.

Przez miasto przebiegają dwie drogi powiatowe, o łącznej długości 2 883 m i nawierzchni bitumicznej. W latach 2005-2015 długość dróg tej kategorii nie uległa zmianie. Stan drogi nr 2638W jest niezadowolający i wymagający poprawy. Droga nr 2655W została przebudowana w 2008 roku oraz w 2010 roku. W Ostrowi Mazowieckiej dróg kategorii gminnej jest łącznie 111,6 km, z czego 41,0% stanowią drogi o nawierzchni bitumicznej. Stan dróg ulega stopniowej poprawie: nieznacznie maleje udział dróg o nawierzchni gruntowej i żwirowej.

Wykres 22. Drogi kategorii gminnej w Ostrowi Mazowieckiej według kategorii w 2010 i 2015 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)

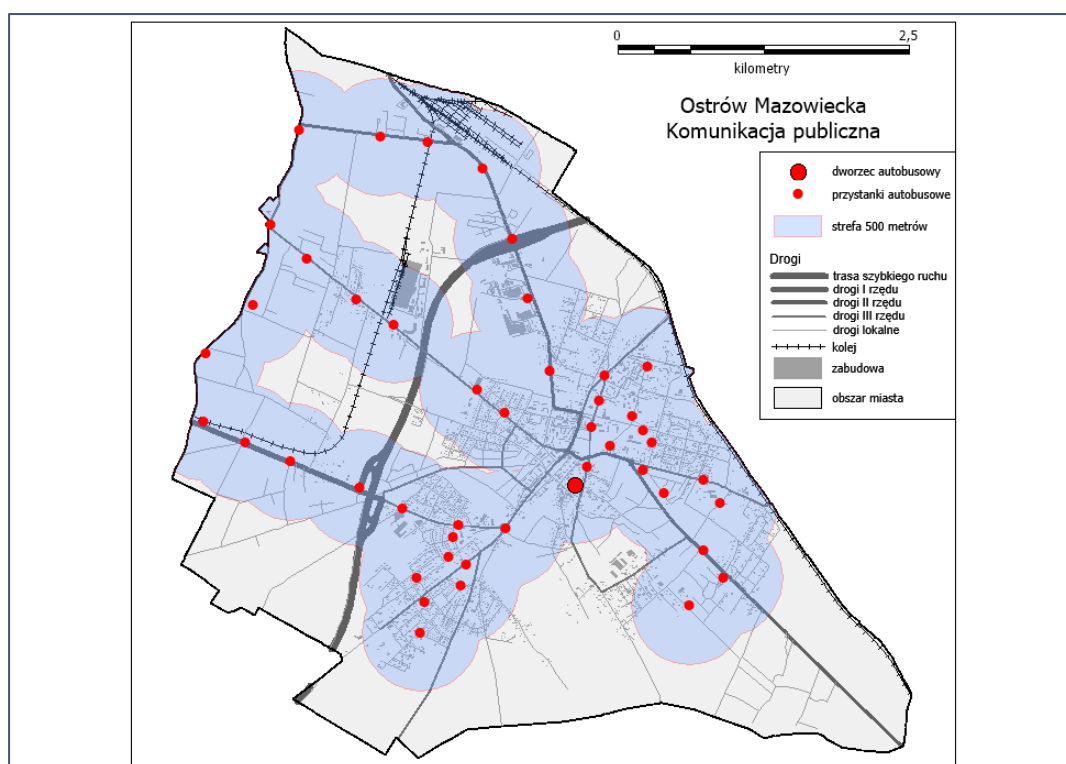
W mieście jest łącznie 94 tys. m² chodników i ścieżek rowerowych. W latach 2010-2015 ich długość nieznacznie wzrosła. Funkcjonuje ścieżka rowerowa im. Wojciecha B. Jastrzębowskiiego łącząca Ostrów Mazowiecką z gminą Brok. Liczba ścieżek rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych jest jednak niewielka.

Stan infrastruktury drogowej jest raczej niezadowalający. Niewystarczająca jest liczba parkingów i miejsc postojowych, duży odsetek dróg to drogi o nawierzchni gruntowej, brak rond na kluczowych skrzyżowaniach w mieście. Prowadzone są jednak prace mające na celu poprawę stanu infrastruktury komunikacyjnej. W 2016 roku planowana jest częściowa odnowa nawierzchni ul. Noakowskiego, wymiana chodnika na odcinkach ulic: 3 Maja, Szkolna, Sikorskiego, Biała i Słowackiego.

W mieście funkcjonuje 5 linii komunikacji miejskiej. Dworzec autobusowy PKS nosi oznaki wyraźnego zaniedbania.

Przystanki autobusowe rozmieszczone są przede wszystkim we wschodniej części Ostrowi Mazowieckiej oraz wzdłuż głównych dróg w mieście. Przekłada się to na dostęp mieszkańców do komunikacji publicznej. W trudnej sytuacji znajdują się przede wszystkim mieszkańcy południowej części miasta. Występuje tam jednak zabudowa rozproszona, jest to bowiem teren w znacznym stopniu zalesiony. Obszarem problemowym jest również rejon ulic Broniewskiego i Podstoczysko, Wileńskiej – Północnej – Zachodniej oraz słabo zaludnione rejony ulic Sielska – Bagnista oraz Białą-Żwirowa.

Infrastruktura komunalna

Ostrów Mazowiecka posiada relatywnie dobrze rozwiniętą infrastrukturę komunalną, zwłaszcza sieć wodociągową i kanalizacyjną. Wciąż jednak występują niedobory w sieci kanalizacyjnej (sanitarnej i deszczowej) oraz gazowej. Sytuacji zaradzić ma uchwalony przez Radę Miasta „Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, będących w posiadaniu ZGK w Ostrowi Mazowieckiej na lata 2016-2018”. Niewystarczająca jest także infrastruktura w zakresie odwodnienia terenów najniżej położonych. Brak jest rezerwowego ujęcia wody pitnej dla miasta.

Licząca 95,6 km sieć wodociągowa doprowadzona jest do 3 249 budynków i korzysta z niej 20 420 osób (89,6% mieszkańców). W latach 2005-2014 odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej nieznacznie wzrósł – z 88,1% do 89,6% a przez cały ten okres utrzymywał się na poziomie zbliżonym do średniej dla województwa mazowieckiego. Liczba przyłączy wzrosła zaledwie o 9 (z 3 240 w 2004 roku do 3 249 w 2014 roku). W 2014 roku mieszkańcom Ostrowi Mazowieckiej dostarczono 887,2 dam³ wody, i było to o 228,6 dam³ więcej aniżeli w 2004 roku.

Tabela 19. Odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w Ostrowi Mazowieckiej i województwie mazowieckim w latach 2004-2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

Odsetek mieszkańców:	Ostrów Mazowiecka		mazowieckie	
	2005	2014	2005	2014
korzystających z sieci wodociągowej	88,1	89,6	80,6	89,3
korzystających z sieci kanalizacyjnej	72,8	75,8	57,9	66,7
korzystających z sieci gazowej	7,7	12,9	53,6	53,6

W latach 2004-2014 sieć kanalizacyjna w Ostrowi Mazowieckiej wydłużyła się o 9,2 km (z 58,7 km do 67,9km). Przełożyło się to na 243 nowych przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (2 250 przyłączy w 2014 roku). Nieznacznie zwiększył się odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej w mieście – z 72,8% w 2004 roku do 75,8% w 2014 roku a przez cały ten okres był nieznacznie wyższy aniżeli średni udział w województwie mazowieckim.

Sieć gazowa doprowadzona jest do 1 275 budynków, korzysta z niej 2 948 osób (12,9% mieszkańców). W latach 2005-2014 odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej wzrósł o 5,2%. Znacznie wzrosło natomiast zużycie gazu w mieście: z 1 301,10 tys. m³ w 2004 roku do 4 955,8 tys. m³ w 2014 roku.

Za dostawę wody oraz oczyszczenie ścieków na terenie miasta Ostrów Mazowiecka odpowiada Zakład Gospodarki Komunalnej w Ostrowi Mazowieckiej Sp. z o.o. z siedzibą przy ul. Bolesława Prusa 66. Gaz dostarczany jest do odbiorców poprzez PGNiG Obrót Detaliczny Sp. z o.o., dostawcą prądu jest natomiast PGE Obrót S.A. Odział z siedzibą w Warszawie.

Infrastruktura mieszkaniowa

W 2014 roku zasób mieszkaniowy Ostrowi Mazowieckiej tworzyło 4000 budynków mieszkalnych, tj. o 424 więcej niż w 2008 roku. W 2014 roku w mieście było 8 098 mieszkań, w których znajdowało się 32 523 izb o łącznej powierzchni użytkowej 578 408 m².

Mieszkania w zasobie gminnym, spółdzielni mieszkaniowych oraz wspólnot mieszkaniowych zlokalizowane są przede wszystkim w centrum miasta oraz w rejonie ulicy Armii Krajowej. Największą Spółdzielnią w Ostrowi Mazowieckiej jest Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa „Nasz Dom”. Zrzesza ona 2 748 członków mieszkających, posiada 71 budynków mieszkalnych z lokalami usługowymi i 1 budynek socjalny oraz 93 garaże. Spółdzielnia posiada łącznie 2 234 mieszkań o powierzchni 107 789,60 m² w tym na zasadzie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu 1793 o powierzchni 85 647,90 m² i na zasadzie spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu 436 o powierzchni 22 141,70 m². Spółdzielnia posiada także 114 lokali użytkowych o powierzchni użytkowej 8 880,60 m² oraz grunty o powierzchni 26 ha, w tym z tytułem własności 5 ha, a 21 ha w wieczystym użytkowaniu⁵.

W latach 2005-2014 zasób mieszkaniowy Ostrowi Mazowieckiej zwiększył się o 515 mieszkań a powierzchnia użytkowa wzrosła o 70 710 m². Średnia powierzchnia mieszkań, które powstały w tym okresie wynosiła aż 137 m², co można tłumaczyć że większość z nich zlokalizowana jest w domach jednorodzinnych.

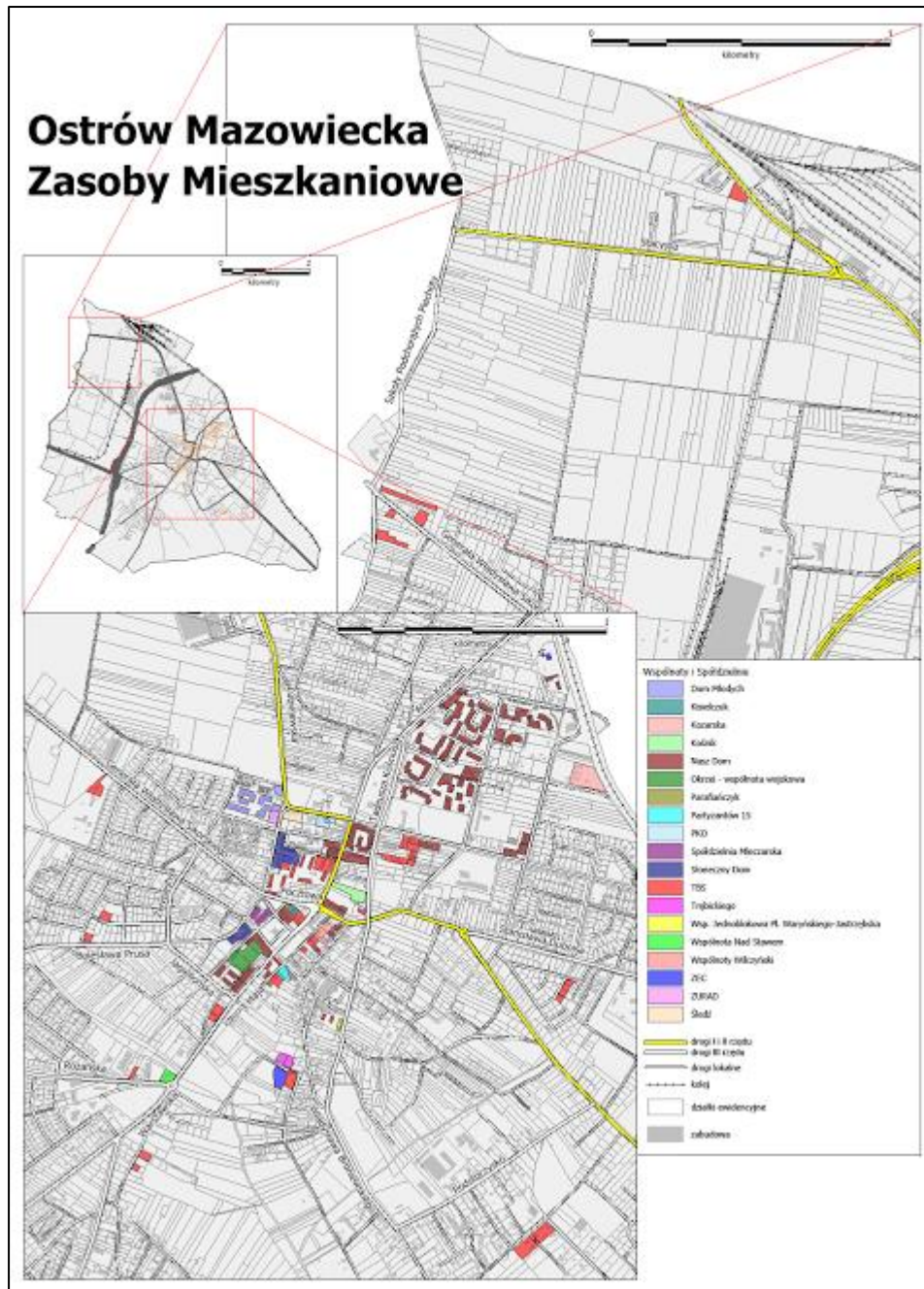
Tabela 20. Zasób mieszkaniowy Ostrowi Mazowieckiej i województwa mazowieckiego - podstawowe charakterystyki dla 2010 i 2014 roku (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

Zasób mieszkaniowy	Ostrów Mazowiecka		mazowieckie	
	2010	2014	2010	2014
mieszkania ogółem	7 947	8 098	2 062 955	2 166 839
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na	27,6	25,4	27,6	29,1
przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	2,89	2,81	2,55	2,46

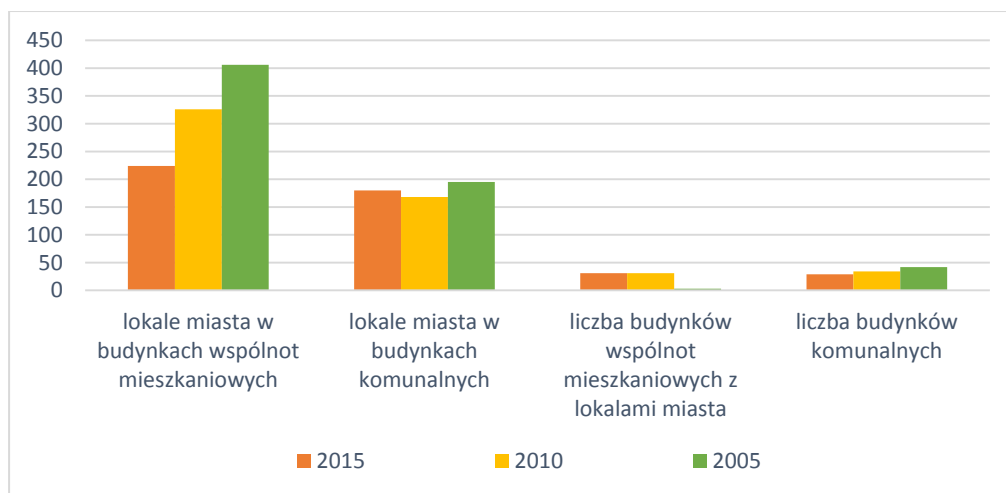
Przeciętna powierzchnia użytkowania mieszkania na 1 mieszkańca Ostrowi Mazowieckiej wyniosła w 2014 roku jedynie 25,4 m², i była nieco niższa aniżeli średnia dla województwa mazowieckiego. Budynki mieszkalne wchodzące w skład mieszkaniowego zasobu miasta w 2015 roku to (według formy własności):

- budynki komunalne – 29 budynków o łącznej liczbie lokali komunalnych – 180,
- budynki wspólnot mieszkaniowych, w których miasto posiada lokale – 31 budynków o liczbie lokali miasta – 224.

⁵ <http://www.smnaszdom.pl/>

Mapa 19. Zasoby mieszkaniowe według wybranych form własności w Ostrowi Mazowieckiej w 2016 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)

Wykres 23. Zasób mieszkaniowy miasta Ostrów Mazowiecka w latach 2005-2015 (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)

W latach 2005 – 2015 znacznie zmniejszył się komunalny zasób mieszkaniowy miasta: znacznie zmalała przede wszystkim liczba budynków komunalnych (o 31%) oraz liczba lokali miasta w budynkach wspólnot mieszkaniowych (o 45%).

Budynki komunalne będące własnością miasta rozmieszczone są w różnych częściach Ostrowi Mazowieckiej. Koncentracja budynków występuje przy ulicy Wołodyjowskiego, Staszica oraz 3 Maja, Armii Krajowej, Batorego, Prusa, Sikorskiego, Szkoły Podchorążych Piechoty oraz Taczanowskiego.

W latach 2005-2015 znacznej zmianie uległa liczba pustostanów w Ostrowi Mazowieckiej (z 3 w 2005 roku do 7 w 2015 roku). W 2005 roku pustostany były zlokalizowane w 3 budynkach, w 2010 – w 2 budynkach a w 2015 roku w 4 budynkach. Wzrosła również liczba lokali niezasiedlonych, z 6 w 2005 roku do 10 w 2015 roku.

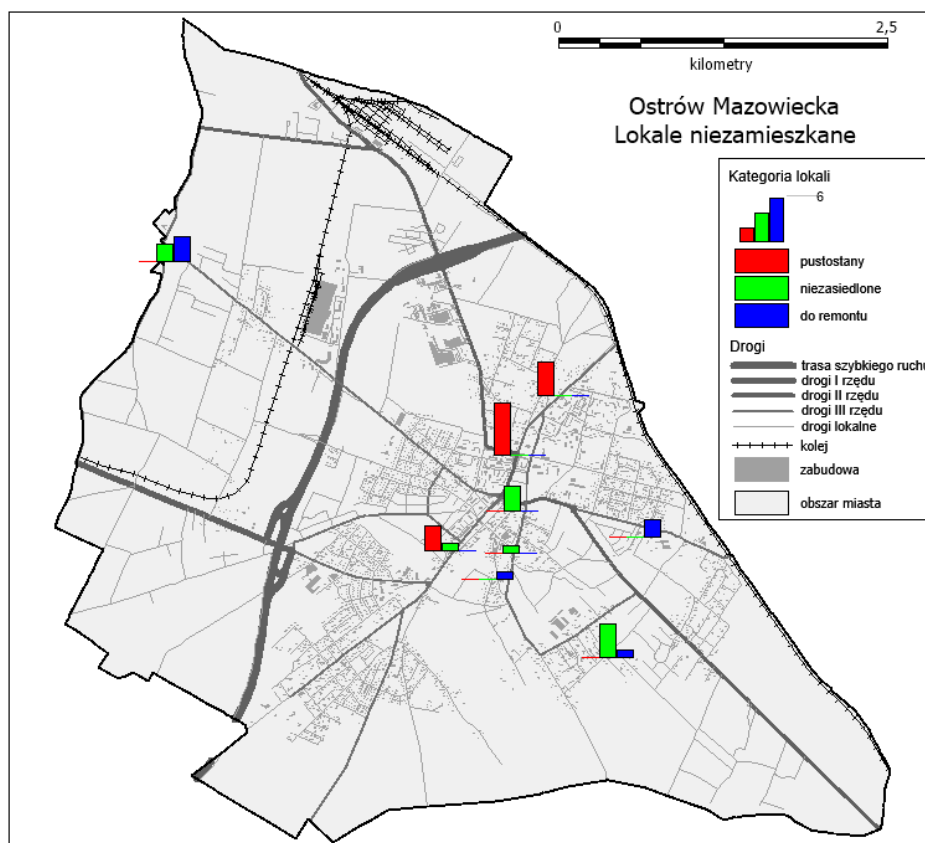
Pustostany zlokalizowane są przy ulicy Armii Krajowej oraz 3 Maja. Koncentracja lokali nieosiedlonych oraz wymagających remontu występuje w budynkach przy ulicach Wołodyjowskiego, Batorego oraz Legionowej, co potwierdza zły stan techniczny części mieszkań w budynkach komunalnych, będących własnością miasta.

W budynkach komunalnych oraz budynkach wspólnot mieszkaniowych, w których miasto posiada udziały prowadzone są systematycznie roboty remontowe. W 2015 roku nakłady na te prace wyniosły łącznie 163 000 zł, z czego 95% została przeznaczona na remonty w budynkach komunalnych. Nakłady te są znacznie niższe aniżeli w 2010 roku.

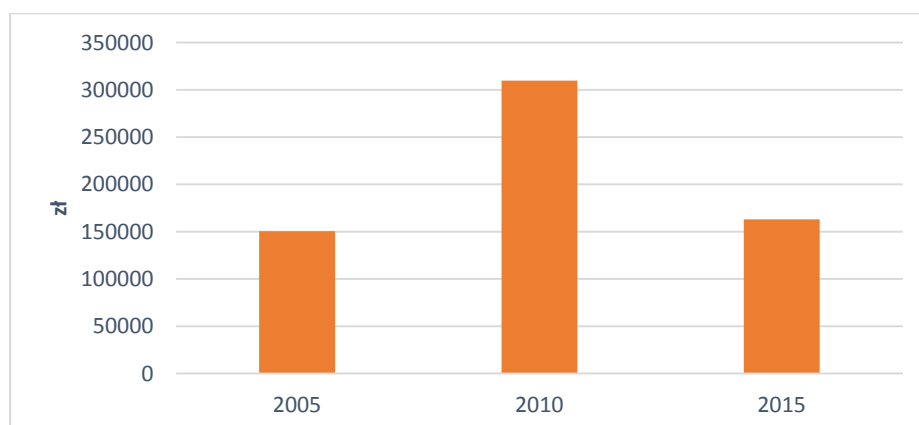
Tabela 21. Budynki komunalne będące własnością miasta Ostrów Mazowiecka w 2015 roku (opracowanie własne na podstawie danych: TBS w Ostrowi Mazowieckiej Sp. z o.o.)

Adres budynku	Liczba lokali
Lubiejewska 141	5
3 Maja 80	5
3 Maja 82	6
Różańska 12	2
Staszica 2	5
Staszica 2A	5
Staszica 11	3
Wołodyjowskiego 21	4
Wołodyjowskiego 21A	4
Wołodyjowskiego 23	10
Wołodyjowskiego 23A	10
Wołodyjowskiego 23B	10
Wołodyjowskiego 23C	30
Armii Krajowej 14	5
Armii Krajowej 20	3
Batorego 14	4
Batorego 2	9
Kościuszki 1	9
Legionowa 11	5
Prusa 13	3
Prusa 59	10
Sikorskiego 151	2
Sikorskiego 152	1
Szkoły Podchorążych Piechoty 2A	6
Szkoły Podchorążych Piechoty 3	2
Taczanowskiego 5	6
Taczanowskiego 7	6

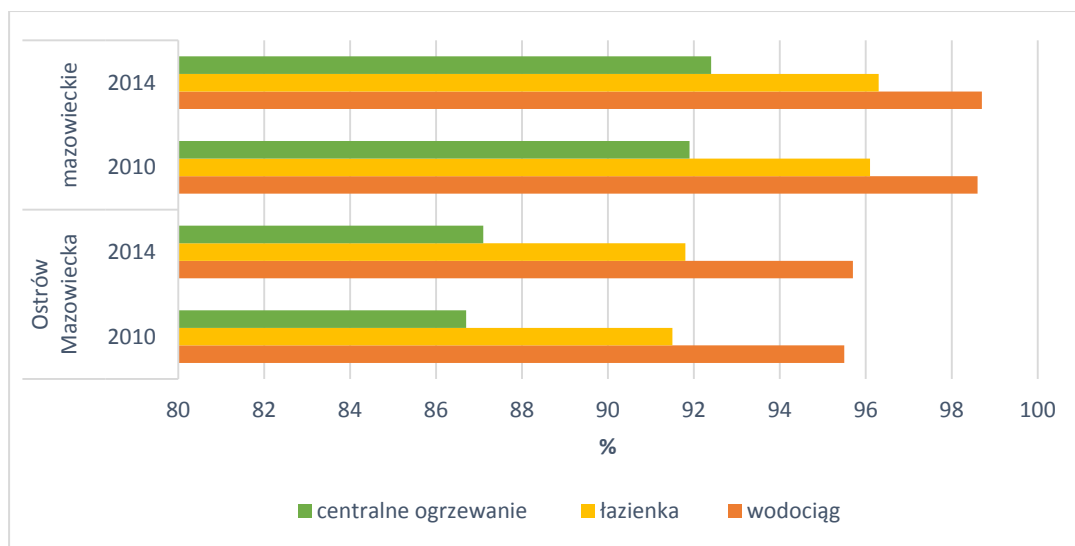

Mapa 20. Pustostany, lokale niezasiedlone oraz lokale do remontu w Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)

Wykres 24. Nakłady na roboty w budynkach mieszkalnych wchodzących w skład zasobu mieszkaniowego miasta Ostrów Mazowiecka w latach 2005-2015 (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)

Stopień wyposażenia mieszkań w instalacje techniczne w 2014 roku był dość wysoki, aczkolwiek nieco poniżej średnich dla miast województwa mazowieckiego. W latach 2010-2014 sytuacja w tym zakresie nieznacznie się poprawiła.

Wykres 25. Odsetek mieszkań wyposażonych w instalacje w Ostrowi Mazowieckiej i województwie mazowieckim w latach 2010 -2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

4.4. Przestrzenie publiczne oraz infrastruktura rekreacyjna i turystyczna

Przestrzenie publiczne w mieście są ważnym elementem jego struktury funkcjonalno-przestrzennej, pełnią różne funkcje użytkowe i społeczne. Mają przez to wpływ na funkcjonowanie miasta w wielu sferach. Jakość przestrzeni publicznych wpływa na gotowość korzystania z nich przez mieszkańców i innych użytkowników przestrzeni miasta tzn. osób nie mieszkających w mieście ale odwiedzających je czy to regularnie (np. z powodu pracy w mieście albo z powodu korzystania ze zlokalizowanych w nim usług) czy okazjonalnie (np. turyści). Na jakość przestrzeni publicznych wpływa wiele czynników: od fizycznego zagospodarowania i oferty programowej tej przestrzeni po estetykę i bezpieczeństwo.

Zgodnie z zapisami ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym obszar przestrzeni publicznej należy rozumieć jako „obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjający nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na jego położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne, określony w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy”. Przestrzeń publiczna przybiera więc różne formy. To co wspólne dla tych przestrzeni to powszechna dostępność, zazwyczaj nieodpłatna. Przestrzeniami publicznymi są drogi i ulice, place miejskie, budynki użyteczności publicznej, pasaże centrów handlowych, hale dworcowe, hale targowe czy place zabaw. Nie wdając się w zawitości definicyjne można stwierdzić, że przestrzenie publiczne to miejsca tworzone dla mieszkańców i użytkowników miasta umożliwiające pełne korzystanie z dóbr i usług oferowanych w mieście oraz wchodzenie w interakcje społeczne, które związane są z funkcjonowaniem wspólnotowym także w wymiarze symbolicznym. Przestrzenie publiczne wpływają także na wizerunek miasta, mogą być czynnikiem kształtującym jego tożsamość. Przestrzenie publiczne towarzyszą często najważniejszym

obiektom w mieście, są ich uzupełnieniem, stanowią fragment miejskich przestrzeni reprezentacyjnych. W wymiarze społecznym przestrzeń publiczna może wpływać na postawy i zachowania człowieka, uczyć wrażliwości, budowania relacji z innymi.

W Ostrowi Mazowieckiej występuje deficyt przestrzeni publicznych. Trudno do nich zaliczyć ulice, czy ich fragmenty. Nie skupiają one w żaden sposób życia społecznego. Poza zlokalizowanymi w parterach budynków usługami nie ma oferty, która zatrzymałaby na dłuższą chwilę przechodnia. Dotyczy to także głównych ulic miasta. Charakter przestrzeni publicznej mają Skwer Księżnej Anny Mazowieckiej, Plac Wolności i okolice Pomnika Żołnierzy Wyklętych, wykorzystywane okazjonalnie przy różnych imprezach czy wydarzeniach rocznicowych. Wyposażenie tych przestrzeni jest jednak ubogie. Skwer Księżnej Anny Mazowieckiej jest skwerem „przechodnim”, nie dostarcza on pretekstu do dłuższego przebywania w tej przestrzeni. Tereny targowisk miejskich ożywają w dni targowe. Stadion jako obiekt sportowy jest namiastką przestrzeni publicznej, choć niewątpliwie pełni także tę funkcję. Podobnie jest z boiskami „Orlik”. Przestrzenią publiczną jest także cmentarz, choć jest to przestrzeń specyficzna.

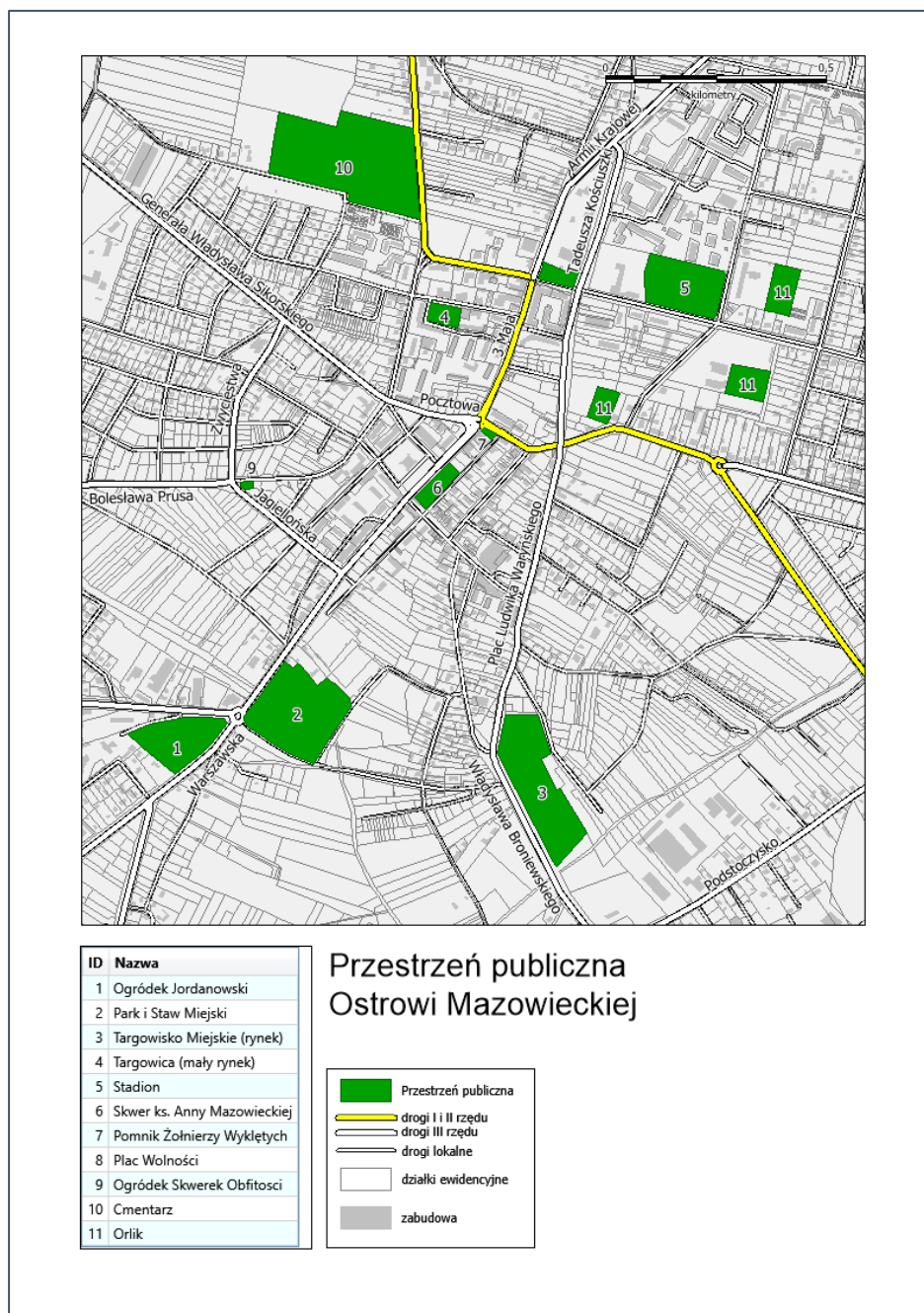
Inaczej jest z Ogródkiem Jordanowskim. Wyremontowany i z planami na dalszą rozbudowę atrakcyjnym miejscem zabaw, spotkań, pikników. W ogródku znajdują się m.in. Gród Księżąt Mazowieckich, fontanna, place zabaw, Skatepark, boisko piłkarskie, scena, fosa, ścieżki spacerowe, miejsca wypoczynkowe. Teren ogródka jest monitorowany i chroniony. Na jego terenie można korzystać z bezpłatnego Internetu. Przestrzenią publiczną o dużym, niewykorzystanym potencjale jest Park Miejski. Najnowszą inicjatywą jest ogródek społeczny – Skwerek Obfitości.

Tereny rekreacji i wypoczynku zajmują w Ostrowi Mazowieckiej zaledwie 7 ha, co stanowi 0,03% powierzchni miasta. Miasto nie wyróżnia się pod tym względem w regionie, odsetek ten dla województwa mazowieckiego jest również niski i wynosi jedynie 0,14%.

Działalnością sportowo-rekreacyjną na terenie miasta zajmuje się Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, który jest administratorem wielofunkcyjnego pawilonu sportowego, kortów tenisowych, Ogródka Jordanowskiego, stadionu sportowego oraz Centrum Kultury i Rekreacji „Za Stawem”.

Infrastruktura rekreacyjna w mieście jest dość dobrze rozbudowana. Funkcję rekreacyjną pełnią między innymi:

- Ogródek Jordanowski,
- Park „Nad Stawem”,
- Park Miejski,
- Plac Zabaw.

Mapa 21. Przestrzenie publiczne w Ostrowi Mazowieckiej w 2016 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)

W roku 2009 oddano do użytku pierwszy etap Centrum Kultury i Rekreacji „Za Stawem” wraz z nowym system komunikacyjnym, parkingami i terenami zielonymi. Odwiedzający mogą

korzystać z oferty sportowo-rekreacyjnej MOSiR: krytej pływalni, sauny, kręgielni, ścianki wspinaczkowej, kortów tenisowych.

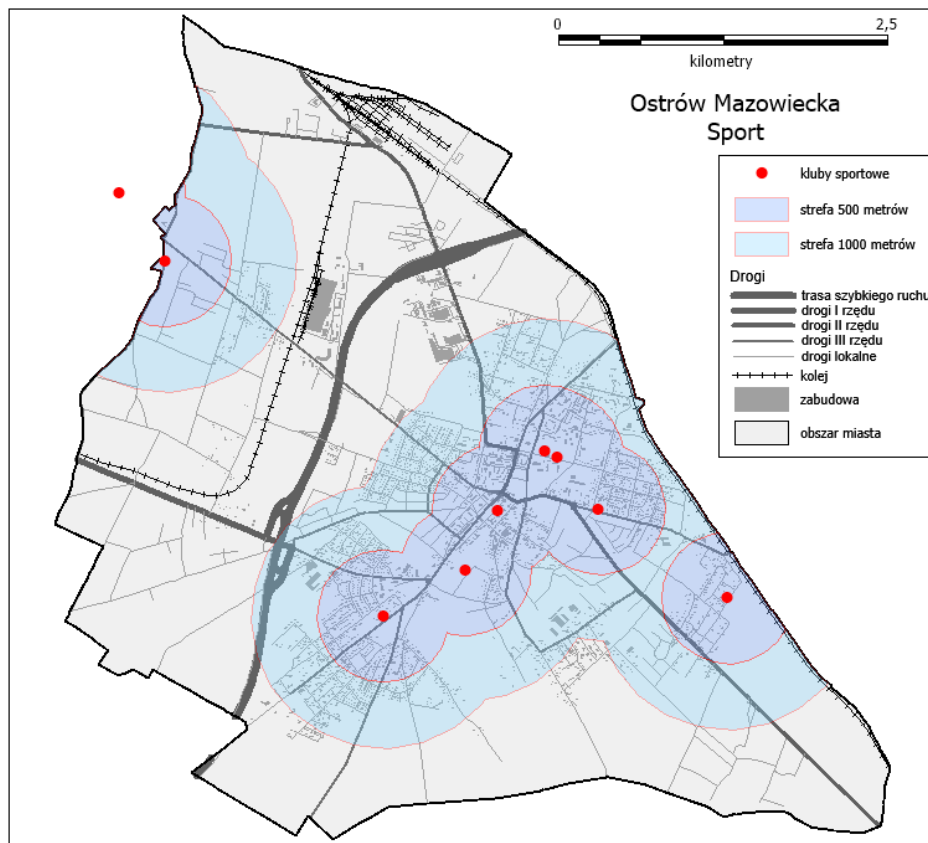
Integralną częścią Centrum jest znajdujący się nieopodal Ogródek Jordanowski. W jego miejscu w średniowieczu znajdował się dwór myśliwski księcia Janusza I.

Uzupełnieniem oferty rekreacyjno-kulturalnej Centrum jest Gród Książąt Mazowieckich, jest to również jedna z kluczowych atrakcji turystycznych Ostrowi Mazowieckiej. Nie jest on rekonstrukcją znajdujących się tutaj niegdyś średniowiecznych zabudowań, obiekt ten ma natomiast pełnić funkcje edukacyjne i kulturalne: organizowane są tam wystawy, pokazy walk rycerskich, turnieje łucznicze, warsztaty o tematyce historycznej.

Atrakcją jest trasa rowerowa im. Wojciecha Jastrzębowskiego o tematyce przyrodniczej z Ostrowi Mazowieckiej do Broku. Pozostałe wyznaczone ścieżki są w złym stanie technicznym.

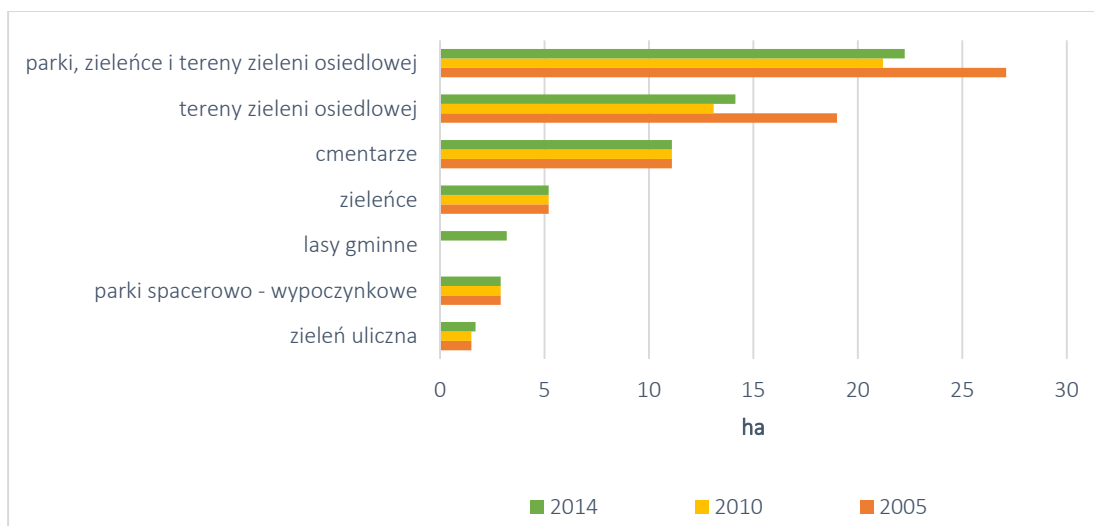
Dużą rolę w popularyzacji sportu w mieście odgrywają kluby sportowe. W 2015 roku na terenie Ostrowi Mazowieckiej działało 12 klubów sportowych, w tym kluby uczniowskie reprezentujące różne dyscypliny sportowe. W latach 2010-2014 liczba klubów sportowych nieznacznie zmalała (z 10 do 9). W 2014 roku kluby zrzeszały 580 członków, ćwiczyło w nich 555 osób, z czego większość stanowili ćwiczący do lat 18 (79,3%).

Według danych GUS na terenie Ostrowi Mazowieckiej w 2014 roku nie działał żaden turystyczny obiekt noclegowy, w 2005 roku funkcjonowały 2 obiekty hotelowe dysponujące 86 miejscami noclegowymi, w 2010 roku już tylko 1 obiekt z 50 miejscami. Osoby odwiedzające miasto mogą jednak skorzystać z obiektów noclegowych, zlokalizowanych poza centrum miasta, wzdłuż dróg wyjazdowych (Zambrowska, Lubiejewska, Warszawska, Małkińska).

Mapa 22. Kluby sportowe działające na terenie Ostrowi Mazowieckiej (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)

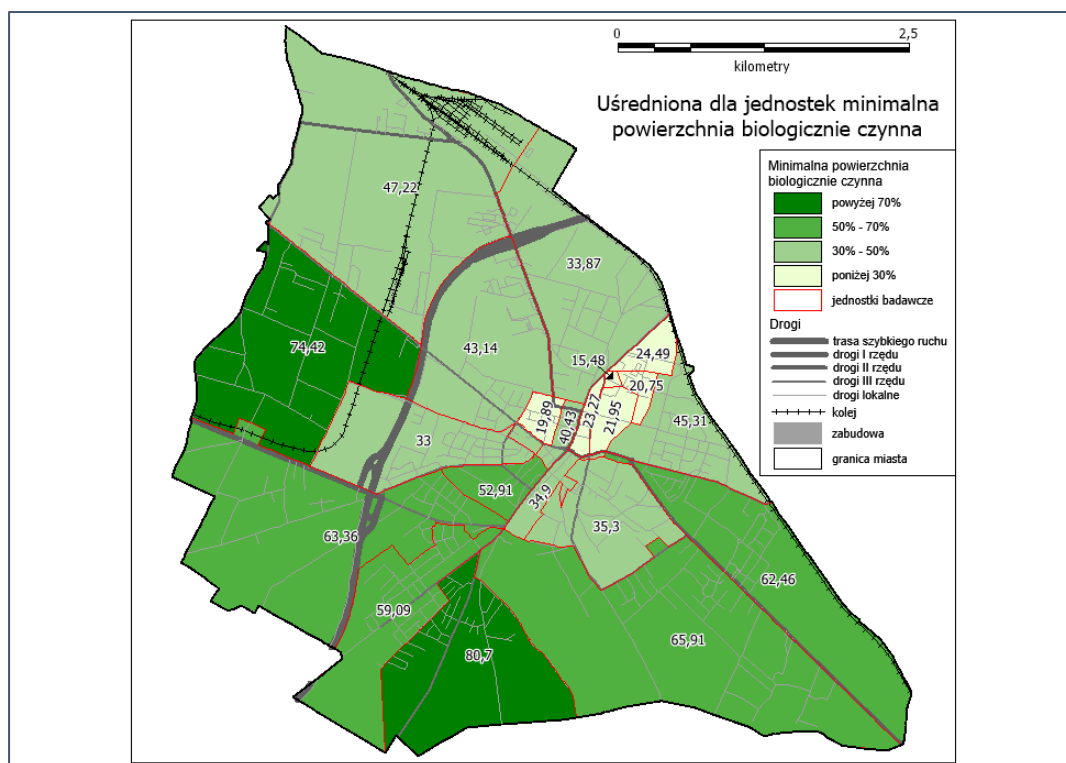

Wykres 26. Powierzchnia terenów zieleni w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005-2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)

Średni udział minimalnej powierzchni biologicznie czynnych w Ostrowi Mazowieckiej wyniósł 41,8%. W mieście występuje duże zróżnicowanie procentowego udziału powierzchni biologicznie czynnych. Wynika to przede wszystkim z dotychczasowego zainwestowania terenu. Najwyższą wartością wskaźnika wyróżniała się jednostka badawcza nr 12 (80,6%), co związane jest zalesieniem tego obszaru. Wysokie wartości odnotowano również dla pozostałych jednostek w południowej części miasta, tj. nr 10, 13, 11, 14 (powyżej 60%). Najniższą wartością wskaźnika cechowała się jednostka nr 1 (20%). Trudna sytuacja w tym zakresie występuje także w jednostkach nr 2, 3, 4 oraz 5 (poniżej 25%).

W 2015 roku powierzchnia terenów zieleni na terenie miasta wyniosła 59 063,79 m². Do najważniejszych terenów zieleni, pełniących funkcje rekreacyjne można zaliczyć:

- teren wokół Ratusza, o powierzchni 7 268,31 m²,
- skwer Księżnej Anny Mazowieckiej - 458,84 m²,
- Park nad stawem – 27 480 m²,
- Ogródek Jordanowski – 16 179,88 m²,
- skwer przy ul. Prusa - 231 m²,
- ul. Szkolna Mini Ogródek Jordanowski 3 320,76 m².

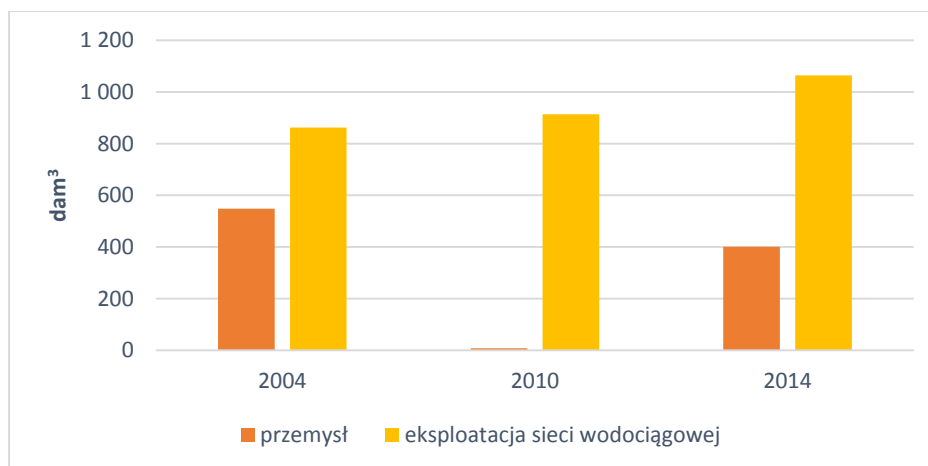
Mapa 24. Wartość minimalna powierzchni biologicznie czynnej w całkowitej powierzchni w Ostrowi Mazowieckiej w 2009 roku (opracowanie własne na podstawie danych: SUiKZP)

5.2. Gospodarka wodno-ściekowa

W latach 2005-2014 zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności zwiększyło o się o ok. 3% (z 1 419,5 dam³ do 1 465,6 dam³), zdecydowanie niższe było natomiast w 2010 roku. Znacznym wahaniom uległo natomiast zużycie wody na potrzeby przemysłu. W 2014 roku udział przemysłu w zużyciu wody ogółem wynosił 27,4%, podczas gdy 4 lata wcześniej wynosił on 0,9%, a 9 lat wcześniej – 38,3%.

W 2014 roku zużycie wody na 1 mieszkańca Ostrowi Mazowieckiej wyniosło 64,4 m³ i było znacznie niższe od średniej dla województwa mazowieckiego – 550,9 m³. W latach 2010-2014 zużycie wody na 1 mieszkańca w mieście wzrosło o 60,6%.

Wykres 27. Struktura zużycia wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2004-2014 (BDL GUS)

W 2014 roku w Ostrowi Mazowieckiej działała 1 komunalna oczyszczalnia ścieków, jest to oczyszczalnia z podwyższonym usuwaniem biogenów z przepustowością 8 000m³/dobę. Stan ten nie uległ zmianie od 2005 roku. Udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków ogółem w Ostrowi Mazowieckiej wzrósł z 82,2% w 2005 roku do 91,5% w 2015 roku, wskaźnik ten był w badanym okresie wyższy aniżeli średnia w województwie mazowieckiego.

Masa osadów wytworzonych w ciągu roku w Ostrowi Mazowieckiej znacznie wzrosła – z 324 ton w 2005 roku do 1 042 ton w 2014 roku. W 2014 roku w Ostrowi Mazowieckiej zebranych zostało 6 763,62 ton zmieszanych odpadów komunalnych, a więc o 15,5% mniej w porównaniu z 2010 rokiem. W 2014 r. większość odpadów komunalnych pochodziła z gospodarstw domowych (71,4%). Zmalała masa zmieszanych odpadów komunalnych przypadająca na 1 mieszkańca – w 2010 roku było to 347,8 kg, w 2014 roku – 297,0kg, wskaźnik ten był wyższy od średniej dla województwa mazowieckiego.

Tabela 22. Gospodarka wodno-ściekowa i odpadami w Ostrowi Mazowieckiej i województwie mazowieckim w latach 2010-2014 (BDL GUS)

Wybrane wskaźniki	Ostrow Mazowiecka		mazowieckie	
	2010	2014	2010	2014
Zużycie wody na 1 mieszkańca (w m3)	40,1	64,4	525,9	550,9
Udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	82,2	91,5	47,2	64,4
Zmieszane odpady komunalne na 1 mieszkańca (w kg)	347,8	297,0	272,6	216,1

5.3. Substancje szkodliwe

Zanieczyszczenie azbestem

Od 2010 roku Ostrów Mazowiecka realizuje „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” przyjęty przez Radę Ministrów RP 14 maja 2002 roku Program zakłada oczyszczenie do 2032 roku terytorium Polski z azbestu i usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest. W ramach „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Ostrów Mazowiecka na lata 2009 – 2032” przeprowadzono inwentaryzację i utworzono bazę danych o lokalizacji istniejących wyrobów zawierających azbest. Opracowano także mapy zagrożeń oddziaływania azbestu. Prowadzi się działania informacyjne i edukacyjne w zakresie szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania oraz unieszkodliwiania. Mobilizuje się też właścicieli budynków do usunięcia wyrobów zawierających azbest poprzez system pomocy edukacyjnej i finansowej. Podobnie dzieje się w przypadku właścicieli obiektów przemysłowych. Zorganizowano odbiór odpadów azbestowych z nieruchomości osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych, jednostek budżetowych, zakładów budżetowych i innych. Podjęto także działania służące pozyskaniu funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację Programu oraz usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów oświatowych, użyteczności publicznej i innych będących własnością miasta.

W wyniku przeprowadzonej inwentaryzacji azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie miasta Ostrów Mazowiecka zidentyfikowano:

- 777 jednorodzinne budynki mieszkalne w tym z zabudową gospodarczą (budynki składowe, budynki inwentarsko - składowe, obory, garaże) na których znajdowały się wyroby zawierające azbest o łącznej powierzchni 82 593,00 m²;
- 1 obiekt należący do Parafii Rzymsko - katolickiej przy ulicy Pasterskiej z pokryciem dachowym zawierającym azbest w ilości 636,00 m²;
- 1 obiekt należący do Banku Spółdzielczego przy ulicy 3 Maja z pokryciem dachowym zawierającym azbest w ilości 96,00 m²;
- 1 obiekt należący do Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji przy ulicy 3 Maja (korty tenisowe z pokryciem dachowym zawierającym azbest w ilości 30,00 m²;
- 1 obiekt należący do Starostwa Powiatowego przy ulicy 3 Maja z pokryciem dachowym zawierającym azbest w ilości 150,00 m²;
- 3 obiekty należące do Polskich Kolei Państwowych przy ulicy Fabrycznej i Lubiejewskiej z pokryciem dachowym zawierającym azbest w ilości 590,50 m²;
- 8 obiektów należących do Towarzystwa Budownictwa Społecznego z pokryciem dachowym zawierającym azbest w ilości 1590,00 m²;

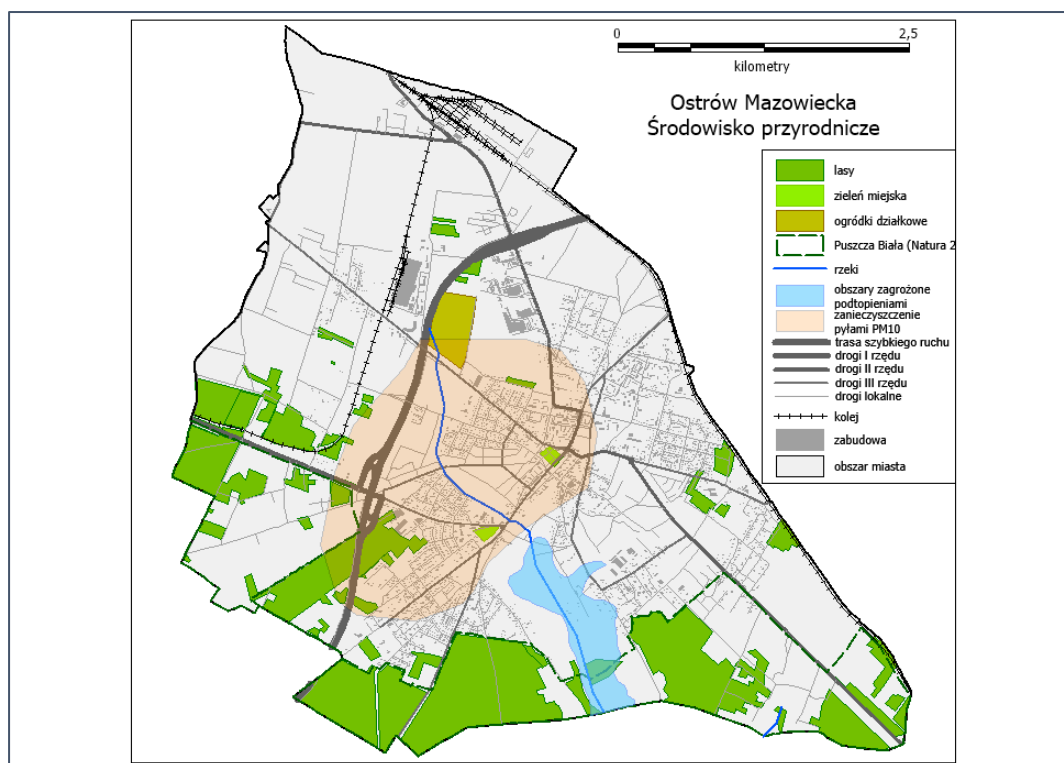
- 1 obiekt mieszkalny wielorodzinny należący do prywatnych przy ulicy Duboisa z pokryciem dachowym zawierającym azbest w ilości 252,00 m²;
- 13 obiektów przemysłowych, usługowo - handlowych oraz magazynowych z pokryciem dachowym zawierającym azbest w ilości 4028,00 m²; (Motel, Firma OBRAM, Transmot, Piekarnia PSS Spółem, Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych i Rolniczych Spółdzielnia ROLNIK, Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej Bar Przystanek , Magazyny przy ulicy Lubiejewskiej)
- 3200 m/b. rur wodociągowych zlokalizowanych w następujących odcinkach: ulica 3 Maja od Grota Roweckiego do Różańskiej - 1500 m/b, ulica Warchalskiego do Widnichowskiej - 400 m/b, ulica Lubiejewska od Grota Roweckiego do ul. Lubiejewskiej - 1000 m/b, ulica Mieczkowskiego od 3 Maja do Krótkiej 300 m/b.

Całkowita ilość zinwentaryzowanego azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie miasta Ostrów Mazowiecka wynosi 89 965,5 m². Wyroby azbestowe w Ostrowi Mazowieckiej to głównie eternit płaski i falisty pokrywający dachy budynków mieszkalnych, inwentarskich, gospodarczych, garaży, obiektów przemysłowych oraz płyty stanowiące elewacje budynków jednorodzinnych i wielorodzinnych. W Ostrowi Mazowieckiej nie stwierdzono występowania „dzikich” wysypisk odpadów zawierających azbest (bieżący monitoring prowadzi Wydział Gospodarki Komunalnej, Mieszkalnictwa i Ochrony Środowiska oraz Straż Miejska). Nie przewiduje się również wzrostu ilości wyrobów zawierających azbest z uwagi na całkowity zakaz ich stosowania,

Od 2014 roku miasto współpracuje w sprawach związanych z usuwaniem azbestu z WFOŚiGW. Od tego czasu w kolejnych latach usunięto: w roku 2014 - 146,20 ton azbestu; w roku 2015 - 129,34 ton azbestu; na rok 2016 zadeklarowany jest odbiór 30 ton azbestu. Łącznie azbest został usunięty ze 162 posesji.

Zanieczyszczenie pyłami zawieszonymi

Jednym z problemów związanych z zanieczyszczeniem środowiska przyrodniczego w Ostrowi Mazowieckiej jest występowanie pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5}. Pył zawieszony jest mieszaniną bardzo drobnych cząstek stałych i ciekłych, które mogą pochodzić z emisji bezpośredniej (pył pierwotny) lub też powstają w wyniku reakcji między substancjami znajdującymi się w atmosferze (pył wtórny). Pyły wtórne generują przede wszystkim tlenki siarki, tlenki azotu i amoniak. Pył zawieszony może zawierać substancje toksyczne takie jak wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne (m.in. benzo(a)piren), metale ciężkie oraz dioksyny i furany. Do antropogenicznych źródeł pyłów należą źródła przemysłowe (energetyczne spalanie paliw i źródła technologiczne), transport samochodowy (pył ze ścierania oraz pył unoszony), spalanie paliw w sektorze bytowo-gospodarczym. Źródła naturalne to przede wszystkim pylenie roślin, erozja gleb, wietrzenie skał i aerozol morski.

Mapa 25. Obszary występowania problemów środowiskowych w Ostrowi Mazowieckiej (opracowanie własne na podstawie danych: Programu ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, SUIKZP)

Przekroczenie norm występowania pyłów w Ostrowi Mazowieckiej było powodem włączenia miasta do strefy objętej Programem ochrony powietrza przygotowanym przez samorząd województwa mazowieckiego. W uchwale Nr 164/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 r. w sprawie Programu ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której zostały przekroczone poziomy dopuszczalne pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5 w powietrzu obszar przekroczeń norm w Ostrowi Mazowieckiej oznaczony jako Mz10sMzPM10d06 zlokalizowany jest w centralnej i zachodniej części Ostrowi Mazowieckiej. Jak stwierdzono w Uchwale jest to obszar zabudowy mieszkaniowej wielo- i jednorodzinnej, zabudowy usługowo-handlowej, przemysłowej, oświatowej, kultury i sportu, opieki socjalnej i zdrowia oraz biurowej. Ze względu na charakter obszaru zagrożenia pyłami należy uznać za szczególnie niebezpieczne. Obszar ten zajmuje powierzchnię 408,8 ha i zamieszkiwany jest przez około 8 200 osób. Maksymalne stężenia średnie dobowe pyłu zawieszonego PM10 wynoszą 66,2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, a maksymalna liczba przekroczeń kształtuje się na poziomie 75. Stężenia średnie roczne osiągają 33,3 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Skala przestrzenna źródeł poddanych działaniom naprawczym wynosi 1 km. W stężeniach przeważa emisja z ogrzewania indywidualnego. Łączna suma emisji pyłu zawieszonego PM10 ze wszystkich typów źródeł wynosi 289,6 Mg.

Uchwała Nr 164/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 r. w sprawie Programu ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej stanowi, że organami właściwymi

w sprawach wydania aktów prawa miejscowego, umożliwiających realizację tego Programu są rady gmin właściwe miejscowo dla obszarów przekroczeń. Natomiast organem właściwym do monitorowania realizacji Programu, w zakresie swojej właściwości, jest Zarząd Województwa Mazowieckiego.

Problem nasycalni - Zakład Regeneracji Podkładów PKP

Jednym z nierozwiązanych do tej pory problemów Ostrowi Mazowieckiej są zanieczyszczenia będące pozostałością po działalności Zakładu Regeneracji Podkładów Polskich Kolei Państwowych tzw. nasycalni. Nasycalnia podkładów kolejowych działała w Ostrowi Mazowieckiej od około 1920 roku. Jest ona zlokalizowana na terenie należącym do PKP w odległości około 3 kilometrów od centrum miasta. Teren zakładu zajmuje 22,5 hektara powierzchni. Jest to teren przemysłowy i zgodnie z planami nie przewiduje się zmian funkcji tego terenu.

W nasycalni zabezpieczano podkłady kolejowe przed działaniem czynników atmosferycznych, grzybami, szkodnikami i gniciem. Od początku działalności nasycalni do roku 2000 wykorzystywano w tym celu kreozot – ciekłą, oleistą mieszaninę ciężkich węglowodorów, zasad pirydonowych i chinolinowych. Do 1986 roku z terenu nasycalni odprowadzono zaolejone ścieki kolektorem biegnącym wzdłuż ulicy Torowej, gdzie były rozlewane w obniżeniach po obu stronach nasypu kolejowego. Ścieki wsiąkały w grunt na głębokość ok 7 metrów. Doprowadziło to do poważnej degradacji terenu: gleby, gruntu i wód podziemnych. Od ponad 30 lat okoliczni mieszkańcy skarżą się na uciążliwości związane z wylewiskiem. Skalę problemu obrazuje fakt, że Mazowiecka Spółdzielnia Mleczarska „Ostrowia” zmuszona była w 1992 roku wyłączyć studnię pobierającą wodę z pierwszego poziomu wodonośnego ze względu na skażenie wody fenolem. Mimo że rów przy ulicy Torowej przestał funkcjonować jako odbiornik ścieków w 1986 roku rejon ten stanowi cały czas aktywne ognisko zanieczyszczenia wód podziemnych. Obszar wgłębnego zanieczyszczenia zajmuje łącznie około 1350 m² powierzchni zaś objętość zanieczyszczonych gruntów może wynosić nawet 5200 m³.

Po zamknięciu zakładu część infrastruktury zdemontowano ale pod ziemią pozostały rury dostarczania oleju impregnacynego, system ściekowy oraz żelbetowe zbiorniki po kreozocie. Teren jest opuszczony i zdegradowany.

Sprawa likwidacji zanieczyszczeń ciągnie się kilkanaście lat. W rozwiązanie sporu kompetencyjnego dotyczącego kto jest władny podjąć decyzje na temat sposobu rozwiązania problemu włączonych było kilkanaście instytucji administracji publicznej, w tym NSA i Ministerstwo Ochrony Środowiska. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska pismem WSI.511.6.2011.ES.29 z dnia 10 maja 2016 roku podjął decyzję, że zanieczyszczenia powinny zostać zlikwidowane przez PKP. Plan remediacji został przedstawiony przez PKP Polskie Koleje Państwowe SA. Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Warszawie postanowieniem z dnia 28 stycznia 2016 zaopiniował pozytywnie przedstawiony przez PKP plan remediacji. W decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska wskazano szczegółowe zasady realizacji planu

remediacji historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi. Termin rozpoczęcia prac remediacyjnych wyznaczony został na 20 czerwca 2016 roku zaś zakończenie prac na 31 grudnia 2020 roku.

Remediacja terenu nie rozwiązuje sprawy zagospodarowania obszaru nasycalni. Jest to zdegradowany teren przemysłowy, którego ponowne wykorzystanie powinno wiązać się z funkcjami produkcyjno-usługowymi. Jednakże projekt rewitalizacji tego terenu musi uwzględnić wiele trudnych kwestii, m.in. sprawę własności terenu czy też sposobów włączenia tego terenu w strukturę funkcjonalno-przestrzenną miasta.

6. ZJAWISKA KRYZYSOWE ORAZ POTRZEBY REWITALIZACYJNE W OSTROWI MAZOWIECKIEJ W OPINI MIESZKAŃCÓW

6.1. Zjawiska kryzysowe oraz ich skala

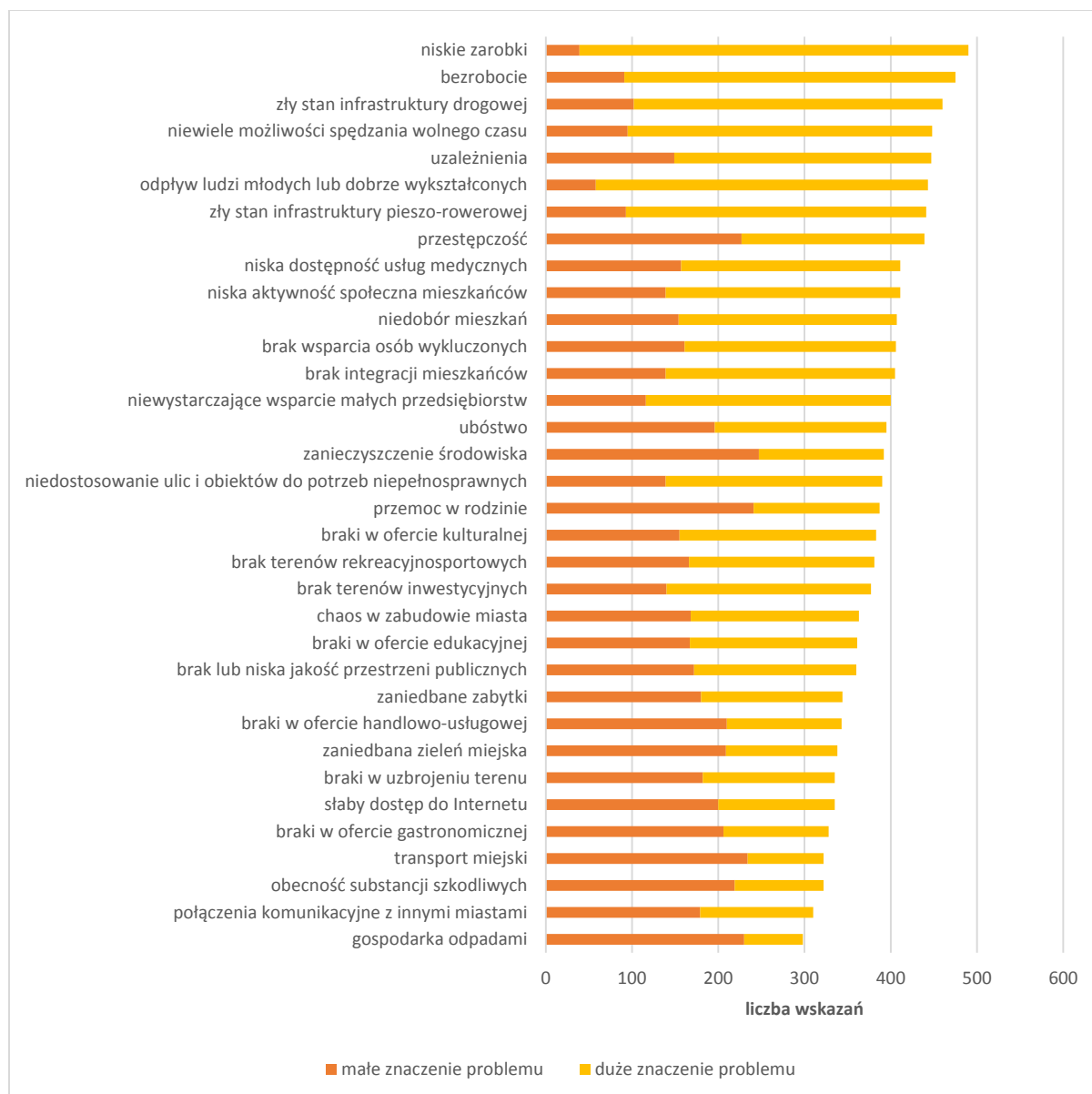
Pierwszym celem badania ankietowego była identyfikacja zjawisk kryzysowych występujących w Ostrowi Mazowieckiej oraz ich skala w opinii mieszkańców.

Mieszkańcy Ostrowi Mazowieckiej wskazali najważniejsze problemy jakie występują w mieście. Do najważniejszych problemów, zdaniem ostrowian, zaliczyć należy: niskie zarobki, bezrobocie, zły stan infrastruktury drogowej oraz niewiele możliwości spędzania wolnego czasu. Do istotnych problemów zaliczyć należy również odpływ ludzi młodych lub dobrze wykształconych oraz zły stan infrastruktury pieszo-rowerowej.

Zdecydowanie mniejsze znaczenie w Ostrowi Mazowieckiej mają, zdaniem mieszkańców, następujące problemy: komunikacja lokalna, obecność substancji szkodliwych w mieście, połączenia komunikacyjne z innymi ośrodkami oraz gospodarka odpadami.

Analizowane zjawiska kryzysowe można podzielić według przyjętych w diagnozie kategorii: społecznej, gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej oraz środowiskowej.

Najczęściej wskazywano zjawiska kryzysowe ze sfery funkcjonalno-przestrzennej (37,2% wszystkich wskazań), w tym związane z niedoborami w infrastrukturze komunikacyjnej oraz sportowo-rekreacyjnej. Do istotnych problemów zaliczyć należy również połączenia komunikacyjne z innymi ośrodkami oraz komunikację lokalną. Stosunkowo rzadko mieszkańcy wskazywali na chaos przestrzenny czy też stan przestrzeni publicznej.

Wykres 28. Znaczenie problemów występujących w Ostrowi Mazowieckiej w opinii mieszkańców miasta (opracowanie własne na podstawie: Badanie CAWI i PAPI, N=526)

Kolejną kategorię zjawisk kryzysowych w Ostrowi Mazowieckiej, wskazywanych przez mieszkańców, budują problemy ze sfery społecznej (34,5%). Niski poziom bezpieczeństwa to najczęściej wskazywany problem społeczny. Niska aktywność społeczna oraz brak integracji mieszkańców, uzależnienia oraz odpływ młodych mieszkańców to kolejne istotne problemy, z którymi boryka się miasto. Znacznie rzadziej mieszkańcy wymieniali natomiast ubóstwo.

Rzadziej wskazywano natomiast na negatywne zjawiska gospodarcze w mieście (19,0%). Zwracano przede wszystkim na niedobory w liczbie podmiotów handlowo-usługowych, w tym gastronomicznych, niskie zarobki oraz wysokie bezrobocie. Za mniej istotne problemy należy

uznać niewystarczający system wsparcia lokalnych przedsiębiorstw oraz niedobór terenów inwestycyjnych.

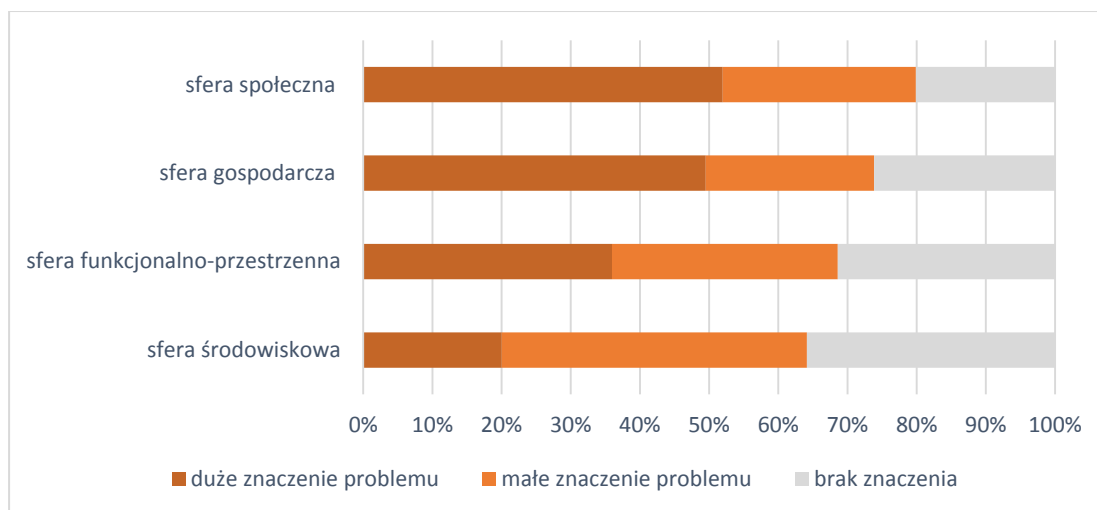
Najmniej istotną, z perspektywy mieszkańców, kategorię zjawisk kryzysowych w Ostrowi Mazowieckiej stanowią problemy środowiskowe (10,3%). Znaczenie poszczególnych problemów środowiskowych było podobne: mieszkańcy bardzo podobnie ocenili niedobór terenów zieleni, stan środowiska przyrodniczego, obecność substancji szkodliwych oraz wydajność gospodarki wodno-ściekowej w mieście.

Tabela 23. Znaczenie zjawisk kryzysowych występujących w Ostrowi Mazowieckiej w opinii mieszkańców miasta w podziale na kategorie (opracowanie własne na podstawie: Badanie CAWI i PAPI, N=526)

Zjawiska kryzysowe		Liczba wskazań	
		małe	duże
Sfera społeczna	bezpieczeństwo	468	358
	integracja i aktywność mieszkańców	278	538
	uzależnienia	149	298
	migracje	58	385
	ochrona zdrowia	157	254
	pomoc społeczna	161	245
	ubóstwo	196	199
	kultura	155	228
	edukacja	167	194
Sfera gospodarcza	niedobory w ofercie	416	255
	wynagrodzenia	39	451
	wsparcie przedsiębiorstw	116	284
	tereny inwestycyjne	140	237
Sfera funkcjonalno-przestrzenna	infrastruktura komunikacyjna	195	706
	tereny sportowo-rekreacyjne	261	568
	infrastruktura techniczna	382	288
	transport i komunikacja	413	219
	gospodarka mieszkaniowa	154	253
	dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych	139	251
	chaos przestrzenny	168	195
	przestrzenie publiczne	172	188
	zabytki	180	164
Sfera środowiskowa	zanieczyszczenie środowiska	247	145
	tereny zieleni	209	129
	substancje szkodliwe	219	103
	gospodarka wodno-ściekowa	230	68

Analizie poddano także znaczenie problemów w mieście według przyjętych kategorii. Zdaniem mieszkańców najważniejsze problemy trapiące Ostrów Mazowiecką to problemy społeczne oraz gospodarcze. Najmniejsze znaczenie mają natomiast problemy środowiskowe.

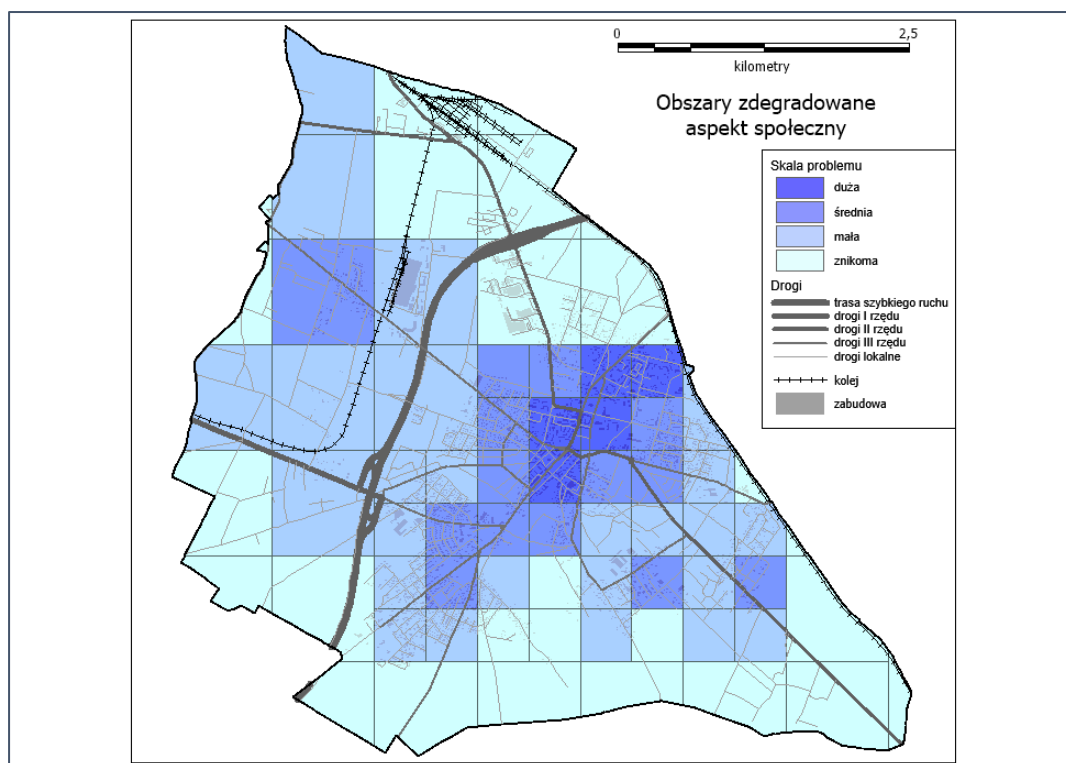
Wykres 29. Znaczenie problemów występujących w Ostrowi Mazowieckiej w opinii mieszkańców miasta w podziale na kategorie i ich znaczenie (opracowanie własne na podstawie: Badanie CAWI i PAPI, N=526)

Mieszkańcy wskazywali również obszary koncentracji problemów o charakterze społecznym oraz związanych z ładem przestrzennym i infrastrukturą w Ostrowi Mazowieckiej. Respondenci zaznaczali na mapie miasta kwadraty (w regularnej siatce kwadratów poprowadzonej co jeden kilometr, a na terenach z obecnością zabudowy mieszkaniowej poprowadzonej co 250 metrów), obejmujące tereny z problemami. Następnie policzone zostały częstości wskazań każdego kwadratu.

Zdaniem mieszkańców koncentracja problemów społecznych występuje w centralnej części Ostrowi Mazowieckiej w rejonie ulic:

- Lubiejewska – Sikorskiego – Warchalskiego – 3 Maja,
- 3 Maja – Kościuszki – Warchalskiego,
- Kościuszki – Warchalskiego – Sportowa – Lipowa – 3 Maja – Armii Krajowej,
- Armii Krajowej – Wileńska – Wschodnia – Wiaduktowa,
- Prusa – Ogrodowa – 3 Maja – Pocztowa,
- 3 Maja – Parkowa – Frycza – Piłata – Duboisa,
- Duboisa – Rubinkowskiego – Warchalskiego – Kościuszki.

Mieszkańcy bardzo rzadko wskazywali obszary peryferyjne, zarówno zalesione południowe krańce miasta jak i okolice nasycalni.

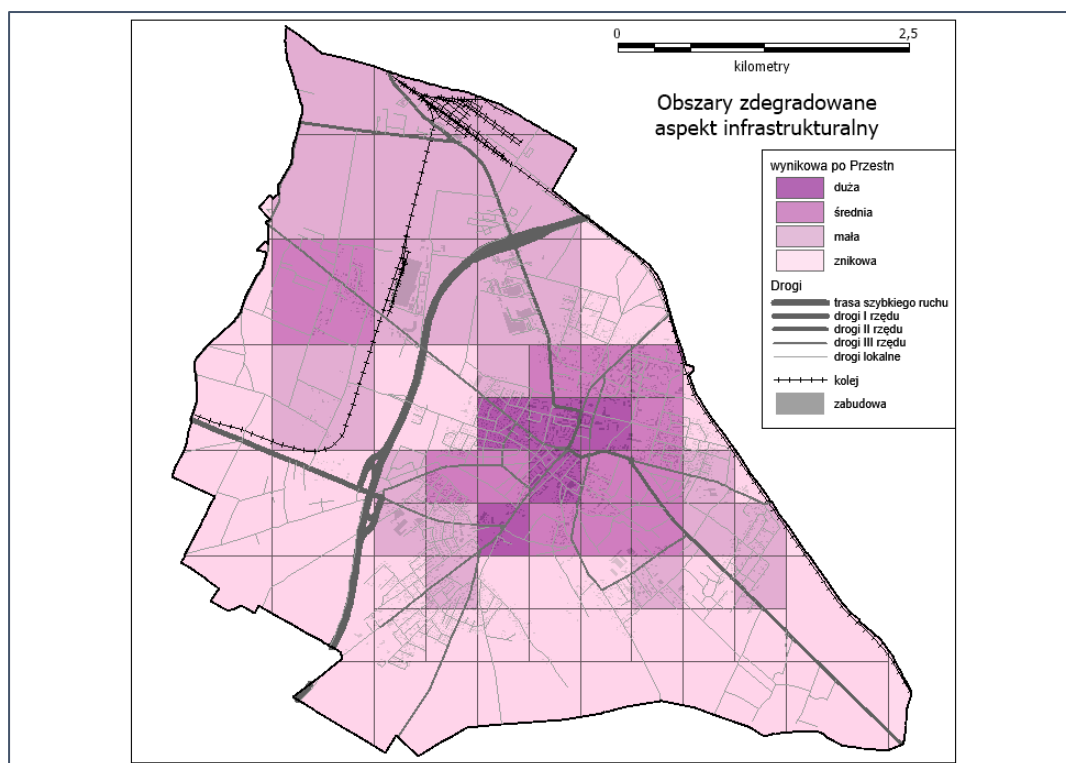

Mapa 26. Koncentracja problemów społecznych w Ostrowi Mazowieckiej w opinii mieszkańców (opracowanie własne na podstawie: Badanie CAWI i PAPI, N=526)

Nieco inaczej rozkładają się problemy związane z ładem przestrzennym i infrastrukturą w Ostrowi Mazowieckiej. Zdaniem mieszkańców ich koncentracja występuje również w centrum, jednak w nieco innym rejonie. Są to okolice ulic:

- Lubiejewska – Sikorskiego – Warchalskiego – 3 Maja,
- 3 Maja – Kościuszki – Warchalskiego,
- Kościuszki – Warchalskiego – Sportowa – Lipowa – 3 Maja – Armii Krajowej,
- Prusa – Ogrodowa – 3 Maja – Pocztowa,
- 3 Maja – Parkowa – Frycza – Piłata – Dubois,
- Prusa – Słoneczna – Wyczółkowskiego – Cmentarna – Lubiejewska.

Obszary sąsiadujące z tymi rejonami były dość często wskazywane podobnie jak okolice ulicy Sikorskiego przy granicy miasta z gminą wiejską. Mieszkańcy dostrzegali również występowanie problemów związanych z ładem przestrzennym i infrastrukturą w północnej części Ostrowi Mazowieckiej.

Mapa 27. Koncentracja problemów związanych z ładem przestrzennym i infrastrukturą w Ostrowi Mazowieckiej w opinii mieszkańców (opracowanie własne na podstawie: Badanie CAWI i PAPI, N=526)

6.2. Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

Mieszkańcy zostali poproszeni również o wskazanie głównych celów, którym powinna służyć rewitalizacja. Do najważniejszych potrzeb rewitalizacyjnych zaliczyć należy poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy, remonty i budowy dróg oraz remonty i budowy chodników i ścieżek rowerowych. Zdaniem mieszkańców w ramach działań rewitalizacyjnych należy tworzyć miejsca do wypoczynku, wpływać na poprawę bezpieczeństwa w mieście, zwiększać dostęp do usług kulturalnych i medycznych.

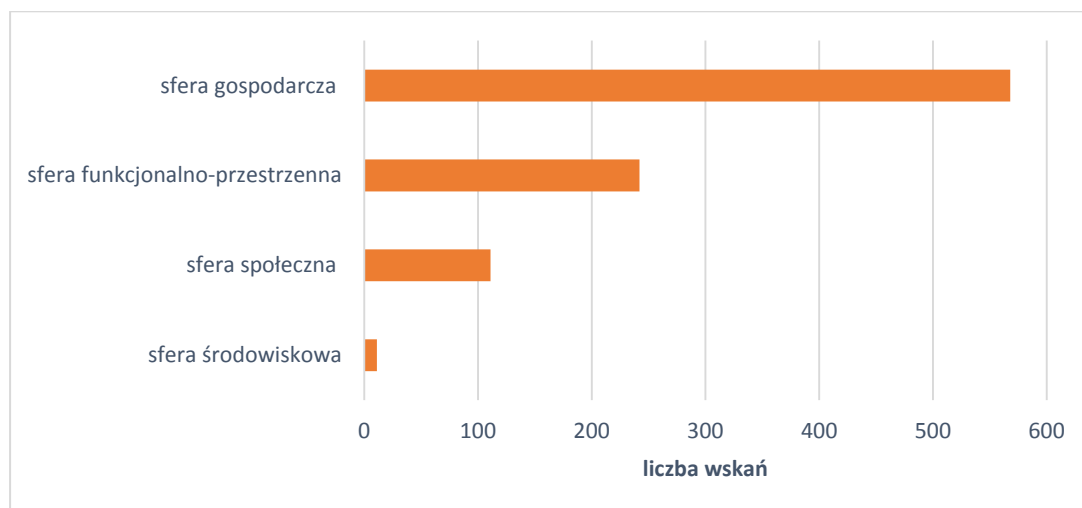
Tabela 24. Celem, którym powinna służyć rewitalizacja w Ostrowi Mazowieckiej w opinii mieszkańców* (opracowanie własne na podstawie: Badanie CAWI i PAPI, N=526)

Cele	%
poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy	17,47
remont/budowa dróg	9,50
remont/budowa chodników, ścieżek rowerowych	5,90
tworzenie miejsc do wypoczynku	5,35
poprawa bezpieczeństwa	4,26
lepszy dostęp do usług kulturalnych	3,82
poprawa dostępu do usług medycznych	3,49
poprawa warunków życia	3,28
poprawa dostępu do usług edukacyjnych	2,29

nowe parkingi	1,97
rozwój społeczno-gospodarczy	1,97
poprawa estetyki w mieście	1,86
budowa mieszkań	1,64
budowa kina	1,53
budowa placu zabaw dla dzieci	1,53
pomoc najbiedniejszym	1,53
dodatkowe środki na profilaktykę i leczenie z uzależnień	1,42
poprawa ładu przestrzennego	1,42
poprawa stanu zieleni w mieście	1,42
rozbudowa oferty sportowej	1,42
integracja mieszkańców	1,31
odnowa miasta	1,31
poprawa stanu zabytków	1,20
poprawa transportu miejskiego	1,09
wstrzymanie odpływu młodych	1,09
zwiększenie bezpieczeństwa	1,09

*próg częstości odpowiedzi = 1%

Agregując odpowiedzi mieszkańców, można uznać że oczekują oni przede wszystkim działań mających przyczynić się do rozwiązywania problemów gospodarczych w Ostrowi Mazowieckiej. Za mało potrzebne należy uznać działania dotyczące poprawy stanu środowiska naturalnego.

Wykres 30. Cele rewitalizacji w Ostrowi Mazowieckiej w opinii mieszkańców w podziale na kategorie (opracowanie własne na podstawie: Badanie CAWI i PAPI, N=526)

Mieszkańcy wskazywali również miejsca lub obiekty, które ich zdaniem powinny zostać zrewitalizowane. Oczekiwano działań rewitalizacyjnych obejmujących budynek kina, Jatki oraz Park ze Stawem Miejskim. Do innych obiektów lub obszarów, które zdaniem ostrowian wymagają pilnej interwencji zaliczyć należy: ulicę 3 Maja, bibliotekę publiczną, szkołę podstawową nr 1 oraz stadion.

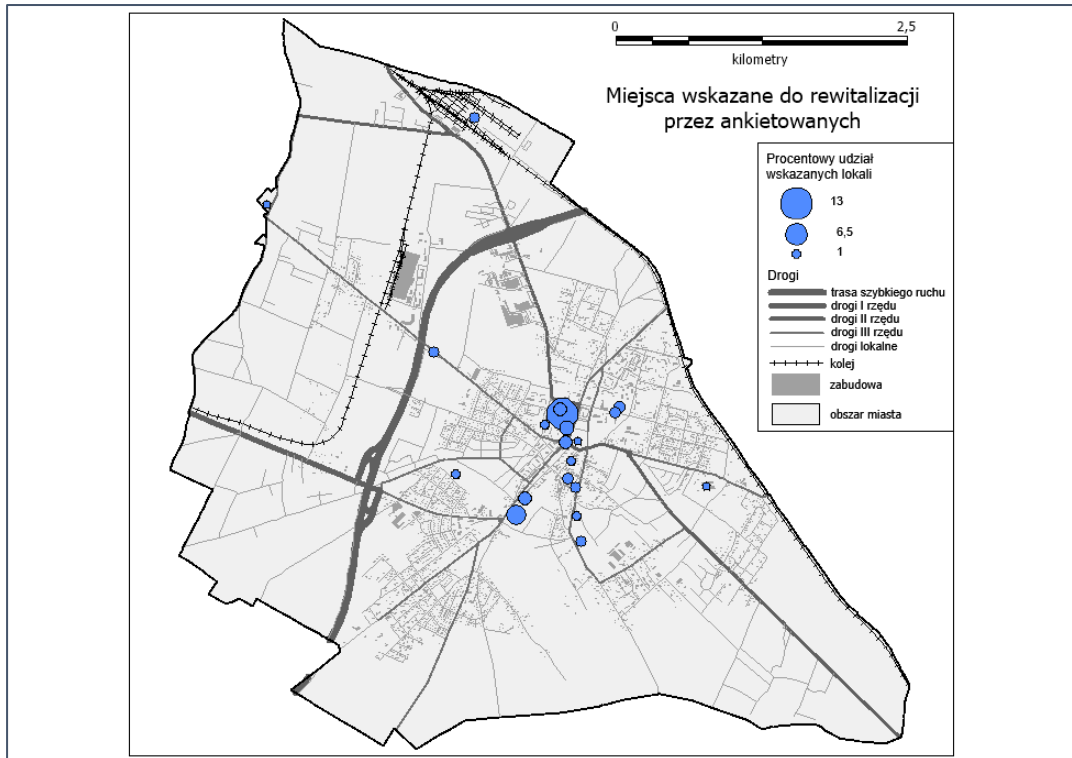
Należy podkreślić, że poziom udzielanych odpowiedzi różnił się pod względem szczegółowości. Niektórzy respondenci wymieniali określone miejsce, inni natomiast określali bardzo ogólne kategorie.

Tabela 25. Miejsca / obiekty wskazywane przez mieszkańców do rewitalizacji w pierwszej kolejności* (opracowanie własne na podstawie: Badanie CAWI i PAPI, N=526)

Miejsce/obiekt	%
Kino	12,32
Jatki	7,26
Park i Staw miejski	5,71
"Mała Jedyńka"	4,53
Drogi	3,37
MDK	2,98
Chodniki	2,72
Ścieżki rowerowe	2,59
3 Maja	2,33
Miejska biblioteka publiczna	2,33
Stadion	2,20
MOSIR	1,95
Place zabaw	1,95
Centrum Handlowe Galeria Carrefour	1,82
Sikorskiego	1,69
Targowisko Miejskie (rynek)	1,69
Nasycalnia	1,56
Lubiejewska	1,43
Prusa	1,43
Targowica (mały rynek)	1,30
Miejskie przedszkole nr 1	1,30
Dworzec PKS	1,17
Szkoły Podchorążych Piechoty	1,04
Plac przy ZUS	1,04
Szpital	1,04

*próg częstości odpowiedzi = 1%

Miejsca / obiekty wskazywane przez mieszkańców do rewitalizacji zlokalizowane są w różnych częściach miasta. Działania rewitalizacyjne zdaniem ostrowian powinny być prowadzone przede wszystkim w centralnej części miasta, w rejonie ulic: Warchalskiego – Lubiejewska – Prusa – Zwycięstwa – 3 Maja – Mieczkowskiego – Piłata – Kościuszki.

Mapa 28. Miejsca / obiekty wskazywane przez mieszkańców do rewitalizacji w pierwszej kolejności (opracowanie własne na podstawie: Badanie CAWI i PAPI, N=526)

7. WNIOSKI

7.1. Czynniki i zjawiska kryzysowe w mieście Ostrów Mazowiecka

Ostrów Mazowiecka należy do grupy miast, przed którymi stoją wyjątkowo trudne wyzwania. Wynika to m.in. ze zmiany w bazie rozwoju ekonomicznego miasta, która ma bezpośredni związek z rozwojem gospodarki lokalnej i kształtowaniem się rynku pracy. Zmiany w bazie rozwoju ekonomicznego są w dużym stopniu skutkiem przemian systemowych jakie nastąpiły w Polsce oraz nowych warunków rozwoju mniejszych ośrodków miejskich. Zamykanie dużych zakładów przemysłowych jest dla mniejszych miast zdarzeniem burzącym często strukturę gospodarki lokalnej. Jest to także przypadek Ostrowi Mazowieckiej. Zewnętrzne uwarunkowania rozwoju są więc ważnym czynnikiem generującym zjawiska kryzysowe w mieście w tym bezrobocie czy poziom ubóstwa. Niski poziom zarobków przekłada się na wybory konsumenckie i popyt na dobra i usługi. Może mieć to wpływ na funkcjonowanie lokalnego rynku.

Niska atrakcyjność Ostrowi Mazowieckiej jako miejsca pracy i zamieszkania jest powodem migracji z miasta. W ten sposób miasto traci potencjał w postaci ludzi młodych i wykształconych, bez których trudno współcześnie wyobrazić sobie rozwój przyszłościowych gałęzi produkcji czy usług. Zmiany cywilizacyjne jakie zachodzą w Polsce wpłynęły na zwiększoną mobilność mieszkańców kraju. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej sprzyja tej mobilności otwierając nowe możliwości kształcenia i pracy. Miasta konkurują o mieszkańców bo są oni kapitałem trudno dostępnym. Ostrów Mazowiecka traci ten kapitał.

Atrakcyjność miasta zależy od wielu czynników. Wśród nich jest oferta kulturalna i edukacyjna. Oferta ta warunkowana jest m.in. stanem infrastruktury kultury i polityką kulturalną miasta. Częścią tej polityki jest dbałość o dziedzictwo kulturowe, w tym zabytki i atrakcyjność przestrzeni miasta, na co wpływ mają m.in. przestrzenie publiczne. W Ostrowi Mazowieckiej mimo bogatej oferty, infrastruktura kultury wymaga inwestycji a przestrzeń miasta interwencji porządkującej.

Występowanie zidentyfikowanych problemów oraz zjawisk kryzysowych w mieście Ostrów Mazowiecka potwierdza analiza porównawcza wybranych wskaźników dla miasta oraz województwa mazowieckiego (średnie wartości). Badanie wykazało, że Ostrów Mazowiecka wyróżnia się na tle regionu:

- intensywniej zachodzącym procesem depopulacji, w tym odpływem ludności do innych ośrodków,
- mniejszym udziałem najmłodszych mieszkańców, co przekłada się na wartość obciążenia demograficznego oraz wpłynie na tempo procesu starzenia się miasta,
- dość niskim współczynnikiem skolaryzacji,

- niższymi niż średnia dla województwa wynikami sprawdzianu po szkole podstawowej oraz gorszą zdawalnością egzaminu maturalnego,
- bezrobocie i niepełnosprawność stanowi częściej przyczynę korzystania ze świadczeń pomocy społecznej w mieście aniżeli w województwie,
- większym udziałem osób którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej,
- znacznie większym zagrożeniem bezpieczeństwa w rodzinach,
- niższym udziałem w życiu publicznym, zwłaszcza w wyborach władz różnego szczebla oraz mniejszą koncentracją organizacji pozarządowych,
- większym udziałem osób bezrobotnych oraz niższymi wynagrodzeniami brutto,
- mniejszą koncentracją podmiotów gospodarczych, w tym podmiotów nowo zarejestrowanych,
- mniejszym udziałem podmiotów średnich i dużych w strukturze przedsiębiorstw,
- mniejszym nasyceniem w mieszkania oraz mniejszą średnią powierzchnią mieszkań,
- znacznie gorszą dostępnością sieci gazowej,
- gorszym wyposażeniem mieszkań w instalacje,
- większą produkcją odpadów zmieszanych przez mieszkańców.

Tabela 26. Ostrów Mazowiecka na tle województwa mazowieckiego - wybrane wskaźniki (źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS)

Sfera	Wskaźniki	Ostrów Mazowiecka	woj. mazowieckie
sfera społeczna	ludność na 1 km ²	1023,0	150,0
	zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	-0,9	2,7
	% mieszkańców w wieku:		
	przedprodukcyjnym	18,5	18,6
	0-4 lata	4,8	5,4
	produkcyjnym	63,1	61,4
	poprodukcyjnym	18,4	20,0
	obciążenie demograficzne:		
	ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	58,5	62,9
	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	99,9	107,8
	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	29,2	32,7
	współczynnik feminizacji	108,0	109,0
	saldo przyrostu naturalnego na 1000 ludności	-0,1	0,5
	saldo migracji na 1000 ludności	-2,2	2,3
	współczynnik skolaryzacji brutto:		
	szkoły podstawowe	96,5	109,8
	gimnazja	93,9	102,8
	wyniki sprawdzianu po szkole podstawowej (średnia):		

	j.polski	66,6	71,2
	matematyka	54,2	58,1
	j.angielski	65,8	73,9
	wyniki egzaminu gimnazjalnego:		
	GH-H	63,2	62,7
	GH-P	62,3	61,2
	GM-M	48,1	46,7
	GM-P	48,1	48,5
	GA-P	64,3	62,5
	GA-R	47,7	42,1
	zdawalność egzaminu maturalnego (%)	68,0	75,0
	przychodnie na 10 tys. ludności	6,0	5,0
	% mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu:		
	ubóstwa	1,58	1,61
	bezrobocia	1,72	1,23
	niepełnosprawności	1,31	0,86
	osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności	437,87	402,90
	liczba wszczętych procedur Niebieskiej Karty na 1000 mieszkańców	26,79	1,65
	przestępstwa na 1000 mieszkańców:		
	ogółem	18,33	22,09
	o charakterze kryminalnym	12,54	16,09
	o charakterze gospodarczym	1,93	3,13
	przestępstwa drogowe	3,10	2,21
	przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu	0,39	0,43
	przestępstwa przeciwko mieniu	9,80	12,96
	frekwencja wyborcza w wyborach:		
	Prezydenta RP 2015	48,33	54,91
	do Sejmu RP 2015	48,82	58,71
	do Senatu RP 2015	48,82	58,70
	do Parlamentu Europejskiego 2014	19,88	28,07
	w wyborach samorządowych 2014 (30.11.2014)	42,34	41,66
	fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	2,37	4,33
sfera gospodarcza	pracujący na 1000 ludności	303,0	279,0
	szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego (%)	16,5	9,6
	przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (PLN)	3395,0	4927,0
	podmioty gospodarcze:		
	wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	1353,0	1432,0
	nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys.	106,0	128,0
	wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	83,0	85,0
	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	108,0	94,0
	podmioty gospodarcze na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, zatrudniające:		
	0-9 osób	2077,1	2333,5
	10-49 osób	47,3	77,2
	50-249 osób	18,1	15,4
	250 i więcej osób	2,1	3,3

sfera funkcjonalno-przestrzenna	% terenów:		
	gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych	19,6	24,5
	gruntów zabudowanych i zurbanizowanych	26,1	5,6
	% mieszkańców korzystających z sieci:		
	wodociągowej	89,6	89,3
	kanalizacyjnej	75,8	66,7
	gazowej	12,9	53,6
	liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	355,3	406,2
	przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	25,4	29,1
	przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	2,8	2,5
	% mieszkań wyposażonych w:		
	wodociąg	95,7	98,7
	łazienka	91,8	96,3
	centralne ogrzewanie	87,1	92,4
liczba mieszkań socjalnych na 1000 mieszkańców	2,5	2,5	
sfera środowiskowa	% terenów zieleni:		
	parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej	0,13	0,06
	zieleńce	0,23	0,02
	tereny zieleni osiedlowej	0,63	0,10
	% obszarów prawnie chronionych	22,8	29,7
	zużycie wody na 1 mieszkańca (w m ³)	64,4	550,9
	% ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	91,5	64,4
	zmieszane odpady komunalne na 1 mieszkańca (w kg)	297,0	216,1

Czynniki i zjawiska kryzysowe przenikają się i wzmacniają swoje negatywne efekty w sferze społecznej, ekonomicznej, przestrzennej i środowiskowej. Biorąc pod uwagę wyniki przeprowadzonych analiz, w tym opinie mieszkańców miasta, można wyróżnić następujące kluczowe czynniki i zjawiska kryzysowe:

w sferze społecznej:

- duża skala problemów społecznych skoncentrowanych przestrzennie,
- starzenie się społeczeństwa i odpływ ludzi młodych,
- wykluczenie społecznym i przestrzenne określonych grup mieszkańców,
- przeciętne wyniki edukacyjne dzieci i młodzieży,
- przemoc w rodzinie,
- niska aktywność społeczna,
- niski poziom utożsamiania się mieszkańców z miejscem zamieszkania / miastem oraz niskim poziomem integracji społeczności lokalnej.

w sferze gospodarczej:

- mała atrakcyjność inwestycyjna miasta,
- bezrobocie jako ważny problem społeczny,
- odpływ młodych i wykształconych pracowników,

w sferze funkcjonalno-przestrzennej:

- brak ładu przestrzennego,
- niedoinwestowanie infrastruktury technicznej,
- mała dostępność mieszkań, w tym mieszkań komunalnych,

w sferze środowiskowej:

- występowanie obszarów koncentracji poważnych problemów środowiskowych.

7.2. Skala i potrzeby rewitalizacyjne w mieście Ostrów Mazowiecka

Ostrów Mazowiecka jest generalnie miastem o rozproszonej zabudowie. Zurbanizowana i w miarę intensywnie zagospodarowana jest część centralna miasta. Jest to jeden z powodów tego, że problemy rozkładają się w różnych częściach miastach, choć ich intensywność jest zróżnicowana. Można więc stwierdzić, że skala potrzeb jest bardzo duża a potrzeby dotyczą praktycznie większości sfer funkcjonowania miasta: od podstawowej infrastruktury po inwestycje w kulturę.

Władze miasta podejmują różne próby rozwiązywania problemów rozwojowych miasta. Jedną z nich było przygotowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji (LPR) na lata 2008 - 2015. Analiza zapisów LPR wskazuje, że wśród 95 zaplanowanych do realizacji projektów większość stanowiły projekty o charakterze infrastrukturalnym. Znikoma była liczba projektów koncentrujących się na rozwiązywaniu problemów gospodarczych i społecznych. Te zaś powinny być projektami priorytetowymi. Przygotowany LPR na lata 2008 - 2015 miał wiele wad. Dotyczyło to nie tylko metodyki przygotowania LPR czy charakteru zawartych w nim projektów, ale także sfery realizacyjnej. Brak wyników monitoringu wdrażania LPR uniemożliwia ocenę sposobu wdrażania planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych i skuteczność prowadzonych interwencji. Wyniki przedstawionej w tym dokumencie diagnozy są jednak podstawą do stwierdzenia, że cele LPR na lata 2008 - 2015 nie zostały osiągnięte a skala problemów z jakimi boryka się miasto zwiększyła się znacznie. LPR na lata 2008 – 2015 miał doprowadzić do:

- zatrzymania degradacji budynków i terenów objętych ochroną konserwatorską

- podwyższenia standardu zasobów mieszkaniowych
- wprowadzenia dodatkowych funkcji usługowych, umożliwiających utworzenie nowych, dodatkowych miejsc pracy
- poprawy estetyki przestrzeni miejskiej
- wzmocnienia identyfikacji mieszkańców z Miasta oraz ich integracji
- poprawa stanu bezpieczeństwa mieszkańców i gości
- poprawa stanu środowiska kulturowego Miasta
- poprawa stanu środowiska naturalnego Miasta
- poprawa infrastruktury drogowej
- poprawa infrastruktury mediów
- wspieranie rozwoju przedsiębiorczości
- przeciwdziałanie procesowi wykluczenia społecznego
- poprawa stanu infrastruktury społecznej i turystycznej.

Sytuacja w mieście we wszystkich praktycznie sferach i na większości obszaru jest kryzysowa. W ramach LPR 2008 – 2015 nie udało się zrealizować żadnego projektu, który w znaczący i widoczny sposób wpłynąłby na sytuację społeczno-gospodarczą czy zmiany w strukturze funkcjonalno-przestrzennej, w czym zawiera się kwestia poprawy jakości przestrzeni miasta (m.in. przestrzenie publiczne, estetyka ulic i budynków). Przed przygotowującymi Gminny Program Rewitalizacji stoi więc bardzo trudne zadanie stworzenia spójnej koncepcji skoordynowanych działań, które przeciwdziałają będą negatywnym zjawiskom i procesom i które odwrócą trendy rozwojowe miasta.

Reasumując można stwierdzić, że:

- potrzeby rewitalizacji w sferze społecznej dotyczą wielu kwestii, jednakże kluczowymi wydają się być bezrobocie, wykluczenie społeczne, integracja społeczna oraz działania na rzecz tworzenia atrakcyjnego, stymulującego rozwoju ludzi młodych. Prowadzone powinny być działania zwiększające zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne, wspierające osoby wykluczone społecznie oraz je aktywizujące, poprawiające stan bezpieczeństwa w mieście.

- w sferze organizacji przestrzeni potrzeby dotyczą poprawy jej jakości – zagospodarowania części centralnych miasta, rozwój terenów zieleni, przestrzeni publicznych. Centrum miasta powinno być przestrzenią mieszkańców zwiększającą jakość ich życia. Interwencji wymagają zdegradowane tereny przemysłowe. Rewitalizacja służyć powinna rozwojowi infrastruktury technicznej, w tym szczególnie dróg, ścieżek rowerowych i chodników jako ciągów łączących tak przestrzeń w strefie centralnej miasta jak i dzielnice peryferyjne. Konieczne jest też odnowienie bazy lokalowej, co wiąże się z inwestycjami w zakresie budownictwa mieszkaniowego.
- w sferze gospodarczej kluczowe są działania uruchamiające na nowo tereny przemysłowe i przygotowanie oferty terenów dla małych i średnich firm. Walka z problemami społecznymi wymaga działań wielowymiarowych, w tym inwestowania w wiedzę i umiejętności ludzi, co przekłada się na potencjał kapitału ludzkiego. Programy i projekty nakierowane na sferę gospodarczą powinny uwzględniać specyfikę gospodarki lokalnej i regionalnej, szukając możliwości sieciowania i synergii z prowadzonych inwestycji.
- w sferze środowiskowych zaleca się podniesienie jakości terenów zieleni oraz poprawa jakości środowiska miejskiego.

Spisy ilustracji

Spis map

Mapa 1. Podział miasta Ostrow Mazowiecka na jednostki przestrzenne przyjęte do analiz wskaźnikowych (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS).....	7
Mapa 2. Udział osób w wieku powyżej 60 lat w ogólnej liczbie ludności w Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku – wartość znormalizowana wskaźnika (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta	12
Mapa 3. Udział osób w wieku 0-12 lat w ogólnej liczbie ludności w Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku – wartość znormalizowana wskaźnika (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta)	12
Mapa 4. Zasięg przestrzenny placówek edukacyjnych w Ostrowi Mazowieckiej w 2016 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej).....	19
Mapa 5. Dostępność przestrzenna placówek kulturalnych w Ostrowi Mazowieckiej w 2016 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)	23
Mapa 6. Dostępność przestrzenna placówek opieki zdrowotnej i placówek pomocy społecznej w Ostrowi Mazowieckiej w 2016 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)	25
Mapa 7. Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku – wartość znormalizowana wskaźnika (opracowanie własne na podstawie danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Ostrowi Mazowieckiej).....	30
Mapa 8. Udział dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w ogólnej liczbie osób w wieku 0-18 lat w Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku – wartość znormalizowana wskaźnika (opracowanie własne na podstawie danych: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrowi Mazowieckiej).....	31
Mapa 9. Przestępstwa ujawnione na terenie Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Komenda Powiatowa Policji w Ostrowi Mazowieckiej)	33
Mapa 10. Miejsca zagrożone przestępczością w Ostrowi Mazowieckiej (opracowanie własne na podstawie danych: Komenda Powiatowa Policji w Ostrowi Mazowieckiej).....	34
Mapa 11. Liczba oddanych głosów w wyborach samorządowych w stosunku do liczby osób w wieku 18 lat i więcej w 2014 roku w Ostrowi Mazowieckiej (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)	35
Mapa 12. Rozmieszczenie organizacji pozarządowych w Ostrowi Mazowieckiej w 2016 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej).....	39
Mapa 13. Liczba podmiotów gospodarczych w stosunku do całkowitej liczby ludności w Ostrowi Mazowieckiej w 2016 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej).....	45
Mapa 14. Udział podmiotów zawieszonych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych w Ostrowi Mazowieckiej w 2016 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej).....	45
Mapa 15. Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogóle osób w wieku produkcyjnym w Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Powiatowy Urząd Pracy w Ostrowi Mazowieckiej).....	48
Mapa 16. Dziedzictwo kulturowe Ostrowi Mazowieckiej (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej).....	54
Mapa 17. Liczba zabytków w stosunku do powierzchni całkowitej w Ostrowi Mazowieckiej w 2012 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)	55
Mapa 18. Dostępność przestrzenna przystanków autobusowych w Ostrowi Mazowieckiej w 2016 roku (opracowanie własne na podstawie http://www.ostrowmaz.pl/pl/page/komunikacja oraz danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej).....	57
Mapa 19. Zasoby mieszkaniowe według wybranych form własności w Ostrowi Mazowieckiej w 2016 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)	60
Mapa 20. Pustostany, lokale niezasiedlone oraz lokale do remontu w Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)	63
Mapa 21. Przestrzenie publiczne w Ostrowi Mazowieckiej w 2016 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej).....	66
Mapa 22. Kluby sportowe działające na terenie Ostrowi Mazowieckiej (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej).....	68

Mapa 23. Udział obszarów chronionych w całkowitej powierzchni w Ostrowi Mazowieckiej w 2016 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska)	69
Mapa 24. Wartość minimalna powierzchni biologicznie czynnej w całkowitej powierzchni w Ostrowi Mazowieckiej w 2009 roku (opracowanie własne na podstawie danych: SUIKZP).....	71
Mapa 25. Obszary występowania problemów środowiskowych w Ostrowi Mazowieckiej (opracowanie własne na podstawie danych: Programu ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, SUIKZP)	75
Mapa 26. Koncentracja problemów społecznych w Ostrowi Mazowieckiej w opinii mieszkańców (opracowanie własne na podstawie: Badanie CAWI i PAPI, N=526)	82
Mapa 27. Koncentracja problemów związanych z ładem przestrzennym i infrastrukturą w Ostrowi Mazowieckiej w opinii mieszkańców (opracowanie własne na podstawie: Badanie CAWI i PAPI, N=526).....	83
Mapa 28. Miejsca / obiekty wskazywane przez mieszkańców do rewitalizacji w pierwszej kolejności (opracowanie własne na podstawie: Badanie CAWI i PAPI, N=526)	86

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005-2015 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)..	9
Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005-2015 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS).....	10
Wykres 3. Struktura wieku ludności Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005-2015 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS).....	10
Wykres 4. Piramida wieku i płci mieszkańców Ostrowi Mazowieckiej w 2014 roku (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS).....	11
Wykres 5. Przyrost naturalny w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005-2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS).....	14
Wykres 6. Liczba osób w wieku 0-4 lata w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005-2015 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)	14
Wykres 7. Przyrost naturalny ludności w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005-2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS).....	16
Wykres 8. Liczba placówek szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego, ponadpodstawowego i ponadgimnazjalnego w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2010 i 2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)	17
Wykres 9. Liczba uczniów w placówkach szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego, ponadpodstawowego w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2010 i 2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)	17
Wykres 10. Współczynnik skolaryzacji netto dla poziomu szkoły podstawowej oraz gimnazjum w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2010-2015 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS).....	18
Wykres 11. Ludność na aptekę ogólnodostępną w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2010-2015 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS).....	24
Wykres 12. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2010-2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)	28
Wykres 13. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na terenie Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005, 2010 i 2015 (opracowanie własne na podstawie danych: MOPS w Ostrowi Mazowieckiej)	29
Wykres 14. Frekwencja w wyborach w 2014 i 2015 roku w Ostrowi Mazowieckiej (opracowanie własne na podstawie danych: PKW)	36
Wykres 15. Pracujący na 1000 ludności w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2006-2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS).....	41
Wykres 16. Liczba podmiotów gospodarczych w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2009-2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)	42
Wykres 17. Podmioty gospodarki narodowej wg. klas wielkości w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2010 i 2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS).....	43
Wykres 18. Szacunkowa stopa bezrobocia w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005-2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)	46
Wykres 19. Liczba bezrobotnych w mieście Ostrów Mazowiecka w latach 2005-2015 wg czasu pozostawania bez pracy (opracowanie własne na podstawie danych: PUP w Ostrowi Mazowieckiej)	46
Wykres 20. Struktura wykształcenia mieszkańców Ostrowi Mazowieckiej w 2011 roku (opracowanie własne na podstawie danych: NSP 2011).....	51

Wykres 21. Zmiany struktury użytkowania terenów miasta Ostrów Mazowiecka w latach 2012-2014 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS).....	53
Wykres 22. Drogi kategorii gminnej w Ostrowi Mazowieckiej według kategorii w 2010 i 2015 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)	56
Wykres 23. Zasób mieszkaniowy miasta Ostrów Mazowiecka w latach 2005-2015 (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)	61
Wykres 24. Nakłady na roboty w budynkach mieszkalnych wchodzących w skład zasobu mieszkaniowego miasta Ostrów Mazowiecka w latach 2005-2015 (opracowanie własne na podstawie danych: Urząd Miasta w Ostrowi Mazowieckiej)	63
Wykres 25. Odsetek mieszkań wyposażonych w instalacje w Ostrowi Mazowieckiej i województwie mazowieckim w latach 2010-2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS).....	64
Wykres 26. Powierzchnia terenów zieleni w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005-2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS)	70
Wykres 27. Struktura zużycia wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2004-2014 (BDL GUS).....	72
Wykres 28. Znaczenie problemów występujących w Ostrowi Mazowieckiej w opinii mieszkańców miasta (opracowanie własne na podstawie: Badanie CAWI i PAPI, N=526).....	79
Wykres 29. Znaczenie problemów występujących w Ostrowi Mazowieckiej w opinii mieszkańców miasta w podziale na kategorie i ich znaczenie (opracowanie własne na podstawie: Badanie CAWI i PAPI, N=526)	81
Wykres 30. Cele rewitalizacji w Ostrowi Mazowieckiej w opinii mieszkańców w podziale na kategorie (opracowanie własne na podstawie: Badanie CAWI i PAPI, N=526).....	84

Spis tabel

Tabela 1. Zestawienie wskaźników do wypracowania kryteriów twardych (opracowanie własne)	6
Tabela 2. Wskaźniki obciążenia ekonomicznego ludności w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005-2015 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS).....	13
Tabela 3. Migracje w powiecie ostrowskim w 2015 roku (źródło: Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie mazowieckim w 2015 roku, Informacje i opracowania statystyczne, Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2016)	15
Tabela 4. Migracje do Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku (źródło: Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie mazowieckim w 2015 roku, Informacje i opracowania statystyczne, Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2016)	15
Tabela 5. Migracje z Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku (źródło: Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie mazowieckim w 2015 roku, Informacje i opracowania statystyczne, Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2016)	15
Tabela 6. Wyniki egzaminu szóstoklasistów w Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku (Urząd Miejski w Ostrowi Mazowieckiej)	19
Tabela 7. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku (Urząd Miejski w Ostrowi Mazowieckiej)	20
Tabela 8. Wyniki egzaminu maturalnego w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005 - 2015 (Urząd Miejski w Ostrowi Mazowieckiej)	20
Tabela 9. Placówki medyczne i udzielone świadczenia medyczne w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005 , 2010 i 2015 (SPZZOZ w Ostrowi Mazowieckiej)	26
Tabela 10. Powody przyznawania pomocy społecznej w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2005 – 2015 (opracowanie własne na podstawie danych: MOPS w Ostrowi Mazowieckiej).....	28
Tabela 11. Przestępstwa ujawnione na terenie Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku według sektorów (opracowanie własne na podstawie danych: Komenda Powiatowa Policji w Ostrowi Mazowieckiej)	32
Tabela 12. Wykroczenia ujawnione na terenie Ostrowi Mazowieckiej w 2015 roku według sektorów (opracowanie własne na podstawie danych: Komenda Powiatowa Policji w Ostrowi Mazowieckiej)	32
Tabela 13. Zdarzenia w ruchu drogowym oraz interwencje policji na terenie Ostrowi Mazowieckiej w 2010 i 2015 roku (opracowanie własne na podstawie danych: Komenda Powiatowa Policji w Ostrowi Mazowieckiej)	33
Tabela 14. Liczba podmiotów gospodarczych w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2010 i 2014 wg sekcji PKD (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS).....	43
Tabela 15. Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy w ogólne bezrobotnych zarejestrowanych (opracowanie własne na podstawie danych: PUP w Ostrowi Mazowieckiej)	47
Tabela 16. Wybrane kategorie bezrobotnych (opracowanie własne na podstawie danych: PUP w Ostrowi Mazowieckiej)	47
Tabela 17. Formy aktywizacji zawodowej bezrobotnych w Ostrowi Mazowieckiej w 2014 i 2015 roku według form aktywizacji (opracowanie własne na podstawie danych: PUP w Ostrowi Mazowieckiej)	50

Tabela 18. Użytkowanie terenów Ostrowi Mazowieckiej i województwa mazowieckiego w 2014 roku – ogólne kategorie (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS).....	52
Tabela 19. Odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w Ostrowi Mazowieckiej i województwie mazowieckim w latach 2004-2014 (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS).....	58
Tabela 20. Zasób mieszkaniowy Ostrowi Mazowieckiej i województwa mazowieckiego - podstawowe charakterystyki dla 2010 i 2014 roku (opracowanie własne na podstawie danych: BDL GUS).....	59
Tabela 21. Budynek komunalne będące własnością miasta Ostrów Mazowiecka w 2015 roku (opracowanie własne na podstawie danych: TBS w Ostrowi Mazowieckiej Sp. z o.o.)	62
Tabela 22. Gospodarka wodno-ściekowa i odpadami w Ostrowi Mazowieckiej i województwie mazowieckim w latach 2010-2014 (BDL GUS).....	72
Tabela 23. Znaczenie zjawisk kryzysowych występujących w Ostrowi Mazowieckiej w opinii mieszkańców miasta w podziale na kategorie (opracowanie własne na podstawie: Badanie CAWI i PAPI, N=526)	80
Tabela 24. Celem, którym powinna służyć rewitalizacja w Ostrowi Mazowieckiej w opinii mieszkańców* (opracowanie własne na podstawie: Badanie CAWI i PAPI, N=526)	83
Tabela 25. Miejsca / obiekty wskazywane przez mieszkańców do rewitalizacji w pierwszej kolejności* (opracowanie własne na podstawie: Badanie CAWI i PAPI, N=526)	85
Tabela 26. Ostrów Mazowiecka na tle województwa mazowieckiego - wybrane wskaźniki (źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS)	88